

KIK VAGYUNK? HONNAN JÖTTÜNK?

MA
33.031

ÍRTA
BAKAY KORNÉL

BRAND NEW HONOLULU HAWAII JOURNAL

BAKAY KORNÉL

KIK VAGYUNK?
HONNAN JÖTTÜNK?

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Püski Kiadó
2004

A borítón Sugár Lajos fényképfelvétele

ISBN 963 9906 45 X

OSZK

MA 33.031. Lajos Széchényi Könyvtár

2006.

Szilva nyomda Kft.
Felelős vezető: Szilva Borbála

Honalapításunk 1100. évfordulóját 1996-ban ünnepeltük, nem túl nagy lelkesedéssel, nem túl nagy sikerrel. Továbbra is keserűen kell tudomásul vennünk, hogy egyre kevesebben valljuk Babits Mihály igazságát, hogy amint fogy a jövőendő, egyre drágább lesz a múlt. Az utolsó félévszázad nemzedékeket tett közömbössé, generációkat taszított a létezés napi öröm-örvényeibe. A marxista "tudósok" nagyhatású fegyvere a megbélyegzés volt és maradt. Mindazokat, akik a magyar régmúlt felé fordultak, igyekeztek nyomban lehetetlenné tenni, kirekeszteni, megbélyegezni, rájuk sűtve, hogy "pótcselekvők". Hiszen a magyar őstörténet "nemzeti pótszer. Dicső nemzeti múlt a dicső nemzeti jelen helyett" (Vásáry István 1980). "A múlt bűvárlása a nagyközönség egy része körében egyfajta pótcselekvés" (Szlj Enikő 1990). Aki pedig nem kívánta vagy nem tudta elfogadni a finnugor elméletet, nyomban szégyenfához köttetett, pellengérré állíttatott, nyakában a táblával: így jár minden tudatlan, megtévesztett, oktalan, tudománytalan, kalandor sovíniszta. A magyarság kereken ezerszáz esztendővel ezelőtt vette birtokába a Kárpát-medencét, amikor is hozzávetőleges félmilliónyan beszéltek az eurázsiai kontinensen magyarul. Egy olyan nyelven, mely nem rokona a latin, a germán és a szláv nyelveknek. Idegen nyelvű, ellenséges indulatú, ellenséges világképű népek tengerében állt és áll a magyarság, mint a vadul tajtékozó tenger közepén a magányos kőszirt, és bár számtalanszor ármánykodtak édes anyanyelvünk elveszejtésére is, a világ csodája, hogy a csöppnyi területűvé zsugorított országunkban élünk és magyarul beszélünk! 1791-ben a német Herder ezt írta: A mások közé ékelt kis számú magyaroknak századok múl-

tán talán majd a nyelvét sem lehet felfedezni.

Egyetlen fa sem képes a tomboló, dúló viharoknak ellenállni, ha nem hatalmas a gyökérzete, ha nem nagyon mélyről szívja magába az életető erőt. Minden "népfának" a múltja, a történelme: a gyökérzete, amelyre jobban kell vigyáznunk, mint a szemünk fényére. Csak az el ne korcsosuljon, csak azt ki ne gyilkolják alólunk! Mert a történelem, az ősi múlt nem mögöttünk van, hanem alattunk, mint a fa gyökérzete.

A "hivatalos" magyar történetírás azt hirdeti, hogy a magyarságnak nincs és nem is lehet ősi származástudata. A görögségnek például már a Krisztus születése előtti hatodik században 700 éves származástudata volt, a görög azonban "kultúrnép", míg a magyar csak Szent István után kezdett azzá válni. István király ugyanis "végérvényesen odahagyta az ordák törvényét (!), a pusztá parancsolás-engedelmeskedés viszonyát, az okatlan (?) háborúzást, ehelyett az emberiség frott történelmének útját kereste (?!), az erkölcsi normák korlátozta hatalmat vállalta és ezzel a megmérettetés (!) kockázatát" (Kovács Éva 1988). S mi volt a magyar honfoglalás? Természetesen egy szétvert népség fejvesztett menekülése. A hivatalosak így gúnyoskodnak: "Tisztázni kellene azt is, isteni küldetés irányította-e, magyar hivatástudat vezette-e vagy a besenyő-bolgár vereség kergette-e a magyarságot a Kárpát-medencébe?" (Kristó Gyula 1993.)

A magam részéről célul tűztem ki, hogy az olvasók elé tárom a magyar őstörténet igazabb arcát. Leszek eretnek, mert csak akkor érvényes igazán a tanítás, ha megközevük érte az Íróját. Tudom jól, hogy Pázmány Péternek igaza volt, amikor így fakadt ki: "az új tanító atyafiak igen

nehéz néven vészik, ha valaki igazat mond nekik" s ezért "mind ellenségeim, mind régi barátaim szidnak, pöknek engemet, ... hátam megett rágna, törbe csalják feje- met." Ha Cicero megtehetette, én is megtehetem, nem szégyellem bevallani, hogy nem tudom, amit nem tudok. Megkísérlem megmutatni, hogy a magyarság a szkíta-húnturk-avar-onogur-bolgár népek családjának tagja, amint a régiek is tudták és vallot- ták. Sokat tanultam a régiektől.

Kőrösi Csoma Sándor

"Tsak tik boldogult Lelkek, kik már régen elszen- derettetek ugyan, de hasznos munkáitokban folyvást kö- zöttünk éltek ... kik ha nem írtatok volna, jelenkor sem- mit sem tudnók." (Podharadczy József 1836.)

Nem becsülöm azokat, akik becsmérlik és gúnyolják ősi múltunkat és régi hagyományainkat. Nem akkor "tárgyila- gos" a történetírás, ha szennyes árként mossa el az össze- tartozásunk homok-partjait, ha tagadja azt, hogy mi igenis mások vagyunk. "A magyar népnek nincsen csekélyebb hivatása, mint képviselni Európában -egyedüli hetero- gén sarjadék- ázsiai bölcsőjében rejtező, eddigelé sehol ki nem fejlett, sehol érettségre nem vívott sajátságait." (Széchenyi István gr. Kelet népe, 1841.)

Ha nem becsüljük a múltunkat, nem hihetünk a jövőnk-

ben sem. S akinek nincs a jövőbe vetett hite, nincs a jelenben felelősségérzete sem. "Miért akarják épen mitőlünk elvenni a hitet, a kegyeletet a valóban nagy múlt, s a reményt és bizalmat a jövő iránt, melyre épen most van a legnagyobb szükségünk?" (Fischer K. Antal, 1888.)

Sok éven át gyűjtöttem a forrásokat, az adatokat, amelyeket egy vaskos könyvben szeretnék közzétenni a jövő esztendőben. Ez a kis könyvecske a magyar ifjúság és a legszélesebb rétegek számára készített összegzés, a szakmonográfia kelléktára nélkül.

Az első kiadás óta három év telt el, s talán már az is reménnyel tölthet el bennünket, hogy szükségessé vált egy újabb kiadás.

1997. február

A szerző

Országos Széchényi Könyvtár

A szkíták szittyá magyarok?

Titokzatos, félelmetes erejű népként jelenik meg a történelemben a szkítaság. Az ószövegségi Jeremiás könyvében tetten érhető a rémület a szkíta lovasok támadásának hírére:

"Vonuljatok a megerősített városokba!

Meneküljetek! Ne késlekedjetek!

Az oroszlán fölkeltek fekvőhelyéről...

Lovasok és nyilasok jönnek...

Egy távoli nemzetet szabadítok rátok, Egy legyőzhetetlen régi nemzetet, ... amelynek nem ismered a nyelvét!"

Homály fedi mindmáig a szkíta nép eredetét. A Cicero által a történetírás atyjának nevezett Hérodotosz (Kr.sz.e. 484-426), aki maga is járt a szkíták földjén, három eredetmondát mesél el. Az első kettő a pontuszi (Fekete-tenger melléki) görögök hagyománya (Zeusz fiának leszármazottai, Heraklész utódai), ám tele a keleti lovas nomádok jellemzőivel (ij, öv), míg a harmadik szerint a szkíták eredetileg Ázsiában laktak, onnan vonultak a Kaukázustól délre. Innen indítottak támadást a Fekete-tenger vidéki kimmererek ellen és foglalták el az országukat. Az i.e. VIII. és VII. században az ókori Mezopotámia földjén, sőt Egyiptomban nyargalnak a szkíta hadak és csak a VI. század elején űzik el őket a médek. A hatalmas perzsa király, I. Dáreiosz (Dárius kincse!) Kr.sz.e. 513-ban óriási hadsereget vezet a szkíták ellen, de nem bírta legyőzni őket. "A szkíták keményen bírtak minden fárdalmat, testileg is nagyok, a harcban pedig vitézek voltak. Semmijük sem lehetett a világon, amit ne tettek volna kockára, ha sérelem esett rajtuk. A világon egyetlen egy nemzet sem merte a lábát tenni az ő földjükre. A szittyá kemény volt

a harcban és gyors a lovakon, a fején sisakot hordott, az íjjal, nyíllal különbül bánt, mint a világ összes nemzetei közül akármelyik.” (Hérodotosz)

Maradt-e bizonyossága mindannak, amit az írott források elmondanak a szkíták vitézségéről, életéről és külleméről? Maradt bizony, mégpedig csodálatos, mesebeli kincsek garmadája! A szkíta aranyak első csoportja több, mint kétszáz esztendeje került az orosz cári kincstárba s azóta szinte szakadatlan kerülnek napvilágra a bámulatos sírok és káprázatos leletek. A szkíta fejedelmeket nagy pompával temették el, óriási földhalmok (kurgánok) alá, megfojtva asszonyaikat, ágyasaikat, leölve paripáikat, olykor többszáz lovat (!), eltemetve fegyvereiket, ékszereiket, kultikus eszközeiket, mint például a híres aranyszarvasokat, amilyenek Magyarországon is előkerültek Zöldhalompusztán és Tápiószentmártonban. A szkíták egyébként magukat “a szarvas népének” nevezték, a perzsák szakáknak, a babiloni feliratok ummanmanda néven emlegetik ezt a harcias lovas népet. A szkíták nagyobb része (a királyi szkíták) a Kaukázus felett, a Káspi-tó és a Fekete-tenger közötti vidéken élt és temetkezett. A Dnyeper és a Dnyeszter partjain telepedtek meg a földműves szkíták. Az ókori Szkítia azonban nemcsak a Dontól a Dunáig terjedt, hanem tulajdonképpen hozzávehető a közép-ázsiai Turkesztán és az Altáj vidéke is, ahol az örök jég bámulatos temetkezéseket őrzött meg (Pazirik, Sibe, Basadár).

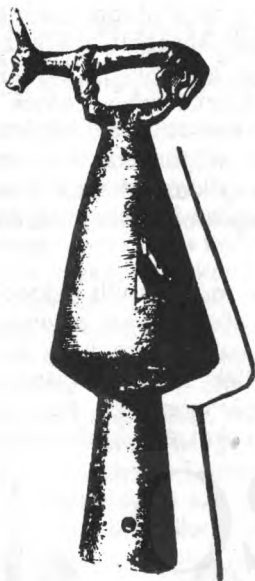
A szkíták nagyállattartó nép volt, amint Hérodotosz mondja: “Nomád állattenyésztésből élnek, szekereken laknak” A szkíták legfőbb állata a ló volt. Ők találták fel az oldalpálcás vas zablát, a bőr nyerget, a bőrszűzből készített kengyelt, a díszes lószerszámot s túlzás nélkül mondhatjuk: felfedezéseik világtörténelmi jelentőségűek voltak csakúgy, mint a hadtörténetben az összetett, erős íj! A szkíta

népek magasrendű művészetében az állatábrázolások uralkodnak. A természethűséggel ábrázolt állatküzelmek, a tudatos egyszerűsítések, a bonyolult állatjelképek alkotják a nyugatiak által "pusztai művészetnek" elkeresztelt ábrázolásmódot, amely - többek között - fényt vet a szkíták hitvilágára is. Állatfigurákkal díszített bronz vagy vas csörgők és bronz csengők szolgáltatták a temetési "zenét". Ilyen csörgők Magyarországon is szép számmal kerültek elő!

Okos német történészek kitalálták még a múlt században, hogy a szkíták iráni nyelvű és alkatú, tehát indogermán nép volt. Mire alapozták teóriájukat? Arra, hogy évszázadok alatt a Fekete-tenger melléki szkíták Olbiában, Kherzonészoszban, Tanaiszban elgörögösödtek, és a Kr. sz.e. IV-III-II. században görögös neveket és sírfeliratokat is használtak. A szkíták rokonok a szarmatákkal, a szarmaták az alánokkal, az alánok az oszétokkal, tehát ha az iráni oszét nyelvet vizsgáljuk, akár a szkíta nyelvet vizsgálunk. Pedig nem így van! Egyrészt a vezér és egyéb nevekből nem lehet következtetéseket levonni magára a népre, gondoljuk csak a szláv László névre és a magyarok nagy királyára, Szent Lászlóra. Másrészt egyetlen ókori forrás sem nevezi a szkítákat irániaknak, sőt a perzsák maguk sem tekintették őket rokonaiknak. Ellenkezőleg: a szakákról azt írták szkíta-fajú nép. A római

Szkíta harcosok

*Szkíta csörgő
Nagytarcsáról*

Plinius pedig a szármatákat is törököknek mondja! Az Aral-tó mellett élő egyik szkíta fejedelemnek Kara Tas, azaz türk neve volt. A szkíták régészeti kultúráját vizsgálva, nem tarthatjuk alaptalannak Hippokratész jellemzését: "a szkíták testalkatukra nézvést teljesen különböznek a többi embertől".

Titkok, természetesen, a múlt kutatása közben mindig maradnak, de aligha zárhatjuk ki azt a lehetőséget, hogy a hatalmas, Euráziát átfordító szkíta népesség és kultúra az i.e. X-VIII. században kezdett kialakulni, mégpedig Közép-Ázsiában és az ókori Mezopotámia földjén. Keletről nyomultak délnyugat felé, majd onnan észak felé, a Kaukázus és a Fekete-tenger irányába, és nem fordítva. A szkíták nyelvét ugyan nem ismerjük, de kultúrájuk feltétlen a keleti lovas népek, a török nyelvű húnok, avarok, besenyők és nem utolsósorban a magyarok rokonaivá teszi őket. Magyarország területén is jelentős számú szkíta és szkíta-kori emlék került elő, ami azt bizonyítja, hogy a Kr.sz.e. VI. és IV. század között a Kárpát-medence is a szkíta fejedelemség, mondhatjuk: a szkíta állam része volt. Ez ugyan nem azt jelenti, hogy a magyarság és a szkíta népek között közvetlen genetikai kapcsolat volt, de azt igenis jelenti, hogy krónikáink joggal és okkal nevezték Szkítiát Dentü-mogyer-nak, a magyar nagyfejedelmeket pedig a szkíta és a hún királyok ivadékainak.

Mi közünk az ókori Kelethez?

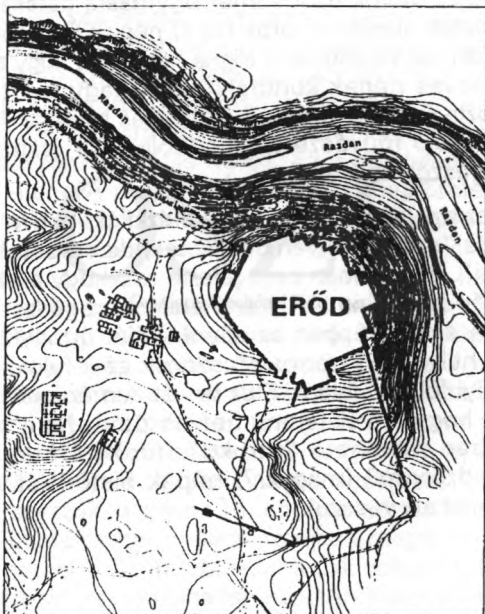
A szkíták nyelvét alig néhány szó őrizte meg, ezek között azonban van féltucat olyan, amelyet nem torzítottak el. Ilyen szavak például az oior=férfi, pata=ölni, arima=egy, szpu=szem. Az "oiorpata" tehát azt jelenti "férfiölő". Közeli másfélszáz évvel ezelőtt felfigyeltek arra, hogy az "oiorpata" szó csaknem pontosan ilyen alakban megvan a sumérban (szumir) is: uru-bata formában és ugyancsak férfiölőt jelent. A sumér ékírásos agyagtáblák egyik nagy felfedezője, ilyen meggondolások alapján ki is jelentette, hogy az ékíratok szkíta nyelven íródtak. Lehetséges ez? Nagy történelmi kerülővel és igen körültekintő óvatossággal kísérrelhetjük meg a válaszadást.

A sumér (szumir) az ismert világ legeslegrégebbi írásos nyelve. Warka faluban, a bibliai Ereh, azaz a sumér Urukban kerültek elő a legkorábbi ékírásos táblák a Krisztus születése előtti 3100 tájáról, tehát ötezer évvel ezelőtről. A sumér városállamok a Tigris és az Euphratész folyamvölgyében, a Perzsa-öböl partján jöttek létre (Ur, Kis, Uruk, Lagas), de azt sem a régészet, sem a történettudomány más ága ma sem tudja, honnan jött ez a nép. Három dolog azonban biztos. A sumérok nem szemiták voltak. Ez az első. Másodjára: nyelvük rokontalan a világ nyelvei között, jóllehet nem magában álló. Mit jelent ez? Azt, hogy a sumér nyelv, akárcsak a magyar (és más finn-ugor nyelvek), akár a török vagy a japán és a kínai, nem hasonlít az indoeurópai (árja) nyelvekhez, mivel a szavakat módosító elemekkel toldja meg, azaz ragozza (agglutináló nyelv). Ha azt mondom "megvárattalak", ebben az egy szóban benne van a műveltetés, a múlt idő, az, hogy én várattalak meg téged. A magyar azt mondja: apának, az angol to the father, majd egy birtokos raggal: az apjának, ugyanez an-

golul: to his father. A harmadik biztos dolog pedig az, hogy a sumérok "találták fel" az emberiség legnagyobb csodáját, az írást. Amint a sumérok, úgy később a szemiták sem ismerték a magánhangzókat, ez a görögök nagy újítása volt, hasonlóképpen a balról jobbra történő íráshoz. Igen nagy óvatosságra kell azonban intsen mindenkit az a tény, hogy ötezer esztendő választja el tőlünk, de a szkítáktól is 2300 év! a hajdani sumérokat. A honfoglaló magyarok is négyezer év távlatában voltak a sumír kultúrának! Így, egyelőre még, semmi bizonyosat mondani nem lehet, hiába mutatták ki a sumér és a magyar nyelv nagyfokú hasonlóságát. Egészen tudománytalan és súlyosan etikátlan azonban a tudomány kísérleteit lekicsinyelni, kicsúfolni és leértékelni.

A sumérok tehát a kép (fogalom) írást szóírássá alakították át, jöllehet ez már részben az akkádok (szemiták) uralma idején történt. A sumérokat ugyanis Kr.e. 2600 táján legyőzték az akkádok (Sarrukin), ám 2100 körül ismét uralomra kerültek a sumérok (Sulgi). Ezt követően azonban a sumérok egy része észak felé, a Kaukázus irányába vándorolt, nagyobb része pedig véglegesen beleolvadt az elámi majd az assziri (szemita) népbe. A sumér kultúra tovább élt a babiloni birodalomban, majd a kassu és a káld országlásban (i.e. 1500-700), amikor pedig a szkíták megjelennek Kr.sz.e. 700 táján, Ujbabilónia már csak ősi holt nyelvként ismeri a sumért. De ismeri! Nem lehet véletlen tehát, hogy a világ eddig vizsgált 300 nyelvének mindegyikében megtalálhatók ósumér alapszavak, közel sem egyforma mennyiségben. Nézzünk néhány példát a szókincs-egyezésre a sumér (szumir) és a magyar nyelv között: an, ana, ma=én, magam - aalum=aludni - alad=állat - assza-ló (vö.aszó/fő/:lólegelő! - aszaur=lovas (vö.huszár). Az aszó és a huszár szavunk jó

példája annak, mennyire nem vitathatatlanok a nyelv-
domány "tényei". Az aszó-t "szárazpatak-medernek", a
huszár-t szerb kölcsönszónak vélik! Vagy: dingir=tündér -
gasan=asszony, akszin, ha=hal - hud=hold - hal=meghal -
ig=egy - istin= =isten - imma=inni - kudda=kutya -
kus=hús, bőr, és még hosszan sorolhatnánk. A magyar
nyelvészek szerint az asszony szavunk alán jövevényt,
a tündér a tünik igéből (?) lett, az isten "bizonytalan ere-
detű". Bárki észreveheti: tele vagyunk bizonytalansággal.

Urartui erőd a Kaukázusban (Karmir-Blur-Tejseban)

Csoda ez ennyi évezred mélységeiben kutatva? Egyáltalán nem. Szégyen ez? A legkevésbé sem. A szégyen csak az, ha valaki a tudományban hatalmi szóval kíván igazságot hirdetni. Elvégre az első összefüggő magyar nyelvemlék, a Halotti beszéd a 12. századból származik, az első finn nyelvemlék pedig csak a 16. századból!

Jelen ismereteink szerint feltehető, hogy a szkíták már az i.e. II. évezredben találkoztak sumér nyelvű népekkel, mégpedig a Zagrosz és a Kaukázus közötti térségben s innen ered az ótörök és a sumér egymásra hatása. A régészeti adatok alapján a török (türk) népek őshazáját Közép-Ázsiában kell keresnünk s aligha kétséges, hogy a nagyállattartó lovas népek kultúráját igen nagy mértékben meghatározta az ókori Kelet művészete és hitvilága, kezdve az állatábrázoló művészetől -gondoljunk a szkíta csörgőkre! - egészen az életfáig.

Hérodotosz azt jegyezte fel, hogy a szkítákat követő szauromaták is "szkíta nyelven beszélnek, de eredettől hibásan ejtik ki". Ez azonban nem jelenti azt, hogy a szarmaták iráni nép lett volna. A feltárt hatalmas régészeti leletanyag és a sírvilág éppen az ellenkezőjét bizonyítja. Valószínűleg helyes a "szarmata" szónak az a feloldása, amely "királyi földet" jelent. S ez ismét sumér hatás. Igen valószínű, hogy akkor járunk helyes úton, ha a sumér szövegekben fellelhető "turuku" (török), "kuma-nu" (kun), "madzsarim" (magyar?) népek történetét alaposabb vizsgálat alá vesszük.

Őseink a masszagéták?

Őstörténetünk legfogósabb kérdése, minden bizonnyal, a vizsgált népek nyelvi hovatartozása. Amint láttuk, értékelhető, hiteles nyelvemlékek alig maradtak fenn a szkítáknál, de egészen hasonló a helyzet a szkíták utódainál is. A szkíták saját nevét, a szakát inkább az asszirok és a perzsák használták. De még azt sem tudjuk biztosan, hogy ez a szaka szó mit jelent? Talán "erős, hős" a jelentése? Sokszor már a népneveknél elakadunk. Márpedig annak bizonyosnak kell lennie, hogy a Kr.e. VII-IV. század között a Kárpát-medencében élt szkíta népek nyomtalanul nem tűnhettek el! Ennek leghatározottabban a régészet mond ellent. A Kárpát-medencében a szkíták után a leghatalmasabb nép a szarmata volt, akiket Hérodotosz (és mások) masszagétáknak is nevez. Ez a szó talán "nagy hősoket" jelent. A masszagétákat a korabeli örmény történírók is ismerték, de ők masz-kit, masz-kut formában s ebből már levezethető akár a magyar alak is. Volt már egy kutató (Marjalaki Kiss Lajos) aki szentül hitt abban, hogy a szkíta-szarmaták magyarul beszéltek. Egy bizonyos: itt élt egy nagy lélekszámú, erős harcosokkal teli nép félezer (vagy még több!) esztendőn keresztül, régészeti hagyatékukkal tele van az Alföld, a Duna-Tisza köze, ám az őstörténet-kutatóink szinte egyáltalán nem figyelnek rájuk. És ismét nincs semmi nyelvi nyomuk, nyelvi emlékük! Tudjuk népeik, törzseik nevét: agatirszek, roxolánok, jazigok, aorszák, szirákok (!), sőt azt is tudjuk, hogy Ovidius a Fekete-tenger melletti Tomiban megtanul "szarmatául és gétául". (Ez utóbbi talán a dák volna?) Mivel azonban a rómaiakkal szakadatlan harcban álló szarmaták (akiket Kr.sz.után 150 táján Ptolemaiosz metanaszta jazigoknak, azaz jövevény szarmatáknak nevezett), nemcsak a Traianus-oszlopon ábrázolt harcosok szerint, hanem Am-

mianus Marcellinus leírása nyomán is, nehézpáncélatú lovas nép volt, a múlt században nyomban rájuk is sütöttek: csakis árja-iráni népről lehet szó! Olvassuk csak Ammianus leírását: "Ők lovasok, fegyverük hosszú dárda, vértjük pikkelyes vért. Többnyire herélt lovakon járnak, amelyek sebeseek és szófogadóak. Rendszeren egy vagy több vezetőklóval indulnak ki, hogy ha elfáradt az egyik, a másikra ülhessenek. Nagy tereket száguldoznak be, akár üldözve az ellenséget, akár hirtelen hátat fordítva nekik (!). Törzsekre voltak oszolva törzsfjedelmek alatt, akiket előkelők kísérek. A király a törzsfőket egyesíti."

Nos, a szkíták is pikkely-páncélatban harcoltak. Sőt! a világhírű nagyszentmiklósi aranykincs egyik korszóján is pikkely vértés harcosok láthatók! A szarmaták éppen úgy öltözködtek, mint a szkíták gondoljunk a nadrág viseletükre), éppen úgy nagy halmok (kurgánok) alá temetkeztek, mint a szkíták (például Jászalsószentgyörgyön), és éppen úgy idegen nevekkal illették őket, mint a szkítákat

Szarmata nehézfegyverzetű lovas

(például Rausimodus szarmata király esetében).

Ha mármost megnézzük a Kárpát-medence földrajzi és helyneveit, azt látjuk, hogy a legtöbbje sem nem görög, sem nem római (latin) eredetű. Hát akkor milyen? Néhány példa: Pariszosz-Tisia (Tisza), Danubius-Ister (Duna), Saus (Száva), Dravosz (Dráva), Poiso vagy Pelso (Balaton), Murius (Mura), Granosz (Garam), Mariszos (Maros), Tibiscus (Temes), Greszia (Körös), Samus (Szamos) - egyik sem antik elnevezés. A rómaiak csak átvették a már meglévő neveket. De kik a névadók?

Az sem lehet véletlen, hogy a már idézett római történetíró, Ammianus Marcellinus Erdélyt következetesen KAUKA-land-nak nevezi. Ez olyan különös dolog, hogy nézzük meg a latin eredetűt is: "Caucalandensis locus, altitudine silvarum inaccessus et montium" (a sudár törzsű erdők és magas hegyek miatt hozzáférhetetlen hely Kaukaland). A hatalmas hegyek és erdőségektől védett Erdélyről van szó. Hiába erőlködtek a németek, hogy ezt a KAU-KA-landot értsük "hochland"-nak, avagy egy dák törzs nevének, a Székelyföldön mind a mai napig a hegy neve KŐ (Szárkő, Kopaszkő, stb.) És az orosz krónikás "Nesztor" a Kárpátokat KAUKA-zusnak nevezi. Nem is szólva az igazi Kaukázus-hegy nevééről!

Nézzük azután a többi helyneveinket. Még a legkevésbé magyar lakosságú Liptó megyében is a XIII. században létező 91 helynévből 41 magyar! És ebbe nem is számítottam bele a Vág, az Asszonypataka, a Hangya pataka és egyéb folyóneveket, így hát nagyon is lehetséges, hogy az ősi (talán sumér?) gyökerű szkíta-kori népekhez tartozó szarmata-maszagéták a Kárpát-medencében az ősi névadók és egyben rokonai a későbbi hatalmas lovas népnek, a húnoknak.

Székely rovásírás Alma Ata mellettől

Nehézvértetű hún lovasok

“Az húnok, kiket mostan magyaroknak nevezünk”

(Heltai Gáspár, 1575)

A szkíta-szarmata népek tehát nem tűntek el a Kárpát-medencéből. A jazigok, mint jászok itt élnek a X. század után is! Sőt! Ausonius egyenesen azt állítja, hogy a húnokat a szarmaták hívták be. Hiszen a húnok is szkíták, azaz szakák - ahogyan Theodorétosz és Priszkosz rhétor írta, sőt: királyi szkíták, ahogyan Zószimosz nevezi őket, avagy masszagéták, ahogyan Prokópiosz említi meg őket. A gótok elűzték Kau-ka-landból (Erdélyből) a szarmatákat, ezért kellett a hún segítség.

A hún népnév pontos jelentése nem ismert. Már a Kr.sz. utáni II. században megemlítik örmény források a húnok királyát. Később Tiridatész örmény uralkodó beszél a Hun(k)ok országáról, amely Arméniától északra fekszik. Személynevek is előfordulnak, de ezek általában erősen torzok. A régi történetírók is sokat tévedtek, sokszor melléfogtak, gyakran torzítottak, különösen a számukra ismeretlen nyelvű népek esetében!

Azt a bizánci Dionüsziosz Perigétész is tudta, hogy Kr. sz.u. 160-ban a húnok (unnoi) már megjelentek a Volgánál, szállásterületük azonban a Káspi-tenger mellett volt. Azután a IV. századig halotti csönd a forrásokban.

Hol volt a húnok őshazája és mikor, de legfőképpen miért hagyták el azt?

A kínai források már Kr.sz. előtt 318-tól foglalkoztak egy hsziang-nu (hiung-nu) nevű harcias lovas néppel, amely a mai Mongólia földjén és attól északkeletre lakott, a Pámir, a Tiensan, az Altáj vidékén. A Kr.sz. előtti III. században elfoglalták a közép-ázsiai Szogdianát, amely évszázadokig a fennhatóságuk alatt maradt. Az egyik ottani

uralkodónak, Sahpurnak (281-293) egyik bronz pénze előkerült a Győr-Széchenyi-téri húnkori temető 5. sírjában! A hsziung-nuk első ismert fejedelme Mode san-jü (más olvasatban: tan-hu), őt követte Tou-man, aki elfoglalta a kínaiaktól az Ordósz vidékét. Tou-man fia a hatalmas és félelmetes Mao-tun (207-174), aki "valamennyi íj-feszítő népet egyesített" és Kr.sz.e. 176-ban elfoglalta a Tárím-medencét. A Hán-dinasztia (Kr.sz.e. 202 - Kr. sz. u. 220) kínai császárai örökös harcban állottak az ázsiai húnokkal (ellenük épült a kínai Nagy Fal is!), míg végül Hu-han-szie san-jü (58-31) behódolt a kínai császárnak, ellenálló és bátor testvérét Csi-csit pedig i.e. 36-ban a kínai seregek megsemmisítették.

A mongóliai Ulan-Batortól északra fekvő Noin-ula-ban feltárt csodálatos sírok (az ottani 6. sírban a kínaiak által Vu-csu-lü-nek nevezett hún fejedelem pihent), a Bajkál-tó melletti Ilmovája Págy-, vagy a kenkóli temetők megmutatták, hogy a hsziung-nuknak milyen magas kultúrájuk, pompás művészetük és magas civilizációjuk volt. A régészet tényei megcáfolták a történészek becsmérő, hamis állításait, amely szerint a húnok "félmeztelen, ordítózó, kóborló vadak, nomád csavargók" (pl. Thompson) voltak.

Arról, hogy mit csináltak a hunok a Kr.sz.u. IV. századig, sajnos egyelőre nincs tudomásunk. Azt azonban tudjuk, hogy miért vándoroltak nyugatra. Krisztus születése után 310-et követően Ázsiában rendkívüli szárazságok és iszonyú hideg telek váltakoztak. 375-ben, 391-ben, 400-ban és 401-ben nemcsak a Duna és a Rajna, de a Fekete-tenger is befagyott 12 napra! Általános volt az éhínség. De a hunokat az is befolyásolhatta, hogy ősi földjükre térnek vissza, hiszen egykoron a Kaukázus, a Káspi- és az Aral-tó vidékén éltek eleik. 356-ban Iránba törnek be a hun sere-

gek s ettől kezdve szinte mindenkit legyőztek és elkalandoztak - éppen úgy, mint később az avarok és a magyarok! - Konstantinápolyig, Rómáig, a Loire völgyéig. Megszállták Pannóniát, Trákiát, Dobrudzsát. A világnak ekkoriban négy nagyhatalma volt: Kína, a Szászanida Irán, a római birodalom (a keleti Bizánc és a nyugati Róma) és a húnok nagy királya. Név szerint ismerjük néhányukat: Balambért, Uldint, Karatont, Oktárt, Rugát, Blédát és Atillát. A húnokkal számos történetíró foglalkozott, de közöttük személyesen csak kettő járt: 412/13-ban Honorius császár követeként Olimpiodórosz Karaton királynál, 448-ban pedig II. Theodosius császár követeként Maximinosz és Priszkosz rhétor - Atillánál. A legtöbb rosszat összehordó írók, mint például Ammianus Marcellinus, Jordanes, Aquitaniai Prosperius, a Niebelung-ének szerzője, eleven hűnt soha életében nem látott! A nyelvüket, szokásaikat, művészetüket, vallásukat nem ismerték. Ezért írhatta Atilla népéről Ammianus Marcellinus, hogy "erdők és hegyek között kóborolva bolyonganak" (vagi montes peragrantes et silvas) "vadságuk minden képzelet felülmúl ... meghökkentően formátlan, görbe hátú emberek, úgyhogy kétlábú állatoknak vélhetnénk őket. Rútak, nyers hússal táplálkoznak"; holott legyőzték a médeket, a perzsákat, az alánokat, a gótokat és a rómaiakat! 435-ben a margusi békediktátummal megalázták Bizáncot, 428-ban és 436-ban felperzselték Burgundiát, 451-ben Mauriacumnál (helytelenül: Catalaunum-nál) kiállták Flavius Aetius rohamait, 452-ben Velence, Aquilea, Milánó és Pávia a lábuk előtt hevert, és Rómát ostromolhatták volna, ha I. Leó pápa könyörgésére Atilla nagykirály vissza nem fordítja seregét. Ugyanakkor egy Szokrátész nevű író azt állítja, hogy Oktár hún fejedelem a 430-as években "halálra zabálta magát", Prosperius és Jordanes pedig azt a rágalmat terjesztette, hogy Atilla galádul megölte testvérét, Blédát,

holott Priszkosz saját szemével látta és megírta, hogy Bléda özvegye pompában élt és megbecsülték őt. S Priszkosz írta le Attila király csodálatos székhelyét is, ragyogó fapalotájával, amelyet díszes, tornyokkal ékesített kerítés vett körül, díszes kapukkal (nem véletlen tehát a székely kapu!), a boltíves, árkádos belső termekben karosszékek, asztalok, a padlón pompás gyapjú szőnyegek voltak. Arany és ezüst edények, csillogó, ékes fegyverek, remek lószerszámok, veretes fanyergek mindenfelé. S ha nem is tudjuk, hol állhatott Attila palotája, nem lehetetlen, hogy Szeged környékén vagy éppen Jászberényben. Gondoljunk csak a jászberényi un. Lehel-kültre! És ismét a nagy talány, a rejtélyes kérdés: nem ismerjük a hunok nyelvét sem! Sok történész a kifacsart, eltorzított, germanizált nevekből vont le következtetéseket, abból kiindulva, hogy ami értékes és becses kultúrkincsük volt a hunoknak, az csakis iráni-árja-germán lehet! Hun közzsót csak négyet ismerünk: kamon (árpasör), medosz (méhsör), kan (táltos) és sztrava (temetés?). S a hun nevek mit mutatnak? Elhihetjük, hogy Attila gót név és "atyácskát" jelent? Elhihetjük, hogy Uptár (Oktár) Ruga, Bléda, Szkottász, Uldin, Edekon, Berikhósz valóban germán nevek? Nem inkább Ata-Eteléről, Ubud-Budáról, Rok-Rofról (vö. Tiszarof), Csátról (vö. Mezőcsát) és Elődről van szó? Sok hun név biztosan török (turk): Ojbarsz, Ellák, Irnik, Bászik, Kúrszik, Mundzsuk, Arikán. De hiszen a "turk" szó maga is a hun szóból ered. Nem alaptalan a magyarok és a székelyek ősi hagyománya, amelyet 1651-ben Zrínyi Miklós így fogalmazott meg: "Én, Atilla vagyok a magyarok legelső királya!"

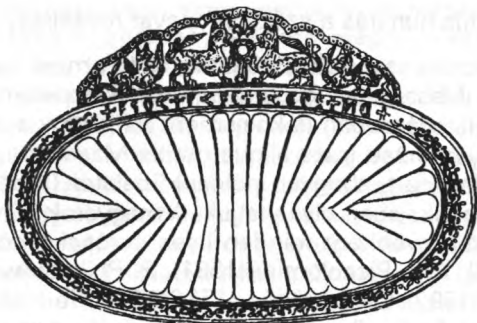
Következzenek a régészeti bizonyítékok!

Szkíta betűs hún írás a székely-magyar rovásírás?

Prokópiósz azt írta: a masszagéták, akiket most húnoknak nevezünk (Massagetae, quos nunc Hunnos appellamus), ám még a XIII. században is közismert volt, hogy a masszagéták egyik törzse (pars aliqua gentis Massagetum) foglalta el Magaria-t, ahogyan például Spalatói Tamás érsek (+1266) munkájában olvashatjuk. A magyarok hún eredetét vallotta egyébként minden jeles európai tudós: Bonfini (1495), A.S. Piccolomini (1531), F. Philelphus (1502), Ortelius (1592) Oláh Miklós (1536/37), J.de Hellenbach (1656) és még sorolhatnánk. Hiába kerül elő egyre nagyobb számban hún vagy hunkori régészeti emlék, a csontvázak és a tárgyak nem beszélnek, az elhúnyt nyelvét nem árulják el! Az egykor élt emberek nyelvét csak az írás őrzi meg. Így hát nagyon fontos kérdés: volt-e írásuk a szkítáknak, a szarmatáknak és a húnoknak?

Priszkosz megemlíti, hogy a hún szökevények nevét papírról olvasták fel, tehát volt írásuk! Johannes Chryszosztomosz, Konstantinápoly IV. századi pátriárkája ezt írta: "mind a szkíták, mind a szarmaták ...lefordították a Szentírást a saját nyelvükre". Menander Protektor a VI. században azt jegyezte fel, hogy II. Jusztinosz bizánci császár a turk követektől szkíta írással írt levelet kapott, amelyet tolmácsok segítségével olvasott el.

Milyen volt ez a szkíta betűs írás? Vannak tudósok, akik szerint a szkítáknak görög betűs és óarameus írásuk volt csak. Az iráni Kurdisztánban fekvő Szakkez városka mellett talált pompás gazdagságú szkíta fejedelmi sírban volt egy ezüst tál s ezen egy felirat. Ez a 48 írásjelből álló felirat a hettita (!) hieroglifákkal rokon. Ugyanakkor vannak szkíta tárgyak rovásfeliratokkal (A leghíresebb az Alma-Ata melletti ezüst csésze, de Magyarországon is pl. Tiszavasváron és Makkfalván).

Rovásfeliratos aranycsésze Nagyszentmiklósról

Ennél azonban izgalmasabb, hogy a szakkezi írásjelek bizonyos mértékig rokoníthatók a nagyszentmiklósi aranyedényeken olvasható rovásírás-jelekkel!

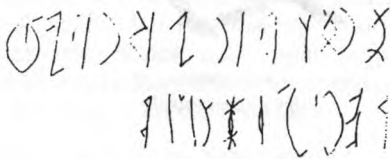
A XVIII. század végén (1799) a hajdani Torontál megyei Nagyszentmiklóson előkerült 23 db gyönyörű aranyedény közül 12-n van rovásírásos felirat. Ez a csodálatos aranykincs, sajnos, a bécsi Schatzkammer tulajdonában van. A nagyszentmiklósi kincsről! kettőszáz esztendeje folyik a vita, a tudósok között. Minden nemzet a magáénak szeretné tudni, a maga múltját szeretné ékesíteni vele. Így azután kikiáltották már ősbolgárnak, szlávnak, románnak, avarnak és persze magyarnak. Valójában azonban egészen bizonyosan még azt sem tudjuk, hogy ezek a káprázatos aranyedények mikor készültek? A rovásírás betűi mindenesetre azonosnak látszanak a belső-ázsiai türk rovásírással s ami a legfőbb: a székely rovásírással!

A székely rovásírásról először Kézai Simon tesz említést a XIII. században, blak betűknek mondván őket: a székelyek a húnok maradványai (Zakuli Hunnorum sunt residui), akik a blakokkal összekeveredve az ő betűiket használják (unde

Blackis commixti literis ipsorum uti perhibentur). Kálti Márk a XIV. százdban már egyenesen azt írja, a székelyek, akik a szkíta betűket még nem felejtették el (Scythicis literis), nem papírra írnak, hanem pálcákra rónak. Bonfini még azt is hozzászéli "kevés jellel sok értelmet fejeznek ki". A székely rovásírás legteljesebb abc-jét 1598-ban Telegdi János tette közzé, de a XVII. század végén a székelyföldön a rovásírást még tanították az iskolákban!

Alapvető kérdés tehát, hogy a nagyszentmiklósi aranyedények mikor készültek? Sokan X. századi magyar munkának szeretnék látni s Ajtony marosvári nagyúr asztali készletének gondolják, ám ez nem valószínűsíthető, mert emberábrázolás a magyarság IX-XI. századi emlékein egyáltalán nem fordul elő, sőt az ötvöstechnikák jórésze sem jellemző a honfoglaló magyarságra. Nagyon is igaza lehet Pulszky Ferencnek, aki 1878-ben a 23 aranyedényt húnkorinak határozta meg és jogosnak ítélte az "Attila kincse" elnevezést. A húnok nagyon is szerették az emberábrázolásokat és a nehézfegyverzetű lovasok is rájuk vallanak. Úgy gondoljuk tehát, hogy a nagyszentmiklósi aranyedények egy része V. századi, míg a többi része VI-VII. századi munka.

Amióta Szarvason előkerült 1983-ban egy rovásfeliratos avar csont tűtartó, bizonyossá vált, hogy a nagyszentmiklósi feliratok rovásjeleit az avarok is használták. Eddig mindenki azt gondolta, hogy a türk eredetű rovásírás Belső-Ázsiából (az Orkhón-Jenyiszej vidékéről) terjedt el nyugat felé a VII-

A szarvasi rovásrovásszöveg

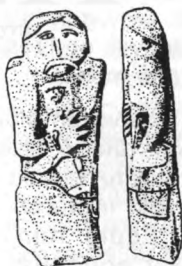
VIII. században s ezt hozták magukkal az avarok, akiknek egy része középázsiai eredetű.

Ha azonban a nagyszentmiklósi aranyedények - sajnos véglegesen és biztosan máig meg nem fejtett! - rovásfelirataival vagy legalább egy részük a húnok fejedelmi központjában készült, akkor nemcsak az válna nyilvánvalóvá, hogy például Jordanes gót történetíró a VI. században mennyire gonoszul torzított azt állítván, hogy a húnok bozorkányok ivadékai, akik egy mocsárból jöttek, vad, ragyás-képű, borzasztó tekintetű emberfajta, "akik csak a beszédjük alapján tartoznak az emberi fajhoz", hanem az is, hogy a szkíta betűs hún írás és a székely-magyar rovásírás közötti folyamatosság igenis kutatandó. Amennyire reménytelen a legendák ködébe burkolt Atilla sírját megtalálni, annyira fontos a hún emlékek alapos vizsgálata.

A szkíta-szarmata-hún népek sorának következő tagja a türk, akiről már a rovásírás kapcsán is szó esett.

Hún lovas
(kínai ábrázolás)

Türk sírszobor

A titokzatos eredetű türkök

A húnok nagy királya, Atilla 453-ban igen különös körülmények között halt meg. Nemcsak az V-VI. századi történetírók, de még a XII-XIII. századiak is megemlítik, mintegy védekezésésként, "Atillát semmivel sem itatták meg, azaz mérgezték meg (Attila vero cum nimium bibitum), hanem az eleredt orra vére (?) megfojtotta (sanguine de naribus effluente suffocatur) és csendben kimúlt (tacitus moritur). Némelyek még hozzáteszik: alvás közben (dormiens). Hihetetlen történet. Csakúgy, mint Mátyás királyé 1490-ben! Feljegyezték, hogy Atilla halála éjszakáján Marcianus bizánci császár álmában azt látta, hogy eltörtött Atilla íja (arcum Attile fractum). Bizakodtak a hatalmas erejű lovas népek pusztulásában. Ám, már az V. század második felében megemlítik a források az új népeket, a türköket, azután a szabirokat, az onogurokat, az ugorokat (urogokat), a szaragurokat és az avarokat. Ez számunkra akár érdektelen is lehetne, ha nem tudnók, hogy a világon mindenütt bennünket magyarokat mind a mai napig on-ogurok-nak (onogri, ungri, hungri, Ungarn, Hungaria) neveznek. Ez több, mint meglepő! Ez őstörténetünk egyik kulcskérdése!

A szabirok, akiket Rasid ad-Din szibireknek mond, adtak nevet egy városnak, majd az pedig egész Szibériának. Priszkosz elmeséli, hogy az Altáj vidékén az V. században megtámadták a szabirokat az avarok (Abares), ők pedig elűzték az onogurokat. A szabirok - Prokópiósz, Theophylaktosz és Jordanes szerint - húnok, akik éppen hogy nem veszték ki, hiszen a VI. században többször is szerepel Gorda nevű királyuk, aki meg is keresztelkedett.

De kicsodák a türkök (turkok) és honnan származnak?

Eredetmondájuk szerint egy nőstényfarkastól származnak, a kínaiak azonban feljegyezték, hogy a Szelenga folyótól északra, az Altáj hegység vidékén éltek és elsősorban vasverő kovácsok voltak. Aligha tévedünk, ha feltesszük, hogy a türkök a belső-ázsiai húnok (hiung-nuk) leszármazottai, akiknek fejedelme, Bumin kagán 552-ben legyőzte a zsuán-zsuánokat, majd a heftalitákat és a kirkizeket is.

Egy előkelőség teljes díszben (Afrasiáb)

A türk birodalom két részre oszlott, a keletire és a nyugatira. Az egyik 12, a másik 10 törzsből állt. Mindkettőt, de kivált a keletit szinte szakadatlanul a kínaiak veszélyeztetették. A nyugati türkök, a kazárok, akiket a kínaiak "kosza"-nak mondanak, a "kaz" török szó viszont "vándorolni"-t jelent. A kazárok először 555-ben szerepelnek az írott forrásokban. A türkök 558-ban feltűntek Bizáncban is erős követelésekkel. A VI. században egyébként a türkök uralták már Szogdianát, a legendás selyemutat, sőt Tardu kagán fia, Istemi 576-ban elfoglalta Kherszonészoszt (Kercs) is.

A keleti türk birodalmat 745-ben a kínaiak támogatta újgúrok döntötték meg. A világhírű orhoni türk rovásfeliratok Kül-tegin, Bilge kagán és Tonjukuk dicső tetteit hirdetik 720/30 tájáról. 751-ben a Talasz-völgyi nagy csatában az arabok, akiket a tibetiek is támogattak, legyőzték a kínai Mennyei Birodalmat és ezzel megnyílt az út a türk befolyás kiszélesedése előtt.

A türk népek régészeti emlékei, viseletük, fegyvereik, számaik édes testvérei a húnoknak, az avaroknak és a magyaroknak. Nagyszerűen látható ez a középázsiai Szamarkand térségében 1965-ben feltárt afrasziábi falfestményeken, ahol a VII. századi szogd mesterek türk harcosokat, alakokat festettek, veretes fegyverövekkel, ijjal, tegezszel, lándzsával és rangos lószerszámokkal. A türkök igen fejlett lótartásának számos emléke maradt meg. A Kárpát-medence régészeti emlékei között egyedül a türk sírszobrok nincsenek meg, minden egyéb akár a Duna-Tisza közén is előkerülhetett volna. A szkíták viszont állítottak sírszobrokat.

A "hivatalos" történelemkönyvek állítása szerint a dél-orosz sztyeppéken élt onogurok (mint bolgár-törökök) belső-ázsiai eredetűek, tehát keletről jöttek nyugat felé. Ebből következik: a türk rovásírás is csak keletről jöhetett nyugat felé, de csakis a VIII. század után. Erősen feltehető

azonban, hogy az onogurok (on-ogur= tíz nyíl, on-og-bodun=tíz nyíl népe) a húnok közvetlen leszármazottai és nem keletről érkeztek a Fekete-tenger vidékére, hanem éppen ellenkezőleg, egyes részeik a Kaukázus vidékéről nyomult kelet felé, magukkal víve az írásjelek ismeretét is. Az onogurok a VII. században Kovrát fejedelem vezetésével jelentős hatalmat képviseltek a Fekete-tenger északi tájain és csak Kovrát halála után szakadtak több részre. Egy részük Baján vezetésével a Don menti Onogoriában telepedett meg, egy részük Aszparuch vezetésével a Duna-menti Bolgáriát hozta létre, a harmadik rész talán visszatért Pannoniába, a negyedik felköltözött a Volga-vidékére (volgai bolgárok).

Az onogurok országát azután elfoglalták az előretörő nyugati türkök, a kazárok, illetve az avarok. A bolgár-türkök a Don és a Volga vidékén sokáig megmaradtak. És itt talált magyarakra Julianus barát is a XIII. században! Temetőik nagyon hasonlítanak a magyar temetőkhöz. Harcias lovas nép volt, fejlett földműveléssel!

Menandrosz a türköket szkíta-szakának mondja (Turci, qui antiquitas Sacae vocabuntur), Theophanész pedig masszagétáknak tartja (Turci, qui Massagetae..dicti sunt).A bizánci források tehát egyáltalán nem véletlenül nevezték a magyarokat unnoi, turkoi és ungroi néven! Mindez azt sejteti, hogy az onogur-magyarok nyelvének eredetét a szkíta-húnturk népelességen belül célszerű keresni.

Nos, hát nem finnugorok vagyunk? Nem a vogulok, az osztjákok, a finnek és az észtek rokonai vagyunk? Kik "fedték fel" a finnugor rokonságot és mikor?

Nyomozó munkánk megdöbbenően izgalmas szakaszához érkeztünk.

Hogyan lettünk "finnugorok"?

A régi írott forrásokban a húnokat általában türköknek (Theophylactus Simocatta, Landolphus, Zonarasz, Simeon Magister), unni-nak, ungri-nak vagy ugros-nak (Kedrénosz, Nikéasz), onogori-nak vagy ungari-nak (Agathiasz, Ravennai Geografus), ugri-nak vagy magornak (pl. Ortelius) nevezték. A hún-magyar /hunni=hungari/ azonosság annyira természetes; annyira megkérdőjelezhetetlen volt, hogy például a XI. században, sőt még a XVI. században is (!) a kortárs magyarokat is húnoknak mondták: 1052-ben Henrik német császár contra Hunnorum vezette a seregét (Vita Bennonis), 1100-ban egy XII. századi forrás Sz. Lászlót az avarok kagánjának, a húnok királyának mondta (Hyrene, filia chagani Avarorum, id est Hunnorum regis: Tractatus de Invest.Ep.), 1113-ban II. Bélát is rex Hunnorumnak írták (Vitae Ottonis Ep. Bamb.). A XVI. századi európai történetírók közül nem egy (pl. Leunclavius) a magyarok nyelvét türknek tartotta. S az sem volt kétséges, hogy a húnok és az avarok egyazon vagy rokon-népek voltak. Ezt még a németérelmű Paulus Diaconus is így rögzítette (596. évnél: hunni, quoquae qui et Avarés dicuntur) s a jól tájékozott pápa sem volt másképpen: 824/26-ban II. Jenő pápa ezt íratta le: Hunnia, quae et Avaria dicuntur.

J.W. Valvasor 1689-ben megjelent híres nagy könyvében (Die Ehre dess Herzogthums Crain) a legkézenfekvőbb megállapításként közli, hogy nagyot tévednek azok, akik a húnokat például germánoknak vélik (mint például Aventinus, Florentinus, Crantzius), ellenkezőleg a húnok, az avarok, és a magyarok (Ungarn) egy népnek tekintendő!

A magyarok iránti ellenszenv tulajdonképpen évezredes múltú, az eredetünket illető hamis és lebecsmérítő beállítások azonban a XVI. századig nem voltak jellemzőek. A már említett Aventinus mellett - aki szerint egyébként a

honfoglaló magyarok a Kárpát-medencében három évig állandó szállás nélkül úgy kóboroltak, mint a cigányok! - II. Pius pápa (Ae.S. Piccolomini) adott hitelt először egy verónai utazónak, aki azt mesélte, hogy nem messze a Tanaisztól (Don folyó) "durva, bálványimádó emberek laknak, akiknek ugyanazon nyelvük van, mint a pannóniai magyaroknak. Barbárként élnek, csaknem a vadak módjára." (Pseudo-Solinus-nak nevezhető, mivel a III. században élt C. I. Solinus, *Collectanea rerum memorabilium* c. munkáját egészítette ki. C. I. Solinus Plinius és Pomponius Mela alapján dolgozott.) Ez a verónai kereskedő, tehát egyáltalán nem tudós férfiú, éppen úgy néhány hasonló hangzású szóból ítélte, mint 1517-ben Mathias de Miechow lengyel, vagy 1516 és 1529-ben Sigmund Herberstein német követ, akik elmesélik, hogy Permia tartomány felett, az északi Jeges tenger (!) irányában található Juhra vagy Jugria, amelynek lakói egy nyelvet beszélnek a magyarokkal és ez a vogulok ősi földje! Ezek az észrevételek azonban semmiféle zavart nem okoztak 250 esztendeig!

Amikor azonban 1756-58 között Párizsban megjelent Deguignes híres könyve (*Histoire generale des Huns...*) négy kötetben, a magyar tudósok közül a jezsuita Pray György (1723-1801), akit Mária Terézia királynő Magyarország királyi történetírójává nevezett ki, 1761-ben megjelentette hatalmas és páratlan munkáját, az *Annales veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum*-ot, amelyben közhírré tette az egész művelt világ számára a magyarok eredetének tudományos igazolását. Valójában ez a Bécsben megjelent munka váltotta ki a német kutatók dühét! Pray a legnagyobb és legtudósabb férfiúnak (*diligentissimus et eruditissimus vir*) nevezte a francia Deguignest, és vitán felül állónak nyilvánította megállapításait a

húnok, az avarok, a türkök, a mongolok és a magyarok vonatkozásában, elutasítva S. Herbersteinnek, Miksa császár orosz követének légből kapott állításait Juhariát illetően, valamint kemény bírálatban részesítette Eccardust, aki szerint a magyarok nyelve megegyezik a finnekével (*Hungaros vero dialectico utiquae cum una lingua Finnica convenit*). Rámutatott a hamburgi orvos műkedvelő nyelvészkedésére, azaz Martin Vogel kísérleteinek torz voltára, aki egyáltalán nem értvén a nyelvekhez, egy finn-magyar szótárt állított össze, ámbár ez a mű örökre kézirat maradt.

Az első nagy támadást J.E. Fischer (1697-1771) intézte a magyar őstörténet ellen. Érdemes megjegyezni a nevét, mert a magyar történelmi könyvek ezt szinte egyáltalán nem tárgyalják és nem elemzik! A "Sibirische Geschichte" c. könyvében, amely Szentpétervárott jelent meg két kötetben 1768-ban, Abul-Gasi Khanra hivatkozva kijelenti, hogy a Káspi-tengertől északra, a Volga-Káma vidékén éltek az uigurok vagy jugri-k; azaz a vogulok, akiknek egy része azután átköltözött az Irtis vidékére, majd kijelenti: "úgy vélem (!), az ész, a finn, a lapp, a permi, a vót, a cseremis, a mordvin, a csuvas és végül - a szavak nem csekély számának egyezése folytán - a mai magyar (die heutigen Ungarn) közös nyelv! A vogul jugrik tehát azonosak az ungar-magyarokkal! (A Jögra-Ugra azonosítást egyébként Reguly Antal is hirdette.) A magyarok az ungarus nevet egyébként is az oroszoktól kapták. Az ugri azonos a hungri-val, azaz a vogullal, akik egyébként "született vadságban és tudatlanságban élnek (in ihrer angeborenen Wildheit und Unwissenheit). A rokonságot bizonyítandó felsorol 13 (!) szót, de csak annyira tud magyarul, hogy az egyet "edgj"-nek, a négyet "negj"-nek, a nyolcat "njoltzi"-nak írja! Összesen 80 szót vizsgál s ennek alapján kimondja bátran: a vogul az osztyák és a magyar nyelv megegyezése vitathatatlan!

Fischer munkáját A.L. Schlözer (1735-1809) tette igazán ismertté az 1768-ban kinyomtatott "Probe russischen Annalen", majd az 1771-ben kiadott "Allgemeine Nordische Geschichte" c. könyvével. A nagytudású Schlözer gyűlölte a magyarokat, ezért kapva-kapott Fischer ötletén, azaz hogy a vogul-jugri egyenlő a magyarokkal. Örvendezve említi meg, hogy a vogulok rokonai, a szamojédok ember-evők (Selbfresser), majd így folytatja: "a finn népek egyike sem uralkodó nép (ein herrschendes Volk), egyedül a magyarok voltak később kivételek, de ők sem egy uralkodásra termett nép volt, hanem a szomszédaik martaléka, játékszere, akiknek ennek következtében saját történelmük nincs is! (...keine eigene Geschichte haben). Ugyanígy a finneknek sincs saját történelmük, és ne feledjük C. Tacitus leírását sem: "A fennsok szörnyen vadak és undorítóan szegények, se fegyverük, se lovuk (!), se hajlékuk nincs. Fűvet esznek, ruhájuk állatbőr, földön hálnak és egyetlen bizodalomuk a nyíl...még vágyaik sincsenek." Ezek tehát a magyarok rokonai!

Az 1795-ben megjelent "Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen" c. könyvében pedig így ír: "a magyar hordák (die Magyaren Horde) keleten a besenyőktől rettegtek, nyugaton pedig hosszú éveken át a hatalmas Germániát (gewaltige Germanien) fenyegették, ámbár az az igazság, hogy ennek nem az erejük, nem a sokaságuk és legkevésbé a hadművészetben mutatott vitézségük volt az oka". Schlözer egy kukkot sem tudott magyarul, a magyar vármegyéket pl. így írta le "magyarul": "Soli" (Solt vm.), "Comorn" (Komárom vm.), Zschongograd" (Csongrád vm.), a székelyekről pedig az állította, hogy magyarul beszélnek ugyan, de durván, érdesen (gröber) és beszédjükbe egy ismeretlen nyelv (!) sok szavát keverik bele.

Igen sajnálatos, hogy előbb Sajnovics János (1733-1785),

majd Gyarmathi Sámuel (1751-1830) kiszolgálóivá váltak a súlyosan elfogult és nagyon felületes német íróknak.

A gyengeelméjű VII. Keresztély dán király óhajára 1768-ban Hell Miksa és Sajnovics János, mint jezsuita papok Skandináviába, Vardő szigetére utaztak, ahol a lapp és a magyar nyelv nagyfokú hasonlóságára figyeltek fel. Sajnovics János a német Hell állandó ösztökélésével dolgozott és nagy művét 1770-ben Hágában jelentette meg (*Demonstratio idioma Ungarorum et Lapponum idem esse.*) A sors csúfos iróniája, hogy az öntelt Schlözer, még az ő tételeit hirdető Sajnovicsot is kigúnyolta, magyar volta miatt!, mondván: nevetséges, hogy Sajnovics "új felfedezésről" beszél, holott a lapp-finn-magyar rokonság 1717 óta "közismert"! Persze, folytatta Schlözer, a magyarok minderről semmit sem tudnak, illetve amit tudnak, az rossz és alaptalan (*schlecht und ungegründet*).

Gyarmathi Sámuel (1751-1830) voltaképpen orvosként barátkozott össze A. L. Schlözer-rel 1795-ben Göttingában, és bár addig a szkíta-hún-avar-török rokonság lelkes híve volt, most Schlözer hatására és nyomására bőszen hirdetője lett a finn-magyar rokonság elméletének. Nyomban meg is írta az "*Affinitas linguae hungaricae*" c. munkáját (Göttingenben jelent meg 1799-ben), amelyben Pray György és a francia Deguignes nézeteit rémesnek és szörnyűnek titulálja, s az már oly' zavaros, hogy a történészeknek non plus ultra! De Pray György nem hagyta magát. Elismerte ugyan a finn, a lapp, a permi és ugor nyelvek, valamint a magyar nyelv közötti megegyezéseket, ám a rokonság elméletét elutasította.

Nem is akadt magyar tudós jó félszáz esztendeig, aki felkarolta volna az idegenek tanait. Sajnovicsékat általában mindenki elítélte. Barcsai Ábrahám egyik versében így írt erről:

Sajnovics jármától óvjuk nemzetünket,
Ki Lapponiából hurcolja nyelvünket!

Erősen hittek továbbra is a magyarság keleti és kaukázusi eredetében. Kalmár György (Prodromos. Pozsony 1770), Beregszászi Nagy Pál (Parallelon. Erlangae 1794) útmutatásait követve egyre többen indultak kutató útra, keresvén a magyarok őshazáját. Turkoly Sámuel (1710-1725) nyomában Orlay János (1791-1804), Szabó Nazárius (1805) után Ógyallai Besse János (1765-1838) a Kaukázusba indult, Jerney János (1800-1855) a Don vidékére utazott. És 1819-ben útra kelt Kőrösi Csoma Sándor is megkeresendő a magyarok őshazáját. Voltak olyanok is, akik "ingadozhatatlanul hittek nyelvünknek a finnuséval való némi nemű közelebbi rokonságában", ámde anélkül, hogy az eredetünket onnan vezették volna le. Így indult el keletre Reguly Antal (1819-1858), bebarangolva az Urál és az Ob folyó közti hatalmas területet, rengeteg vogul és osztyák emléket összegyűjtve. A göttingeni iskola továbbra is sokakat vonzott, de jó ideig nem volt meghatározó. Így például itt tanult egy ideig Kőrösi Csoma Sándor is, aki soha egy percig sem hitt a finnugor eredeztetésében!

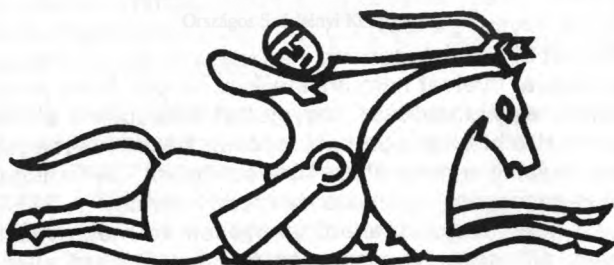
Bizony nem véletlen, hogy az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc vérbefojtását követően indul meg az a "hosszú és erős küzdelem, amely végül is érvényt szerez a külföldi tudományos világ ama közmeggyőződésének, hogy a magyar nyelv a finnugor csoport egyik tagja". Munkácsi Bernátnak igaza volt, mert a szepesi szász származású Hunfalvy Pál (1810-1891) olyan hévvel és tűzzel veti bele magát a küzdelembe, amelyre addig példa nem volt. S mikor indít? 1851. januárjában!

És harcostársakat is szerez maga mellé, mégpedig egy

valódi németet Joseph Budenz-et, azaz Budenz Józsefet (1836-1892), aki 20 éves koráig magyar szót nem is hallott. Gondoljuk el, nincs még 28 éves, amikor már Hunfalvy mellett és pártfogásával levelező tagja a Magyar Tudományos Akadémiának. 1868-ban már egyetemi tanár a budapesti egyetemen. Budenz, kétségkívül tehetséggel, szembeszállt mindenkivel, aki nem fogadta el a finnugor nézeteket. Dilettantizmusnak, magyar értetlenségnek nevezte el a be nem hódolókat, akik laikusok, megszállottak, zavaros gondolkodásúak. Ekkoriban azonban még voltak bátrak és elszánt tudósok, akik szembeszálltak Budenz-cel is. Kiváltképpen a ragyogó tehetségű Mátyás Flórián (1818-1904) kelt ki élesen a finnugor nézet ellen: "a finnséggel való összehasonlítás bármely aprólékos s a szőrszálhasogatásig pontos volt is, még eddig mind hiányos, mert egyoldalú! A származati rokonság elhamarkodottan lett kimondva." "Azon következtetésre, hogy ősi nyelvünk jelenleg csak finn, fájdalmasan felsóhajtunk! Méltó büntetése ez a hanyagságnak, mely a magyar-finnítést elnézte és a nemtudommisségnek, amely azt folyton pártolja." "Elleneink szenvedélyes pizkolódásait el kell utasítanunk, ne oktasson bennünket az, aki a magyar nyelvet nem anyatejével szopta. Édes anyanyelvünknek áldozatkész kegyelettel tartozunk s a róla terjesztett álhíreket nemcsak szóval, hanem tettleges közbenjárással is megcáfolni kötelességünk". A finnugor tanokat gazdagon jutalmazza az orosz kormány is. 1858-ban ezt írta: "Minden lehető lenézések és megrovások daczára, állíttassanak meg még egyszer finnező ellenfeleink sebes haladásokban! Nem magánérdek, hanem egy hajdan dicső, s ma sem finn keverék, vagy korcs nemzet ügye forog itt fönn." Csak a hasonlítás van megengedve, de nem a "rokonítás". "Ne mondják, hogy az ural-altáji koldus nyelvek magyar rokonok, mert erre ele-

gendő tudományos adatok által jogosítva nincsenek. Elégjenek meg a talált és találandó hasonlatokkal, míg képzetesebb utódaik, a minden oldalról bevégzett hasonlítás után a rokonsági ügyet is végleg elintézhetik.”

Ám a harc tovább folyt és az ázsiai törökséggel rokonító Vámbéry Ármin ellen már csatasorba állt az ifjabb nemzedék is, így a Budenz-tanítvány Szinnyei József (1857-1943), Munkácsi Bernát (1860-1937). Budenz nagyon is jól tudta, a győzelemhez ifjú követőkre van szükség. Ezért már 1868-ban bevezette a magyar egyetemeken a kötelező finnugor-oktatást, amely mindmáig így van. Joggal panaszkodott Vámbéry Ármin (1832-1913), ha a török nyelveket oktatták volna így, másként alakult volna a magyar őstörténet irányai. A múlt század végén nemcsak az ún. "ugor-török" háború veszett el a finnesítést-ellenzők számára, hanem az a lehetőség is kicsire zsugorodott, hogy az őstörténet-kutatásunk ne legyen egyenlő dogmák követésével.

Avar lovas a klárafalvai szíjvégről

Az egységes Kárpát-medence új urai: az avarok.

A Kárpát-medence Isten-alkotta, hatalmas és csodálatos természeti egység, amely a Krisztus születése utáni VI. századtól egészen 1920-ig, a trianoni békediktátumig egy nép országa volt. A római birodalom provinciái (Pannonia, Noricum, Moesia, Dacia) nem váltak lakatlan területekké a birodalom katonai összeomlása után sem. Itt maradtak romanizálódott bennszülöttek, és még inkább az ide költözött germán törzsek, a kvádok, a markomannok, a vandálok, majd később a Tiszántúlon a gepidák, a Dunántúlon pedig a langobardok. A germán népek, amint láttuk Atilla góttjainál is, általában nem maradtak meg a Kárpát-medencében, hanem tovább vándoroltak. A régészeti emlékek tanúsága szerint nem maradéktalanul. Itt is, ott is, töretlenül tovább éltek a régi települések a IV. századtól a VI-VII századig. (Keszthely és Pécs környékén például.) Az antik hagyományokat őrizgető népcsoportokat magukba olvasztották a germánok, akik közül az újabban érkezettek már egyáltalán nem élték át a húnok uralmát, lehetetlen azonban fel nem tételeznünk, hogy ne találkoztak volna itt a húnok maradékaival. Az egymással kegyetlen és véres háborúban álló gepidák és langobardok 567/68-ban a végső összecsapásra készültek s ekkor a langobardok királya felfogadta szövetségesének a "vár-húnokat", azaz az avarokat, akik keletről Európába törő harcias lovas nép volt, éppen úgy mint korábban a húnok, a szarmaták és a szkíták. A kínai források szerint az ázsiai heftalitákat (akiket vár-hunni-nak neveztek) 558-ban győzték le a türkök, és ugyenebben az esztendőben jelentek meg a bizánci császár udvarában az avar követek, amely eseményről Hitvalló Theophanész így számol be: "Ugyanebben az időben bejött Bizáncba az avarok furcsa, szokatlan népe s az egész város összefutott látásukra, miután soha nem lát-

tak még ilyen népet. Hátul nagyon hosszú, szalagokkal összekötött és összefont hajuk volt, egyébként viseletük a többi húnokéra hasonlított. Ezek a saját országukból elmenekülve jöttek Szkítia és Mysia területeire..”

Az avarok igen rövid idő alatt tönkrementek a gepidákat és benyomultak Erdélybe és a Tiszántúlra, majd a langobardok gyors elvonulása után teljes egészében megszállták a Dunántúlt is! Ez 568-ban történt! Egy évtized sem telt bele és az avarok már hazájukként éltek itt. Hogyan volt ez lehetséges? Mi lehet a magyarázata annak, hogy az avarok nemcsak benyomultak ide, hanem három évszázadon keresztül urai maradtak a Kárpátok koszorúta vidéknek? Nagyszerűen megszervezett hadseregük, félelmetes hadi taktikájuk önmagában nem lett volna elégséges nyolc-tíz nemzedék fennmaradásához. Az avarok, akárcsak korábban Atilla húnjai, mindenkit legyőztek és hatalmas adók megfizetésére kötelezték a világ urát, Bizáncot! Egyik legnagyobb fejedelmük, Baján kagán, éppoly hatalmas volt, mint Atilla.

Az avarok már a VI. században benépesítették az egész Kárpát-medencét, a VII. században pedig országuk földjévé vált a mai Bécs, sőt Linz környéke is. A régészet 1600 lelőhelyről több, mint hatvanezer sírt tárt fel eddig. Az avarok, amint korábban a szkíták, a szarmaták, eltemették a megholt hátaslovát is, akárcsak később a honfoglaló magyarok tették. A langobardok történetének megírója, Paulus Diaconus világosan azt mondja: az avarok húnok, s Theophylaktosz Szimokattesz hiába hord össze mindenfélét arról, hogy az avarok nem is igazi avarok, csak a gyűlölet beszél belőle. Abban azonban az egykori szerzőknek igaza lehet, hogy a "várkonyok"-nak nagyon is sok köze volt más népekhez, így a Priszkosz által emlegetett szabírokhoz, Jordanes hunugar-jaihoz. S mint

annyiszor megfigyelhettük már őstörténeti bűvárkodásunk során, az avarok esetében is gúzsba köt bennünket az a körülmény, hogy ismét és újra nem ismerjük az avar nép nyelvét! A kutatók hat-hét (!) szóból próbálnak meg ítélni: kagán, tudun, katun, tárkány, jugurus, canizauci. Csaknem természetes, hogy jószerével semmire sem jutottak. Itt élt egy nagy lélekszámú, hatalmas erejű nép a Kárpát-medencében nyolc-tíz nemzedéken át, és -látszólag - az égvilágon semmi nyelvi nyomuk, maradványuk nincs. Már-már a teljes lemondás lett úrrá sok tudóson, amikor váratlanul, 1983-ban a Körösök vidékén, Szarvas város határában egy avar sírból előkerült egy csont tűtartó, oldallapjain hosszú rovásírásos szövegekkel. A szövegben húsz betű fordul elő, az írás jobbról-balra halad. A rovásbetűk nagyrészt azonosak a nagyszentmiklósi aranykincs betűivel. Kis rovásírásos szavak korábban is ismertek voltak, sőt ezeket a türk rovásírás alapján el is olvasták. Úgy látszott, beigazolódnak, hogy az avarok török nyelvűek voltak. Bizonyos, hogy türk nyelvű csoportjaik is voltak, ám a szarvasi tűtartóra magyarul írtak! Vékony Gábor olvasata szerint a tűtartón ez a szöveg áll:

Üngür démon ellen legyen itt ez a vas
E tű szúrja át a démont, tű, tű, aki a rosszat elvarrod
Aki elbontasz egybeöltögetsz
Üngür démon ne egyen meg engemet, űzd emészd el őt
istenem!
(Harmatta János is a rovásszöveg egy részét magyarnak tartja és így olvassa:

Ené tűi szőnyeg szőni
Karvaly apó készítém.)

A szarvasi tűtartón tehát egy ősi magyar varázsszöveg olvasható. Megvan az első magyar nyelvemlékünk a 600-

as évekből! S megvan talán a valós magyarázat arra is, hogyan lehetséges, hogy "eltűnt az avarok nyelve"? Úgy, hogy nem tűnt el, hanem nagyjobbrészt ők is magyarul beszéltek. A magyar nyelv nem a vogulból és az osztyákból kiszakadt "finnugor nyelv", hanem egy önálló "ősnyelv", amelyről Sir John Bowring (1792-1872) az 1838-ban megjelent *Life and Works* első kötetében ezt írta: "A magyar nyelv messze magában áll. Egész sajátos módon fejlődött, és szerkezete olyan időkre nyúlik vissza, amikor a legtöbb most élő európai nyelv még nem is létezett. Önmagában, következetesen és szilárdan fejlődött nyelv, melyben logika van, sőt matézis is, és erő... A magyar nyelv egyetlen darabból álló terméskő, melyen az idő viharai karcolást sem ejtettek. Nem szorul senkire nem kölcsönöz, nem trafikál. Nem ad és nem vesz senkitől. Ez a nyelv a nemzeti felsőbbrendűségnek, a szellemi függetlenségnek legrégebb és legdicsőbb emléke. A magyar nyelv eredetisége csodálatos. Aki ezt megfejti, az az isteni titkot fogja boncolgatni, valójában annak is az első tételét!"

Országos Széchényi Könyvtár

A szlávok megtelepedése

Jordanes szerint (Getica V.33-34.) a Visztula forrás-vidéktől végig a népes vend nép lakik (natio Venetharum) sok törzsre oszolva s ezek között a legfontosabb a szklávok és az antok (Sclaveni et Antes), akik mocsarakban és erdőkben laknak (hi paludes silvasque pro civitatibus habent). Nagyon valószínű, hogy a nyugat és dél felé történő elvándorlásuk már a húnok uralma idején megindult, a VI-VII. században azonban bizonyosan felgyorsult, elsősorban az avar hódítások következtében. Az Elba-vidék megszállásával egyidejűleg lepik el a későbbi Morva- és Csehországot a VI. század elején. 570-590 tájától a szlávok a Kárpát-medencében az avarok alávetettjei. Sokan magát a szláv elnevezést is az avarok kegyetlen elnyomásával magyarázzák, mivel a Sklave rabszolgát jelent. A római kori rabszolgaság, jogilag, teljes mértékű kiszolgáltatottságot jelentett, gondoljunk csak Vadius Pollio hírhedt történetére, aki a hibázó rabszolgáit kiéheztetett cápák közé dobatta. Ám az ember teljes meggyalázása megvolt még a XII. században is. 1102-ben Angliában a westminsteri szinódus azt a határozatot hozta, ezentúl az embereket ne adhassák el úgy, mint ostoba állatokat (homines in Anglia solebant, velut bruta animalia venundavi). Ehhez képest az avarok jól bánhattak szláv alattvalóikkal, hiszen azok együtt harcoltak velük már a VI. században a bizánci Priszkosz és Petrosz hadvezérek ellen. Az alávetettséget persze tagadni nem lehet. Az orosz őskrónika, amelyet sokáig Nesztor-krónikának neveztek, úgy meséli, hogy a szlovének ősidőkben is a Duna mentén laktak s onnan szorították ki őket a "volochok" a Visztula vidékére. Az avarok hadakoztak a szlovénekkal és erőszakoskodtak a duljeb asszonyokkal, mert utazásain minden avar öt-hat duljeb asszonyt fogott

a taligája (szekere) elé s így büszkélkedve húzatta magát, röhögven a szlovéneken. Fredegar krónikája is megerősíti: a szlávok (a vendek) kiszolgáltatottságát, akiknek nemcsak együtt kellett harcolniuk a "húnokkal", nemcsak adót kellett fizetniük, de az avarok szabadon "használták" asszonyaikat és leányaikat is! Ez váltotta ki azután, hogy 623-24-ben a vendek fellázadtak és egy Samo nevű frank kereskedő vezetésével többször is legyőzték az avarokat. Samo 35 évig uralkodott, de a vend asszonyokat ő sem vetette meg, mivel 12 feleségétől 22 fia és 15 leánya született.

A VII. század első harmadában, átmenetileg meggyengült avar birodalom tette lehetővé, hogy a későbbi Galiciából, a horvátok és a szerbek ősei levonuljanak a Száván túlra, a mai hazájukba. Samo, akinek egykori székhelye Bécsben lehetett, örökségét utódai nem tudták fenntartani, s amint Szent Virgil legendája hírül adja, nemsokkal Samo halála után az avarok a karantánok lázadását leverték és ismét urai lettek a Kárpát-medencének egészen az Enns folyóig.

A magyar őstörténet szempontjából a szlávoknak rendkívül fontos szerepe van, mivel nyelvünkben közel félezer szláv jövevényszó található, mégpedig igen fontos területekre vonatkozóan. Így az egyházi élet kapcsán: keresztény, pogány, pap, püspök, apát, apáca, barát, deák, kereszt, karácsony, szerda, csütörtök, péntek, szombat, babona, kurva, parázna, pokol; az állami élet kapcsán: robot, dézsma, kamat, szolga, császár, király, udvarnok, udvar, nádor, tárnok, vajda, ispán, poroszló, tömlöc; pénz; a katonai élet kapcsán: csata, vitéz, tábor, sisak, pajzs, kopja, sátor; a földművelés, az állattartás és a mesterségek számtalan szava ugyancsak szláv eredetű, például marha, szamár, bivaly, macska, kan, kappan, kacsa, patkány, galamb,

páva, rozs, gabona, murek, bab, paszuly, lencse, szilva, járom, patkó, csoroszlya, borona, asztag, barázda, geren-
csér, kádár, bognár, molnár, mézárós, takács, kupec, bo-
rotva, villa, borda, abroncs, lapát, lánc és még hosszan
sorolhatnánk. A nyelvészeti kutatások kiderítették, hogy a
magyar nyelv szláv szavainak döntő része szlovén eredetű,
azaz: ha az avarok jobbra és nagyobb részt magyarul
beszéltek, akkor az átvétel nem néhány évtized alatt zajlott
le, hanem háromszáz év alatt! A szláv források abban is
segítenek, hogy biztos fogódzókhöz jussunk. Az orosz
őskrónika ugyanis azt írja: a szlovének földjére azután eljöttek
a fehér ugorok (ugri belii), akik Herakliosz császár idejében
tűntek fel, azaz a VII. században. Bizonyosan nem tévesz-
tésről van szó, hiszen később megemlíti az őskrónika, hogy
Oleg idejében, azaz a IX. században Kijev mellett a fekete
ugorok (ugri csernii) mentek Magyarországra. Az avarok te-
hát, akiket az írott források hunoknak is mondanak, ugorok.
S kinézetükre vonatkozóan is igen fontosat mond az orosz
őskrónika: az avarok magas termetűek és kevély lelkűek
voltak. Helytelen tehát apró termetű, mongoloid típusokkal
azonosítani az avarokat. Elragadó és pompázatos küllemükre
utal egyébként Romilda története is. 611-ben a Velence
melletti Forum Iulii várát fogta ostromgyűrűbe az avarok királya
(castrum Foroiulensi; rex Avarum) s amikor fegyveres
kíséretével a várat körüllovagolta, a romlott, fajtalan asszony
Romilda (eretrix nefaria), látva az ifjú kagán ékes alakját,
(puerulus eleganti forma), nyomban beleszeretett s neki
ígérte a várost és a várat, ha feleségül veszi. Ez meg is
történt, ámbár Romilda rettentő keservére.

A szlávok első önálló területi szervezetét Samo hozta
létre 623 és 660 között, megközelítően ugyanekkorra azon-
ban kialakult a horvát fejedelemség is, igaz Herakleiosz

bizánci császár segítségével, aki a szerbeket és a horvátokat éppen az avarok elszigetelése céljából telepítette le az Alduna illetőleg az Adria vidékén. A VII. század utolsó harmadában vonultak le a török nyelvű bolgárok a későbbi Bulgária területére, meghódítván az ott élő szlávokat, létrehozva az erős bolgár államot.

Türk harcos a vadászaton

Hunia

A viszonylag sok szláv jövevényszó ellenére a Kárpát-medence helyneveinek döntő többsége magyar! 1400 előtt például Erdély területéről 2056 helynevet említenek az írott források és ebből mindössze 102 szláv eredetű, 1745 színmagyar, a többi magyar hatásra képződött. Amint korábban már beszéltünk róla, a folyó- és hegynevek zöme is ősi és magyar. A szláv szavak jelentős része a szlovénből, az óbolgárból és részben az óhorvátból került a nyelvünkbe, akkor amikor még a szláv orrhangzók (un. nazális hangzók, mint például az am, em, an, en: a mészáros szó eredetileg így hangzott: menszáros) divatoztak, tehát a VII-VIII. században. Mit jelent ez? Azt, hogy az avarok valóban nagyrészt magyarul beszéltek és a magyar-szláv kölcsönhatás egyáltalán nem a IX-X. században kezdődött, hanem a VI. században és folyamatosan tartott évszázadokon át. Nos hát az avarok nem pusztultak ki, nem irtotta ki őket a frank Nagy Károly?

Az egykorú és a későbbi írott források - amint az írott anyagok általában - bizony nem mindig az igazságot és a valóságot mondják el, őrzik meg számunkra. Nagy Károly király (később császár) történetíróinak az volt a dolguk, hogy az uralkodót minél hatalmasabbnak, minél dicsőségesebbnek láttassák. Ezért azután nem áttaláltak nagyozolni, nemegyszer gorombán füllenteni. Az avarok, akiket rendre húnoknak, illetőleg ungaroknak neveznek: Huni, qui et Avaris (Herimanus Aug.), gens Hunorum (Annal. Formosel), Avari, qui dicuntur Ungari (Annal. Fulden.), regnum Hungarorum (Annal. Benigni), Avaris, qui et Huni sive Ungari (Vitterbói Gottfried), már a VIII. század első felében is összeütközésbe kerültek a frankokkal (738, 744), a nagy háborúra azonban a VIII. század végén került sor, miután Nagy Károly lebirkózta a szá-

szokat s "megszámlálhatlan hadseregét megindította az avarok nemes és büszke népe ellen" (Rex Carlus movit exercitum suum innumerabilem multitudinem, contra superbissimam gentem Avarorum). A 791. évi hadjáratot mind Einhardus, mind más évkönyvírók úgy állítják be, mintha az avarok már ekkor kapituláltak volna, hiszen "52 napon át pusztítottak, gyujtogattak, mértéktelen és megszámlálhatatlan zsákmányt, valamint a fogoly férfiak, asszonyok és ifjak irtóztató sokaságát hurcolták el onnan" (per dies 52 incendio et vastando terram illam, sed et predas sine mensura vel numero, et captivos viros et mulieres et parvulos, innumerabilem multitudinem exinde ducebant.) A frank sereg elfoglalta az avarok erősségeit és védműveit (fossas aut aliquam formitatem), majd leöldöste és szétkergette az avar harcosokat (occisi sunt aut per fuga dilapsi). A frank történetírók gőgös nagyozolása szerint a korábban megkeresztelkedett avarok "mint a kutyák, amelyek visszatérnek az okádásukhoz, úgy tértek vissza a pogánysághoz" (quasi canis qui revertit ad vomitum suum, sic reversi sunt ad paganismum)! Ezért kellett őket 792-ben ismét megleckéztetni. Igen ám, csak hogy a nagy frank sereg, amely a Duna két partján vonult kelet felé, egyáltalán nem találkozott az avarok fő seregével, mert "ők elhagyták megerősített helyeiket" (dereliquerunt eorum loca munita firmitatesque), de a frankok nem értették meg a keleti lovas hadak visszavonulós taktikáját, és pöffeszkedve azt állították, hogy "nem lévén az avaroknak okosabb ötletük, futásnak eredtek" (eorum vel machinationes dimiserunt, fuga lapsi). Pedig valójában szó sem volt megfutamodásról és még kevésbé legyőzetésükről. Ellenben a frank seregnek elfogyott minden élelme, az utánpótlási vonalakat rendre megzavarták s oly nagy zűrzavar támadt "a nagy döghalál miatt, hogy a katonák alig tizedrészének maradt lova"

(tanta equorum lues exorta est ut vix decima pars de tot milibus equorum remansisse dicatur). Sikertelen volt a 793. évi hadjárat is. Hogyan történhetett meg mégis, hogy Nagy Károly fia Pippin, Erik friauli herceg, majd Gerold gróf, Nagy Károly sógora eljűtött az avar fejedelmek fővárosába, fő szálláshelyére amelyet hring-nek neveztek (hringum gentis Avarorum) és e seregek meg tudták fosztani őket a sok

Lovas solymász (IX. század)

évszázad alatt összegyűjtött régi királyi kincstártól, amelyet azután Károly király aacheni palotájába küldtek (thesaurum priscorum regum multa saeculorum prolixitate collectum domno Carolo regi ad Aquis palacium misit). Úgy, hogy viszálykodás tört ki az avar kagán, a tudun s a főemberek között. Krum bolgár kán fogságába került avarok elmondták, azért vezett el az avar birodalom, mert civakodtak, egymást bevádolták, hitvány lett az igazságszolgáltatás és elharapódzott a mértéktelen borivás, a részegeskedés! Magyar átok! A tudun-nak nevezett avar főember áruló lett és behódolt Károly királynak, "aki hazát adott neki" (patriam dedit). Így vonulhatott be Pippin a seregével Pannoniába, azaz Hunia-ba (Annal. Mosellani, Annal. Ivav.), amelyet egy másik forrás egyenesen Ungaria-nak mond! (Ungaria vel Hunnia: Gervasius Ferraviensis).

796-ban, egy évvel a tudun árulása után, amikor is a főemberek elmentek még Aachenbe is (tunc ad Aquis palatio de terra Avarorum regulus quidam nomine Todanus ad

domum regem veniens cum comitibus suis), igen sok avar kincset vittek el (magnis thesauris Avarorum), és a nép egy részével felvetették a keresztséget. Bár a források azt írják, hogy Pippin az avarokat a Tiszán túlra űzte (trans Tizam), királyi székhelyüket pedig lerombolta, semmi sem bizonyítja azt, hogy az avar-hún-ungar népet kiirtották volna. Ez csak egy legenda, ez csak egy koraközépkori szóvirág! 801-ben, 802-ben még kemény harcokról vannak híradások, és rosszul értelmezett a 805. évről szóló adat is, mely szerint a "húnok kapkanja a császártól egy területet kért Sabaria és Carnuntum között, mivel a szlávok háborgatása miatt a régi szállásaikon nem maradhatnak" (capcanus, princeps Hunorum...postulans sibi locum dari ad habitandum inter Sabariam et Carnuntum, quia propter infestationem Sclavorum in pristinis sedibus esse non poterat). Az avar kagán halála után "ősi szokás szerint választanak új kagánt" (iuxta priscum eorum ritum), és bár nyilvánvalóan erősen megszenvedték a frank hadjáratokat, aligha hihető, hogy egy hatalmas nép beolvadt volna a legfeljebb száz-, százötven ezer fős szláv-ságba, ahogyan némelyek vélik. A hún-avar-magyarok igenis megmaradtak, ezt bizonyítja a magyar helynevek és elnevezések sokasága, és hallunk róluk végig az egész IX. század folyamán (826, 840), sőt 833-tól már ismét ungar néven is (833, 839, 862).

Ha e gondoltok fényében vizsgáljuk a Kárpát-medencei magyarság őstörténetét, akkor úgy érezhetjük, meglettük a sok-sok talány megfejtéséhez szolgáló bűvös kulcsot. Miért nem ismerjük a húnok és az avarok nyelvét, hogyan lehetséges, hogy a székelyek a legősibb magyar nyelvet beszélik, miért vallhatják magukat a moldvai csángók őshonosnak, hogyan kerülhettek VII. századi glagolita (e és o), valamint görög (f és h) betűk a rovásírásunkba?

A székelyek

Aligha van olyan magyar, aki ne hallott volna arról, hogy a székelyek a nagy hún király, Atilla népének tartják magukat. Mind az Atilla-, mind a Csaba királyfi történeti hagyomány arra utal, hogy a székelyek őstörténete a messzi múltba nyúlik vissza. Ám maga a "székely" szó (zeker formában) csak a XIV. századtól (1334) terjedt el, sőt a latinos szikul első említése sem régebbi a XI. század végénél (1092: Scicul). A XII. század első felében két csatában is megemlékeznek a szikulokról, bizony, nem túlságosan hízelgő jelzők kíséretében (1116: siculi vilissimi; 1146: siculi). Mind az olcsvai, mind a lajtai csata a magyar királyság nyugati felén zajlott le, tehát nem Erdélyben. Hát a székelyek nem őshonosok az erdélyi Székelyföldön? Hogyan magyarázható, hogy szikulokról, székelekről beszélnek az írott források Pozsony, Moson vidékén, a most Ausztriához tartozó Őrvidéken, a Fertő-tó melletti Pordányban, Tolnában (a vátyi székelyek) Fejér megyében és Szabolcsban, Baranya, Bars, Gömör és Abaúj megyékben (a füzéri székelyek)? Vannak, akik azt gondolják, a székelyek nem is magyarok, hanem török nyelvű népség és csak lassan "magyarosodtak el". Igen ám, de akkor hogyan őrizhették volna meg a legősibb és legszebb magyar nyelvet? A Székelyföldön is (Erdélyben is) csaknem minden hely- és földrajzi név magyar! Igaz, vannak szláv helynevek is, de nem a IX. század előtti időből. A Szacsva, Doboly, Csernáton típusú helynevek X-XI. századiak.

A székelyek számos ősi vonást őriztek meg. Így megmaradt a földközösség, a nemzetségek szerinti birtoklás, a székekre, nemekre, ágakra tagolódás, a zárt katonai szervezet, a székely kiváltságok, a rovásírás. A hét székely szék (az elnevezés a székely szóból eredhet) a XIII. században a következő volt: a telegdi (később udvarhelyi), a

marosi, a csíki, a sebesi (később sepsi), a kézdi, az orbai és az aranyosi szék. A XIV. századtól a Sepsi, Orbai és Kézdi Háromszék lett, 1390 után a Csíkszékéből kiszakadt Kászonszék, 1466-ban pedig Gyergyószék, illetve Udvarhelyszékéből Baradóczzék és Keresztúrszék. Akár a székek elnevezéseit vizsgáljuk, akár a székenként 4-4 ág neveit, vagy az áganként 6-6 nem neveit, azt látjuk, hogy ezek nemcsak hogy színmagyarok, de - a Marosszék kivételével - mind olyanok, amelyek megtalálhatók a történelmi Magyarország egész területén. Vegyük példának Telegdet, Csíkot, vagy az ág-nevek közül a Hortobágyot, a Küsmödöt, a Homoródot, a Besenyőt, a Kürtöt, a Gyarmatot, a nemek közül, mondjuk a Pozson-t, a Vaját, az Unyom-ot, a Medgyes-t, a Moson-t. Telegd Biharban van, Csík-patak a Rába folyó oldalága, ezen kívül Pest szomszédságában van Csíktarcsa (ma: Nagytarcsa), Homoród Pozsony mellett is van, nem is szólva magáról Pozsonyról, Mosonról, Hortobágyról. A székelyföldi magyar nyelvnek négy fő nyelvjárása van: a Tiszán-inneni, a Dunán-túli (Zala, Vas, Őrség), a Szeged-vidéki és a kisalföldi. Mit jelent ez? Azt, hogy a székelyek beszélte ősi és gyönyörű magyar nyelv a legédesebb testvére a Kárpát-medencei magyar nyelvjárásoknak. Ugyanakkor mégsem mindegyikhez egyféleképpen viszonyul. Feltűnő a nyelvi (tájnyelvi) rokonság az udvarhelyi (telegdi) és a pozsonyi, a mosoni, az ormánsági és a szlavóniai (Valkó megyei) magyar nyelvjárások között. Tehát a mostanában csaknem elpusztított Szentlászló, Kórogy, Haraszi és Rétfalu jellegzetes selypíftős beszédje megvan a telegdi székben, sőt a moldvai csángók között is. Pozsony vidékével szoros a kapcsolata Marosszék nyelvezetének is. Csíkszék és Kézdiszék viszont igen erőteljes rokonságot mutat a Göcsejjel, a zalai és a vasi Őrvidékkel, így a Trianon óta ausztriai Felsőőr, Alsóőr vidékével. A nyugat-magyar-

országi nyitódó kettős hangzók (diftongusok), a nyitott "e" hang teljesen tisztán megvan Sepsiben. Az Őrvidéken csaknem valamennyi csíki nem- és családnév előfordul, így az Unyom, a Csiba, Koronka, Bő, Böde, Berck, Zoltán; Benedek, Domokos, György, Imre, Lázár, Tamás. De egyéb nyelvi azonosságok is vannak. Csíkban és a csángóföldön a pacsirtát szántókának nevezik, akárcsak a vasi Molnaszecsődön, a csuszkának Udvarhelyt csakúgy szotty a neve, mint Somogyban, a szita-kötőt kigyópásztornak becézik Maros- és Háromszékben, akárcsak Zala megyében, a kecskedarazsat szakadik-nak mondják Háromszékben, de ugyanígy teszik az Őrségben és Göcsejben is. Mindez azt jelenti, hogy a székelyek mindig magyarok voltak, ősidőktől magyarul beszélnek és laktak éppenúgy Nyugat-Magyarországon, mint később Erdélyben, Bars megyében, Abaújban. Dehát hogyan szóródtak így szét? Egyes történészek úgy vélekednek, hogy a "székely" szó foglalkozásnév és valójában végbeli határórt jelent. Ez nagyon is lehetséges, hiszen még a XVII. században is így nevezték a várőröket és az erdőőröket. Van azonban egy másik magyarázati lehetőség is. Láttuk, hogy a magyar nyelvű népesség a Kárpát-medencében nem a IX. század végétől van jelen. Magyarul beszélt az avarnak nevezett nép, sőt a hún-szarmata törzsek egy része is talán. Az nagyon valószínűnek látszik, hogy a székelyek, mint elnevezés, katonai megnevezés is (lövők, 1279: sagittarius de Saswar; 1323: siculus de Saswar!), ám a széttelepedést elsősorban mégsem katonai telepítésekkel magyaráznám, hanem azzal, hogy a kereszténység megszilárdulása után, Szent László király idejében és még később, mindazok a pogány ősmagyarok, akik meg akarták tartani ősi hitüket, ugyanakkor el akartak szökni (innen: a székely és a csángó szó is!) a megvettetés, a

szolgasorba taszítás elől, elbujdokoltak a messzi végekre, így Erdélybe is. Nem véletlen, hogy a vas megyei Dozmat faluban az évezredek regőlő hagyomány, ill. szertartás szövege így szól: "Ne siess, ne siess Szent István király a mi halálunkra...mi sem vagyunk ördögök (ti. pogányok), hanem a te szolgálaid." A dozmati gazda a regösöket erdélyi szökött szolgálknak nevezi és csodálja a csíki csákányukat. Az elcsángált, elszökött magyarok évszázadokon át hazavágytak, innen a Csaba királyfi megtérésnek legendája is.

Magyar férfiak a X. századból (László Gyula rajza)

Menekülő hordák honfoglalása?

Akár összefoglaló történeti munkákat, akár iskolai tankönyveket olvasva kívánunk magunknak képet rajzolni a magyar honfoglalásról, lényegében mind a mai napig a következőket tudhatjuk meg. A "finnugor" magyarság, elhagyván az Urálon túli őshazát és a Volga-Káma vidékét, délnyugatabbra vonult és Kr. sz. utáni VIII. századra a Fekete-tenger északi területein telepedett meg. Első itteni házájuknak Levedia volt a neve, a másodiknak Etel-köz. Az etelközi magyarokat 895-ben megtámadták a besenyők, akiket viszont korábban az úzok zavartak el szállásaikról, és így a türkökverte úzok, az úzokverte besenyők, majd a besenyőkverte magyarok szakadatlan nyugatra menekülése zajlott le. Ezek a népek mind "hazátlanok és nincstelenek" lettek, hiszen elvesztették - fejvesztett menekülésük közben - az állatállományukat, asszonyaikat, kincseiket, vagyis "mindenüket hátrahagyva" futottak. Mindez azért történt így a magyarokkal, mert a fő sereg a bulgárok ellen hadakozott, azaz nem volt otthon. "A menekülő törzsek a legrövidebb úton igyekeztek a Kárpátok fedezékébe jutni". Sokan a magyarok honfoglalását és megmaradását "történeti rejtvény"-nek nevezik, s nem is alaptalanul, ha: elhisszük mindazt, amit a fentebbiekben igen röviden összefoglaltunk. Ám úgy tűnik, helyénvalóbb és igazabb a menekülő hordákról szóló tanokat felülvizsgálni.

A X. századi arab utazók eléggé pontosan leírták az "Etelközi Magyarországot": "Országuk kiterjedt, hossza és szélessége 100-100 farszakh (azaz 360 000 km²!, a Kárpátok övezte történeti Magyarországnál is nagyobb térség!). Egyik határuk a Rúmi tengert (Fekete-tengert éri, amelybe két folyó ömlik. Tőlük balra (nyugatra), a szlávok oldalánál lévő folyónál... az w.n.n.d.r.-ek (nándorok? - bolgárok?) laknak. A két folyó közül az egyiket Atilnak (Vol-

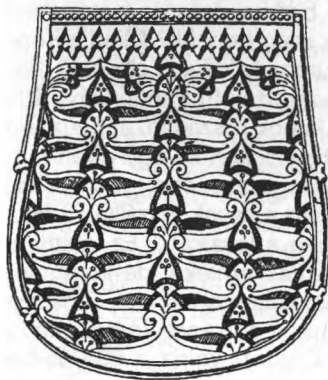
ga), a másikat Dunának hívják. A w.n.n.d.r.-ek felett, a folyó partján, egy nagy hegy van. A hegy mögött pedig egy keresztény nép él, amelyet m.r.d.á-nak (mordvin?) neveznek. Az a folyó pedig, amelyik a magyaroktól jobbra (keletre) van, a szlávok felé, majd onnan a kazárok vidékei felé folyik.(...) A magyarok országa bővelkedik fákbán és vizekben. Sok szántóföldjük van. (!) Állandóan legyőzik (!) azokat a szlávokat, akik közel laknak hozzájuk. Súlyos élelmiszeradókat vetnek ki rájuk és úgy kezelik őket, mint a foglyaikat. ... A kazárok régebben körülsáncolták magukat a magyarok és más népek ellen. A magyarok Kericsben eladják a rabszolgáikat és vesznek bizánci brokátot, gyapjúszőnyegeket és más bizánci árukat. A magyarok szemrevaló és szép külsejű emberek, nagy testűek, vagyonosak és szembetűnően gazdagok. Ruhájuk brokátból készült, fegyvereik ezüsttel vannak kiverve és gyönggyel berakottak." Ez az ország tehát, akárcsak egykoron a húnok vagy a szkíták birodalma, a Fekete-tenger vidékétől, sőt a Volga-Don között terjedt egészen az Aldunáig! 860-ban a Krim félszigetnél találkozott magyarokkal Cirill, 884-ben pedig Metód az Al-dunánál járt egy magyar fejedelemnél. A hatalmas Kazária a nomádok ellen építette meg Sarkel várát. Amíg a kazár vezér 10 ezer lovassal vonul ki, a magyar 20 ezerrel. A kazárok évről-évre megleckéztetik a besenyőket, ám azok a magyarok, akiknek harcosai már a IX. században fényes sikerrel összecsapnak a nyugatiakkal (862: Annales Bertini., 881: Annales Iuvavien.), és akik 894-ben a bizánciakkal szövetségben diadalmaskodnak Simeon bolgár cár felett, a hatalmas Etelközből, a besenyők támadására eszeveszett menekülésbe kezdenek. Legalább is ezt állítja Bíborbanszületett Konstantin bizánci császár a X. század derekán írt (tehát nem kortárs!) munkájában. Azt írja: "a türkök (magyarok) nemzetsége nagyon retteg és fél a besenyőktől.. s már-már a teljes pusztulás szélén volt" (!).

Konstantin császár munkája azonban korántsem kifogástalanul értelmezhető. Igen sok és súlyos ellentmondás és zavaros leírás tarkítja. Egy helyütt azt írja: "a besenyők is meg tudják támadni a magyarokat", más helyütt meg ezt: Simeon bolgár cár a besenyőkhöz küldött és megegyezett velük, hogy leverik és megsemmisítik a türköket (magyarokat). S amikor a türkök hadjáratra mentek, a besenyők Simeonnal a türkök ellen jöttek, családjaikat teljesen (!) elpusztították, megsemmisítették és a földjük őrzésére hátrahagyott türköket gonoszul kiűzték onnét." Igen ám, de a Kárpát-medencében feltárt magyar temetkezések éppen azt mutatják, hogy egyazon fajtájúak a nők, mint a férfiak, tehát az asszonyok megsemmisítéséről szó sem lehetett. Aminthogy nem lehet igaz az sem, amit a prümi Regino állít, hogy 889. évig a hungarusokat hallomásból sem ismerték (*retro ante seculis inaudita gens Hungariorum*). Az avarok füves pusztáin (*solitudines Avarum*, nem lakatlan pusztaságok, hanem az avarok legelői!) nagyon is megfordultak az etelközi testvérek, minden bizonnyal nemcsak a IX. században, hanem korábban is. Újra kell vizsgálnunk és tüzetesen elemeznünk a magyar krónikákat is. Mert ugyan mivel magyarázható, hogy a bizánci császár históriájának csak bizonyos elemeit találjuk meg bennük? Mind a Képes Krónika, mind a Budai és a Thúróczi krónika is elbeszéli, hogy amikor a magyarok ismét visszatértek (!) Pannóniába, áthaladtak a besenyők és a fehér kunok országán, át Szuzdálon és Kijeven, majd "átkeltek a havasokon és egy olyan tartományba érkeztek, ahol rengeteg sast láttak, és e sasok miatt nem maradhattak ott, mert a sasok leszálltak a fákról és fölzábálták a barmaikat, meg a lovaikat." Ez vitathatatlanul egy pusztulás, egy pusztítás emléke, de korántsem olyan léptékű, mint a bizánci leírásban olvasható. S ha minden úgy történt volna, amint e forrásra támaszkodva sokan állítják, vajon hogyan tudott volna a 894/95-ben

tönkrevert magyarság öt éven belül teljesen hatalma és uralma alá vonni egész Magyarországot, sőt közben tönkreverni a szláv Szvatoplukot, majd Észak-Itáliában, Brentánál Berengár király nagy seregét (899. szept.24.) s ezt követően egy félévszázadon át gyakorlatilag egész Európa legfőbb katonai erejeként működni?

*Honfoglalás kori
tarsolylemezek*

A szavárd (szabír) magyarok

A hatalmas területű Etelközben, egyesek szerint, a magyarok mindössze öt esztendő teltével, mások hosszabb időre gondolnak, ám abban egységes a hivatalos álláspont, hogy őseink a Volga-Káma vidékéről érkeztek Etelközbe. Rendelkezünk-e kellő számú és súlyú bizonyítékkal arra vonatkozóan, hogy ez valóban így volt? Bíborbanszületett Konsztantinosz bizánci császár a magyarokat türköknek nevezi és ezt írta róluk: "a türkök népe régen Kazáriához közel szerzett magának lakóhelyet, azon a helyen, melyet első vajdájuk nevével Levediának neveznek... Ezen a helyen az imént említett Levediában folyik a Khidmasz folyó, amelyet Khingilusnak is neveznek. De abban az időben nem türköknek mondták őket, hanem valamilyen okból szabartoi aszphaloi-nak ("rendíthetetlen szavárdok") nevezték... Amikor a türkök és az akkor kangarnak nevezett besenyők között háború ütött ki, a türkök hadserege vereséget szenvedett és két részre szakadt. Az egyik rész kelet felé, Perzsia vidékén telepedett le, s ezeket a türkök régi nevén mostanáig (Kr.sz.u. 950 tájáig!) szabartoi aszphaloi-nak hívják, a másik rész pedig ...nyugatra ment lakni, az Etelköz nevezetű helyekre... A türköknek az előbb említett népéhez, amely kelet felé Perzsia vidékén telepedett le, ezek a nyugati vidéken lakó, előbb említett türkök mostanáig küldenek ügynököket, és meglátogatják őket, és gyakran hoznak választ tőlük ezeknek." Mit jelent ez a leírás? Először is azt, hogy a magyarokat szavárdnak, szabírnak is nevezték. Másodjára pedig azt hogy a szabír-magyarok szállásterülete, ősi földje, bizony nem az Urál vidékén és Nyugat-Szibériában volt, hanem a Fekete-tengerbe ömlő Kubán folyótól délre, tehát a Kaukázus vidékén! Igazolja-e más forrás ezt? Igen. Al Bakri arab utazó is ugyanezt írja: "A magyarok a besenyők országa és az eszkil bolgárok között

laknak... Másik határuknál, amely eléri a pusztát egy hegy van. Ez alatt a hegy alatt a tengerparton egy nép van, amelyet ugunnak neveznek. Keresztények és mohamedánok országával határosak, amely Tiflisz (Tbiliszi) országához tartozik. Itt kezdődik az örmények földje! "Nyilvánvaló, hogy Bakri a Kaukázusról beszélt. A szabírokról először Priszkosz rétorától hallunk, aki elmondja, hogy Kr.sz.u. 463-ban a szabírok elűzik az onogurokat. Általános vélemény szerint ez az esemény Szibériában történt, ám ha kemény kritikával nézzük a forrásokat, azt kell mondanunk: ez egyáltalán nem bizonyos. Az onogurok, akiknek keleti szomszédai a szabírok (Theophülaktosz Szimokattész és Menandrosz szerint) a VI. században is a kaukázusi alánok mellett laktak. A szabírokat az avarok győzték le, az avarokat viszont a türkök verték meg (558. ill. 552-ben). 576 után a türkök meghódították a szabírokat is. Ha a magyarok neve még a X. században is szavárd-szabír volt, ősmagyarokat kell lássunk a szabírok egy részében. A szabírok nyelvét nem ismerjük (ugyanígy volt a szkítákkal, a szarmatákkal, a húnokkal és az avarokkal is!), egyesek szerint talán (?) törökök, eredetüket azonban sűrű homály fedi. Mivel a szaragurokkal együtt az V. század végén Georgiában (Grúzia) és Arméniában (Örményország) harcolnak, s ugyancsak a Kaukázusban volt Onogória is, erősen feltehető, hogy a szabírok egy része a türkök által legyőzött avarok szorongattatása következtében mozdult ki a Kaukázus vidékéről. 576-ban a szabírokat meghódították a türkök s az uralmuk mindaddig fennállt, amíg az onogur Kovrát létre nem hozta országát Kr.sz.u. 630. körül. A nekünk nevet adó onogurok (vö ungar, hungarus, venger) húnok lehettek, akikre később "ragadt" rá a "keveréket" jelentő bolgár-török név. Egyik királyuk Gordasz (azaz: Ogurda) már a VI. század elején megkezesztelkedett és hogy itt a korai kereszténység nagyon erősen gyökeret vert, bizonyítja Ravennai Geografus adata,

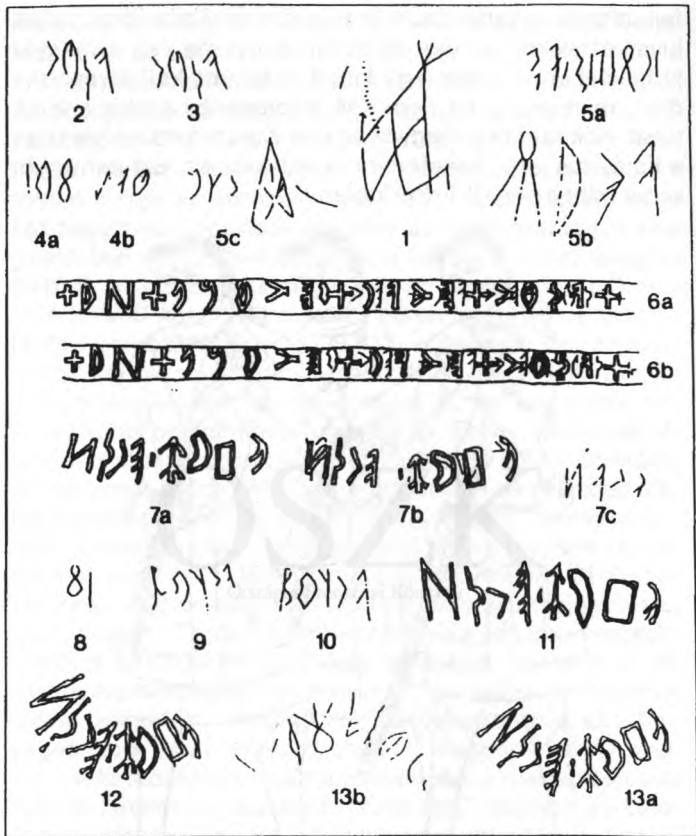
mely szerint a Kubán folyó vidéki Patria Onogoria-ban még a VIII. század első felében is onogur püspökségek voltak! Ogurda testvére Maugersiz(Muagerisz olvasat is van), azaz Mogyeri volt, a Kaukázusban jelentős város volt Madzsar a Kuma folyó bal partján, nem messze a Kászpi-tótól. Ibn Batuta korában még Nagy-Magyar város virágzott. 1829-ben a romjait felkereste Ógyallai Besse János(!), sőt az Amu Darja mentén is létezett (kazak és üzbég földön 1967-ben is megvoltak!) négy Madzsar nevű falu. J. Malalasz Maugersiz-történetét egészíti ki Prokópiosz, aki a bolgárokat úgyszintén húnoknak tartja. Az onogur Kovrát halála (642) után öt fia már nem tudott ellenállni a kazárok támadásainak, s így az onogurok és szavárdok (szabírok) több részre szakadtak. Egy részük, Aszparuch vezetésével 679-ben a Balkánra vonult, ahol 681-ben létrehozták a bolgár államot, másik csoportjuk felhúzódott a Volga-könyökhöz (Baskíria), létrehozva a Volgai Bolgárországot. Ez utóbbiak között jelentősebb számú magyar is volt, akiket az arab források badzsirtoknak neveznek. Balkhi a X. században ezt írta: "Két fajtájuk van. Az egyik...a bolgárok mögött lakik, a bolgárok alattvalói. A másik badzsirtok a besenyőkkel határosak."Nyilvánvaló, hogy az első csoport népéhez tartoztak azok a volgai magyarok, akikkel a XIII. században Julianus barát találkozott. Mivel Baskíriában is van Szavár-Szovár nevű város, valamint a Baskíriával szomszédos obi ugorok hősi énekeiben is fennmaradt a szabír név Sziper alakban, illetve a baskír szó Pasker alakban, joggal feltehető, hogy a szabírok javarésze magyarul beszélt, ugyanakkor hún származéknak is tartotta magát (Prokópiosz, Agathiasz, Jordanes). A Victoria-krónika a szabirokat egyszerűen ugri-nak nevezi. Az onogurok és a szabírok harmadik része a Kaukázusban maradt Baján vezérlete alatt. Lehet-e véletlen a mi Bajánsenye, Baja, stb. típusú helynevünk? A Baján vezette onogurok és szabírok hamarosan kazár fennhatóság alá

kerültek. Egy csoport viszont, a források szerint, a Duna-vidékére, az avarokhoz költözött, nyilván azért, mert a Kárpát-medencében is nyelvtestvéreik éltek (Kúber népe). Az eddigiekből az derül ki, hogy az ősmagyarok nem Szibériából, az Urál és a Volga vidékéről költöztek "le" Etelközbe, hanem - ellenkezőleg - a Kaukázusból, délről nyomultak észak és északkelet felé. Sőt, az is kiderült, hogy két nagy népcsoportból jött létre az ősmagyarság: a magyarul beszélő szabír-húnból és a törökül beszélő onogur-türkből. Ha ebből indulunk ki, már egyáltalán nem talányos az a 838/39 közötti forrásadat, amely szerint Theophilosz bizánci császár idejében (829-842) a bolgárok egy testvértől kértek segítséget a makedonok ellen, akiket egyazon szövegrészben és történetben (!), hol ungar-nak, hol türknek, hol pedig hún-nak mondanak. Ez így helyénvaló is, hiszen a szabír-onogur népről van szó. Ha következtetéseink helyesek, akkor - magától értetődően - nem szabad többé a nagyszámú török eredetű magyar szót "jövényszónak" nevezni, hiszen azok ősi szókincsünk szerves részei. És már nem kell csodálkoznunk Bíborbanszületett Konsztantinosz császár egy kissé valóban különös megjegyzésén sem, hogy ti. "a kazároktól elmenekülő kabarok megtanították a türköket (magyarokat) a kazárok nyelvére is, és mostanáig használják ezt a nyelvet, de tudják a magyarok másik nyelvét is". Hogyan volna az elképzelhető és lehetséges, hogy egy menekülő, szétvert kis csoport török nyelvét a többszörös lélekszámú magyarság, a menedéket adó katonai hatalom egész népe "csak úgy" átvegye és készséggel megtanulja? Ez nyilvánvalóan lehetetlen feltevés. Egészen más azonban, ha az onogur-türk és a magyar-szabír etnikum évszázados együttéléseként azt gondoljuk, hogy a magyarok sok-sok éve beszélték az onogurok nyelvét is, és fordítva. Így aztán az onogur-bolgárok is rokonaink és közös a hún hagyományunk is. A bolgár

fejedelmek ugyanis ősükként Atilára és Atila fiára, Irnikre hivatkoztak mindvégig. Mindennek nyoma van a magyar krónikákban is, csak egy kicsit másként kell olvasnunk őket, mint eddig. És nem kell ledorongolni azokat a kutatókat, akik szerint a magyarság már Krisztus születése táján a Kaukázus és a Fekete-tenger vidékén élt. Ezt nem más vallja, mint a finn (!) T. Pekkanen.

Előkelő férfiak Kelet-Turkesztánból

A nagyszentmiklósi aranykincs rovásfeliratainak összesítő táblázata

Juliánusz magyarjai

A magyarság Volga-Káma-Bjelája vidéki őshazájának egyik legnyomósabb, legsúlyosabb érve, hogy a XIII. századi utazók (térítő papok és követek) ezen a vidéken találtak rá a keleti magyarokra, akiknek országát Nagy-Magyarországnak (Magna Hungaria) hívják.

II. András magyar király 1231-ben négy domonkos szerzetest küldött keletre, közöttük egy Ottó nevűt, "mivel annyit tudtak a régiek írásaiból, hogy keleten laknak, de hogy hol vannak, nem is sejtették" (sciebant per scripta antiquorum, quod ad orientem essent, ubi essent, penitus ignorabant). Három évig keresték őket, míg Ottó "egy pogány országban talált néhány azon a nyelven (ti. magyarul!) beszélőt, akik révén megbizonyosodott afelől, hogy mely vidéken laknak (in quodam regno paganorum quosdam de lingua illa invenit), de a tartományukba nem jutott el (set illorum provinciam non intravit), visszatért hát Magyarországra, majd miután megkeresésük minden (!) útját-módját elmagyarázta (cum omnem viam illos querendi exposuisset), meghalt (1234-ben). Az első nagy kérdés: hol járt Ottó barát? Melyik volt az a pogány ország, ahol ráakadt néhány magyarra? Csaknem mindenki azt tartja, hogy a Volga-Bjelája vidékén. Ez azonban nemcsak nem biztos, hanem egyenesen valószínűtlen! Amikor 1235-ben IV. Béla király útnak indított másik négy dominikánus szerzetest, közöttük Julianust és Gerhardust, ők Bulgárián át Konstantinápolyba jutottak, majd onnan 33 napi hajózás után Matrica, azaz Tamány városába érkeztek, azaz Szikhiába, a cserkeszek földjére. Innen tovább mentek és 13 nap alatt átkeltek a sivatagon, ahol sem házat, sem embert nem találtak (per desertum ubi nec domos nec homines invenerunt), és így eljutottak Alániába (ibique venerunt in terram, que Alania dicitur). Mármost miért

mentek volna Julianusék erre, ha Ottó barát, aki minden útvonalról alaposan beszámolt, nem ezt ajánlotta volna, nem ezt írta volna le! Nagyon is igaza lehet tehát Bendefy Lászlónak, hogy a Kaukázus-vidéki "Kunmagyariába" érkeztek Ottóék, és ide jöttek először Julianusék is. Volt tehát egy Magyarország a Fekete-tengertől délkeletre, a Kubán-vidéken, valahol a Kur, a Kuma és a Terek folyók vidékén. Erről szólhat a Julianus-féle jelentés első mondata is: "a Magyarok Történetében azt találták hogy van egy másik, nagyobb Magyarország, ahonnan a hét vezér népével együtt kiköltözött..." Itt a "keresztények és pogányok vegyesen laknak". Így érthetővé válik, hol voltak Ottóék három esztendeig. Itt, a Kaukázus-vidéki területen hallottak arról, hogy laknak még magyarok északabbra is, a Volga (Itil) mentén, akik tiszta pogányok. Ide azonban Ottó barát már nem jutott el. Ezt a Volgamenti területet nevezték el a XIII. században (!) Magna Hungaria-nak, azaz Nagy-Magyarországnak. Mi volt akkor a Kaukázus-vidéki országnak a neve? 1185 körül Viterbói Gottfried azt írta: "Két magyar királyság van, egy régi, a Meótság mocsarainak vidékén, Ázsia és Európa határán (in confinio Asie et Europe iuxta Meotidas paludes Antiqua Ungaria), és egy másik Pannóniában. A meotiszi hazának tehát Ómagyarország volt a neve. Ugyanezt Vincentius Bellovacensis (Beauvais-i Vince) a XIII. században Pannonia Maior-nak nevezi. Nem véletlen tehát, hogy Julianusék is ide utaztak először. "A legnagyobb szükségben hat hónapot (!) töltöttek el itt. Ez a félév sok változást hozott. Két barát visszatért innen Magyarországra, ketten: Julianus és Gerhardus, tovább ment észak felé "a pusztá sivatagon harminchét napon át folyvást mentek". "Átkelvén pedig a minden út és ösvény nélküli sivatagon, a 37. napon elérkeztek a mohamedánok földjére, melyet Vela-nak neveznek, Bunda(z) városába: (tran-

sito autem deserto sine omni et semita, tricesimo septimo die venerunt in terram Sarracenorum, que vocatur Vela, in civitatem Bundam). Innen egy másik városba mentek, ahol Gerhardus meghalt. Ezután Julianus barát, mint egy mohamedán pap szolgája, Nagy Bolgárországba ment s ott egyik városban a barát egy magyar nőt talált, aki a keresett földről erre a vidékre ment férjhez." (in una magna civitate ...frater unam Ungaricam mulierem invenit, que de terra, quam querebat, ad partes illas tradita fuit viro). Ez az asszony elmondta Julianusnak, hogy innen két napi járőföldre (ad duas dietas) megtalálja a volgai magyarokat. "Megtalálta pedig őket a nagy Ethyl folyó mellett (Invenit enim eos iuxta flumen magnum Ethyl). "Bármit mondott nekik a hitről, egyebekről a legfigyelmesebben hallgatták, mivel teljesen magyar a nyelvük, megértették őt és ő is azokat". (et quecumque volebat, tam de fide, quam de aliis eis proponere, diligentissime audiebant, quia omnino habent Ungaricum ydioma, et intelligebant eum, et ipse eos). Nyilvánvaló, hogy a volga-menti magyarok nem szakadhattak el nagyon régen nyugatra vonult testvéreiktől, ha ennyire megértették egymást. Sőt! "A régiek hagyományaiból tudják, hogy ezek a magyarok tőlük származnak, de hogy hol vannak, nem volt tudomásuk róla (Sciunt enim per relationes antiquorum, quod isti ungari ab ipsis descenderant, set ubi essent ignorabebant). Ismét a nagy kérdés: kik ezek a volgai magyarok és mikor kerültek ide? Az arab utazók és követek frásaiból egészen világos, hogy a volgai magyarok neve madzsgar-badzsgar-baszdzsirt-baskír volt. Erről vall Abu Zeid Balkhi (+934), aki elmondja valójában három (!) Magyarország volt: Baskíria (Magna Hungaria), a "belső baskírok országa" (Antiqua Hungaria) és a Meotisz-vidéki Magyarország. Ez persze még a honfoglalás előtti állapot! A baskírok tehát eredetileg zömmel magya-

rok voltak, akik a bolgárokkal együtt - feltehetően - a Kr. sz. utáni VII. században vonultak fel a Kubán-vidéki szállásokról északra, a Volga mentére. Ugyanezt mondja Ibn Haukal is (978 körül): "A legtöbb baskír a besenyők szomszédságában lakik ... s határosak a rumi (bizánci) birodalommal". Maszudi (+956) a pannóniai magyarokat is baskíroknak mondja! 1245-ben Plano Carpini, IV. Ince pápa követe, Baskíriát Nagy-Magyarországnak mondja (Pascaty, quae est Magna Hungaria), 1253-ban V. Rubruquis kijelenti, a baskírok és a magyarok nyelve egy (idroma Pascatur et Ungarorum idem est), ezt erősíti meg 1271-ben Marco Polo (1254-1323) is. Van-e mindennek régészeti és helynévi emléke? Igen, van! Az elmúlt évtizedekben számos temetőt tártak fel s ezek egy része biztosan magyarok temetkezése. Baskíriában megtalálhatók magyar helynevek: Varjas, Paréj, (vö. Parajd), Sokurova (vö. Sukoró), Almáz (vö. Almás), sőt a szavárd magyarok emléke is a Sztároje Szabarszkoje falu nevében (Ószabar, vö. Zalaszabar)). A honfoglaláskori magyar törzsnevek közül a Jenő (Jenej) és a Gyarmat (Jurmaty) megtalálható a Volga-menti Magna Hungariában.

Asszír íjász

A nyomok Dél felé vezetnek

Több mint harminc esztendővel ezelőtt a Felső-Tisza mentén (Tiszaeszlár-Bashalom II.) egy olyan X. századi magyar sírt találtak, amelynél a koponyán a szemüregekben és az állkapcsón vékony ezüst lemezek voltak, mégpedig valamiféle vékony bőrlepelre erősítve. Mivel a halotti arclepek csillogó fém tárgyakkal (érmekkel, fémgombokkal) történő díszítése a magyarság legközelebbi rokonainak mondott obi-ugoroknál: a voguloknál és az osztyákoknál még a múlt században is megvolt, megdönthetetlen érvekhez véltek jutni a kutatók abban a vonatkozásban, hogy íme nemcsak nyelvrokonság áll fenn, hanem a halottainkat is egyazon szertartás szerint temetjük el. Ez súlyos érvnek hangzik! A hazai régészeti kutatás ezt követően egyre-másra tárta fel az újabb és újabb szem- és szájlemezes sírokat. Legtöbbjük ezüstműből készült (Rakamaz, Zalaszentgrót, Szabadkigyós), néhány példány viszont aranyból (Bana, Hajdúböszörmény). Különösen felfokozta a szem- és szájlemezek őstörténeti jelentőségét az, hogy mind a Dnyeper mentén (pl. Manvelovka), mind a Volga és a Káma folyók vidékén (Bródi, Grobunyata, Veszljana, Tankejevka) megtalálhatók az e típusú halotti arclepek, sőt a baskíriai Bolsije Tyiganiban, ahol biztosan egy jelentős magyar település temetője került napvilágra, egészen közeli párhuzamokat leltek a sírokban. A hazai magyar sírok a X. századból származnak, a Volga-vidékiek a Kr.sz.utáni VII. század utáni időkből, bizonyítottan vehető tehát, hogy a magyarok igenis a Volga-Káma vidékéről vonultak le Ételközbe. Egyébként hogyan is kerülhetett volna hozzájuk ez a temetési szertartás és annak kellékei? Őstörténeti bűvárkodásunk Ariadné-fonalát, láthatólag ismét elveszítettük akkor, amikor a kutatók engedtek annak a csábításnak, hogy ezredévvvel későbbi (!) jelenségek alapján ítélkezünk. A XVIII-XIX. századi vogul temetkezésekhez ugyan-

is a leges-legcsekélyebb mértékben sincs semmi közünk. A Volga-vidéki Magna Hungariához természetesen van, ám az itteni magyar és török nyelvű népek nem őshonosok itt, hanem délről nyomultak fel a VII. század táján, illetve a török nyelvűek keletről a VI-VII. század folyamán. Minden, ami ősi hagyomány és szertartás náluk, magukkal hozták!

A halotti arclepek és a halotti maszkok születésének ősi helye Mezopotámia. A Krisztus születése előtti III. évezredből származó sumér (szumir) királysírok (pl. Úr 1847. és 1850. számú sírjai) fontos és jellegzetes mellékletei. De megtalálhatók évezredek át ezen a területen, így Észak-Mezopotámiában (Tel Halaf) a Kr.sz.előtti IX. században is. Szinte törvényszerű, hogy ez a halottas szokás az ősi kereskedelmi utakon eljutott Kínába, Belső- és Közép-Ázsiába is. A kínaiak "tovább fejlesztették" a ritust, mivel a halottak fejét színes selyemmel takarták be és erre varrták fel a szem- és szájlemezeket. Az arcvonásokat megőrző halotti maszkok is igen régiek, és Egyiptomtól Mükénéig és az Altájjig számos helyen megtalálhatók.

Mivel megvan a halotti arclepel szokása a szkítáknál (a szkíta Neapolisban), Észak-Irakban (Dura Europos) és a kaukázusi Kubán folyó vidékén (Kr.sz.e. II. századból), nem lepheti meg az érdeklődőt, hogy ismert a hunok, a türkök és az avarok között is. Ismerünk ilyen szemlemezeket Kenkőlből és Kirgiziából, ez utóbbi területről kis arany maszkokat (Sámsiból). Van azonban egy jelentős írott forrásunk is, amely ékes bizonyítéka annak, hogy a nagy hun király Atilla temetésekor is használták ezeket a lemezeket. Prizkosz rhétor ugyanis ezt írja: "Atilla halomsírja felett a hunok halotti tort ültek" (super Attilae tumulum Hunni stravam concelebrant), maga a temetés pedig így történt: "Éjjel és titokban (noctu et secreto) a földberejtett testet (terram reconditum cadaver), először arany,

másodszer ezüst, harmadszor vas lemezekkel (copercula) borítják..." S hogy a fejedelmeknél később is élt ez a temetkezési szokás, bizonyítja a kunbábonyi avar kagán sírjában lelt T-alakú arany szemlemez.

Mind a IX-X. századi magyar sírokban, mind a VI-VIII. századi avar temetkezésekben, mind pedig a XI-XIV. századi magyarországi temetőben általánosan elterjedt volt a halotti obulus szokása, az un. Káron-péNZ. Tagadhatatlan, hogy a sírobulus is mezopotámiai eredetű, amint Délen kell keresnünk a csodaszarvas-monda eredetét, az oroslán-kultusz gyökerét (vö. honfoglalás kori szíjvég és az esztergomi falfestmények szárnyas oroslánjai), valamint magát a magyarság szent madarát a turult, amely édestestvére a phönixnek és a griffnek.

A fentiek okán nem térhetünk ki legszentebb ereklyénk újra-vizsgálatának szükségessége elől. A sorban az első a Lehel kürtje lesz.

Vadászfivérek a csernyigovi ivókütről

Lehel kürtje

Anonymus a *Gesta Hungarorum* c. munkájában megemlíti, hogy a Salán vezér elleni csatában "Tas fia Lél megfújta kürtjét" (Lelu filius Tosu tuba cecinit) tehát a magyar hagyományban Lél vezérhez hozzátartozott a kürt. Kézai Simon Magyar Krónikájában közli: Léltől ered a szavárd (!) nemzetség (de genere Zuard). Általánosan elterjedt vélemény szerint Lél vezér neve, amely csak a XV. század után módosult Lehelre, a "lehelő, kürtfújó" szavakból ered. Ugyanígy általánosan ismert magyar történeti mondánk Lél vezér kürtjének története. A Képes Krónia és a Thúróczi krónika ezt így meséli el: (955. évben az Augsburg melletti Lech folyó mellett a magyar seregek vereséget szenvedtek és a fővezérek, Lél és Bulcsú is fogságba estek, akiket a győztes I. Ottó király (később császár: 936-973.) kivégeztetett. "Így szólt a császár: Válasszatok olyan halálnemet magatoknak, amelyet akartok. Lél válaszolt: Hozassék ide a kürtöm, mihelyt belefújtam, majd felelek. Odavitték neki a kürtöt és amikor nekikészült a kürtfúvásnak, közelebb lépett a császárhoz, és állítólag olyan erősen homlokra vágta a kürttel a császárt, hogy a császár meghalt ettől az egyetlen ütéstől." (Allataque est ei tuba, et approprians cesari cum se ingereret ad buccinandum, ipsum cesarem sic fortiter in fronte cum tuba fertur percussisse, ut illo solo ictu imperator moreretur.) Mivel Anonymus Lél és Bulcsú haláláról mindössze annyit tud, "végül a bajorok és alemennok gyalázatos csalárdsága miatt Lél meg Bulcsú fogságba estek s az Inn folyó mellett akasztófán végezték életüket", joggal feltehető, hogy Lehel kürtjének históriája csak századokkal később, talán a XII. században alakult ki. Kézai Simon kételkedik is az igazában, mondván: némelyek mesésen azt állítják, hogy ... a császár elé voltak állítva és egyikük (nem nevezi meg, hogy

Lél!) kürtjével a császárt agyonütötte volna, de bizony e mese a hihetőséggel ellenkezik.” Ez azonban nem jelenti azt, hogy a Jászberényben őrzött ősi, elefántcsontból faragott kürt nem kötődhet Lél vezérhez. Egy korabeli német forrás ugyanis azt írja, hogy Lél, “a magyarok királya (rex) megfúvatta az egész sereg előtt ismeretes kürtjét...”

Először lássuk magát a kürtöt. Tengelyben mért hosszúsága 43 cm alul az átmérője 2 cm, szájátmérője 10 cm. A kürt felületének legnagyobb részét igen gazdag faragás borítja. A szájperem alatt szalagköteg által keretelt nyolc korongban balról jobbra látható: egy egyenes, botszerű tárgyat a kezében tartó kentaur, egy bal lábát felemelő emberalak, egy csőrében pálma (?) levelet tartó ékes tollú madár (páva?), egy lángot (?) fuvó oroszlán, egy kiterjesztett szárnyú sas, majd ismét egy (de itt jobbra lépő) oroszlán, ezután ismét egy csőrében levelet tartó madár, végül a jobb lábát felemelő emberalak. Szalagfonatos mező után következik egy négy sávra bontott jelenetsor. A legfelsőn balról jobbra látható: keresztekkel díszített vártoronyból egy felszerszámozott ló (nyilván lovas) vágtat kifelé, előtte egy lovas, bal kezében kerek tárgy, jobbában egyenes tárgy. A lovas előtt két gyalogos ugyanilyen tárgyakkal. Ezután következik a kürt egyik fő jelenete: visszatekintő szarvas, egyik agancsán ráhurkolt levélpár, a hátán pedig sólyom (turull!) madár s a szarvasra egy ijas férfi nyilazni akar. A jelenetsor végén oroszlánnal küzdő férfialak. A második sáv baloldalán szalagfonat-keretben egy nyitott jobb tenyér, a szalagfonatdísz alsó harmada hiányzik (a barokk ezüstdísz felrakásakor sajnos kivésték). Középen két, szembenéző emberalak az első sávban látható eszközökkel a kezükben. Hátuk mögött egy-egy madár (páva?), majd két-két kentaur, a kentaurok egyik kezében a szájperemről már ismert bot-szerű tárgy, a másik kéz a társ fejét érinti, illetve a felkart fogja. A harmadik sávban kiterjesztett szár-

nyú ragadozó madár (sas vagy sólyom falco rust. altaicus/azaz turul), jobbról és balról szárnyas oroszlángrifek, de nem támadó állásban. A legalsó sáv középső főalakja egy hosszúhajú, bokáig érő szoknyájú, hosszú bő újjú ingbe öltözött emberalak, akinek tekintete balra fordul. Előtte három szoknyás ember, két gyermek-figura és egy széken ülő hárfás zenész. Mögötte négy szoknyás emberalak, az egyik kürtöt fúj, a másik két egyenes tárgyat markol, a harmadik egy köralakú tárgyat fog a baljában és a botot a jobbában, míg a negyedik felemelt karral hátratekint.

A régesrég óta Jászberényben őrzött kürt a szájpereménél csorba, igazolandó a mondát, elvégre ezzel ütötte fejbe Lél vezér a császárt. "Lél Kürtjének is ezért mondatik - írja 1820-ban Horváth Péter, - mert az álhatatos hagyomány azt hitette el a Jászokkal, hogy azon Kürt Leel Kapitányról...maradott légyen nálok". Vajon ősi magyar emlékünke-e Lehel kürtje? Vajon elhíhető-e, hogy egy közönséges cirkuszi parádé jeleneteit látjuk rajta?

A történettudomány képviselőinek "hivatalos" álláspontja szerint az un. Lehel-kürt "kétségtelenül a nagy bizánci császári hippodromok (=kocsi és lóversenypályák!) számára készült". Közel egy évszázad óta ezen ősi ereklyénk ábrázolásaiban cirkuszi mutatványosokat (!), erőművészeket, szemfényvesztőket (!) látnak. De hát ez maga a képtelenség! Hogyan őrizhetne a magyarság szent ereklyeként egy cirkuszi trombitát? Tény, és senki által sem vitatható, hogy Európában több tucat ilyen tárgy van. Mindazok a példányok azonban, amelyek nem nyugati utánezatok először is nem kürtök (nem fuvós hangszerek), hanem rituális un. ivőkürtök (rythonok, németül Trinkhorn a nevük), másodsor pedig mély és jelképes szellemi tartalmak kifejezői. A mi Lehel-kürt

tünknél is ez a helyzet. Ez is rython volt, ezért is készült hozzá két függesztő fül. Ezt a "kürtöt" soha senki nem fűjta. Legkevésbé a bizánci cirkuszok porondjain. A Képes Krónika a vérszerződés ábrázolásakor Álmos fejedelem kezében mutatja a szent ivókürtöt, ezt az ősi szkíta tárgyat. Eleink borba kevert vérét itták ki a szerződő felek e rythonból. Ez persze azt is jelenti, hogy (amint ezt Tóth-Kurucz Mária is helyesen feltételezi) a mi Lehel-kürtünk nem a X. századból való, hanem sokkal korábbi időből. Kézai Simon mester joggal tiltakozott tehát az ellen, hogy e tárggyal Lél vezér fejbe sujtotta volna a német császárt kivégzése előtt. Valami okból azonban mégis hozzá kötődik. De nézzük előbb az ábrázolásokat. A szájerem szegélye nyolc szalagkörben ember- és állatjelképeket mutat be. Aki az alatta lévő jeleneteket érti, érti ezeket is.

A három kereszttel ékített építmény lényege talán a kapu, amely önmagában is jelkép, a világosság és a sötétség, a nappal és az éjszaka, a tavasz és a nyár váltásának szimbóluma. E templomból két lovas és (jelen alakjában!) négy gyalogos vonul ki, háromnak a kezében kard és húros dob (?), egynek a kezében lándzsa, egy férfialak pedig ijával egy agancsos szarvasra lő, amely szarvasnak a hátán egy visszatekintő madár ül, bal agancsán pedig egy különös díszcsüng, (amelyet a szaktudósok peregnek !?) tartanak). A szarvasvadászatot látva, aligha gondolhatunk másra, mint az ősi huŋ-magyar csodaszarvas mondára. A kijevi Rusz-hoz tartozó Csernyigóvban, az un. Csornaja Mogilában - sok különös és nagyon érdekes melléklet között két ivókürt is elő-került s az egyiken még különösebb vadászjelenetet látunk: két magyar (erről majd a következő rész szól!) ijász egy nagy ragadozó madárra (turul?) akar lőni, de a nyílvevesszők eltörnek, sőt visszafelé röpülnek! A nagy madár sérthetetlen, amint a kü-

A Lehel-kürt kiterített rajza

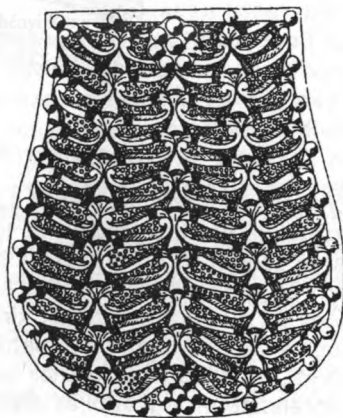
lönleges és szent szarvas is az. A nyílvevő egyébként a kozmikus férfierő jelképe is, így jobban érthetjük Emese (szarvasünő) történetét is. A kétélű kard is a királyi hatalom és a férfiasság jelképe, tehát nagyon is lehetséges, hogy ez a jelenetsor a hét királyfi (egy alak hiányzik, később kivésték) históriája. Alatta a felemelt jobb kéz aligha lehet "a cirkuszi játékoknak jelt adó császári kéz", ezt a képtelenséget egyedül az alatta látható un. végtelen cso-

mó (a halhatatlanság, az örökkévalóság szimbóluma) is megcáfolja. De megcáfolja a második és a harmadik sáv jelenetsora is. A félig emberi, félig állati testű kentaurok értelmét nyilván csak a zódiákus csillagképek segítségével fejthetjük meg: a bűnösök egymást pusztítják el, a karddal illetve lándzsával egymásra támadó két alak a testvérháború szimbóluma lehet, de a mögöttük álló kakasok, mint Nap-jelképek, mintegy oltalmazzák is őket.

A harmadik sáv a szent turul-madár két őrző állat (szárnyas oroszlán, azaz két griff) között. A griffek önmagukban is Nap-jelképek, s egyben az égi és földi hatalom megtestesítői. Ők óvják és oltalmazzák a magyarság szent madarát. A negyedik sáv 11 figurája a győzelem utáni örömnép megjelenítése, ahol a férfiak zeneszóra (kürt és hárfa) táncot lejtenek, a középen álló nőalak pedig tekintetével a két gyermek felé fordul.

Nem ok nélkül való, hogy az un. Lehel-kürtöt mindmáig oly féltve őrizzük.

Tarsolylemez

Álmos nagyfejedelem

A Lél vezér nevéhez kötődő ereklyénket, minden bizonnyal jóval a honfoglalás előtt birtokolta Lél apja Tas, illetőleg annak az apja. Akkor tehát, amikor eleink még az Etelköznek nevezett földön laktak. Nemzeti hagyományaink ezt az "igen nagy földet" Dentü-mogyernek nevezték és csak Bíborbanszületett Konstantin állítja, hogy "első vajdájukról" Levediának mondták. Kései krónikáink szerint Leved (azaz Eleud) fia volt Álmos, Előd pedig Ügyek fia. Anonymus azonban nem így tudja. Ő szerinte Álmos, Ügyek fia. A bizánci császár azt meséli, hogy a kazár kagán magához hívatta Levedit, hogy "nemzete fejedelmévé emelje", ám a vajda elhárította ezt, mondván "van rajtam kívül egy másik vajda, akit Álmosnak neveznek, akinek fia is van ... Árpád". "A türkök (=magyarok) jobbnak tartották, hogy Árpád legyen a fejedelem, mintsem atyja Álmos... Ez előtt az Árpád előtt a türköknek más fejedelmük sohasem volt." Bíborbanszületett Konstantin császár közlését sokan mindmáig "sokkal hitlesebbnek" tartják, mint a magyar krónikák tudósításait, különösképpen Anonymus Gesta Hungarorumának elbeszélését. Pedig Anonymus hosszú oldalakon át ismerteti Álmos fejedelem egész históriáját és tetteit. A súlyos ellentmondás feloldása csakis az lehet, ha (végre) jobban hiszünk saját ősi krónikáinknak, mint az idegen forrásoknak. Attól ugyanis egyáltalán nem "tárgyilagosabb" egy régi forrás, ha azt idegenek, a magyarokat alig vagy egyáltalán nem ismerő emberek írták. Anonymus elmondja, hogy Álmos édesanyja, Emese csodás álmot látott terhessége alatt (pregnanti), amikor is egy turul (in forma asturis) "mintegy reá szállva teherbe ejtette őt", "egyszermind úgy tetszett neki, hogy méhéből forrás fakad, és ágyékából dicső királyok származnak". Bár Kézai Simon is megemlíti Álmost, mint Árpád apját, fejedelemségéről

azonban nem beszél. Hasonlóképpen tette Kálti Márk is az un. Képes Krónikájában. A Zágrábi Krónika azonban világosan megismétli: az első fejedelem Álmos volt (princeps Almus). Álmos tehát biztosan jeles személyiség volt, akit nemcsak hogy nem mellőzhetünk, hanem hatalmas érdekeit ismernünk kell. Ő tette a magyarságot "igen vitéz és hadi viszontagságokban felette hatalmas nemzetté", és ő vezette népét az új haza felé! Anonymus szerint 884-ben a "hétmagyarnak" (Hetumoger) nevezett fejedelmi személy "kijött Szkítia földjéről nyugat felé." "Miután pedig az oroszok vidékét (ad partes Rutenorum) elérték, minden ellenszegülés nélkül egészen Kijev (civitas Kieu) városáig hatoltak." A kijevi fejedelem hiába hívta azonban segítségül a "kúnokat" (duces Cumanorum), a "sok fegyverest" Álmos serege legyőzte és Kijevet ostromzár alá fogták. Mivel az oroszok látták, hogy "nem bírnak ellenállni", átadták a várost. A kijevi magyar uralomnak kétségbevonhatatlan emlékei vannak. Egyrészt az orosz évkönyvekben fennmaradt nevek formájában, másrészt régészeti leletekben. Kijevben ugyanis később is "Magyar hegynek" nevezték azt a vidéket, ahol a magyarok elvonultak és megemlékeznek "Olma fejedelem" udvaráról és építkezéseiről. (Egyes kutatók Olma-t bojárnak gondolják és így "érvelnek": Álmosnak vélni Olma-t a történelmi sci-finek a szférájába tartozik.)Mind Kijevben, mind például Csernyigóvban, magyarokhoz köthető régészeti emlékek vannak (Sírok, ékszerek, fegyverek). Ilyen volt a korábban tárgyalt Csornaja mogila is, amelyben magyar vitézek nyugodhattak.

Álmos fejedelem tehát hódoltatta a kijevi orosz fejedelmet, alattvalóivá tette a "kúnokat" is, így egészítvén ki az un. kabarokkal már egyébként is erősen gyarapodott hét törzset. Mindebből mi következik? Legelőször is az, hogy az egy évtizeddel ezelőtt megjelentetett marxista "új" magyar történet állításaival szöges ellentétben, a magyarság nem egy

“maroknyi nép volt, amelynek fejveszett meneküléséről” tudósítanak bennünket a források, hanem igenis egy igen jelentős lélekszámú és komoly katonai erővel rendelkező nép volt, akikről az igazán elfogulatlan arab írók is azt jegyezték fel, hogy “állandóan legyőzik azokat a szlávokat, akik közel laknak hozzájuk. Súlyos élelmiszer-adókat vetnek ki rájuk, és úgy kezelik őket, mint a foglyaikat.” “Megrohanják az oroszokat”, “állandóan portyára mennek a szlávok ellen”.

A sok vitára okot adó kazár-magyar viszony is új megvilágítást kíván! Aligha éltek őseink háromszáz éven át a kazárok alattvalóiként, nagyon is helyes lehet Konstantin császár számadata, vagyis, hogy “három esztendeig laktak együtt a kazárokkal” s így vettek részt minden háborújukban. Már azok a magyarok, akik a kazárokhoz mentek. Úgy vélem, a “kabaroknak” nevezettek nem töröknyelvű népek voltak, hanem magyarok. Ők azok, akik három évig együtt laktak a kazárokkal, majd kiváltak és csatlakoztak a többiekhez. Ha túl tudnánk emelkedni azon a történetírói közhelyen, hogy ti. a lovas népeknél mindig a legyőzött népek jártak a seregek élén (mint a kabarokról is írják), megfelelő magyarozatot nyernénk arra, miért lettek a kabar-magyarok az első törzsek rangjára emelve. S ezért jártak a háborúban is az élén, akárcsak a fejedelmek és a királyok.

Egyáltalán nem bizonyított állítás az sem, hogy a kazárok 830. táján a híres Sarkel várát a magyarok ellen építették volna. Sokkal hihetőbb, hogy a besenyők ellen épült ez az erősség, akikkel a kazárok szüntelenül harcban álltak. A magyarok viszont szövetségeseik voltak.

Anonymus tehát egyáltalán nem túlzott, amikor a magyarok hatalmas és erős nemzetéről írt (*gens Hungarorum fortissima et.. potentissima*).

A világhírű Atila-szablya jellege alapján alapos okunk van

feltenni, hogy ez a -pengéjén sárkányokkal !- díszített ékes fegyver örökségként Álmos fejedelemé (is) volt.

Álmos fejedelem haláláról Anonymus nem beszél, azt azonban többször hangsúlyozza, hogy Álmos vezér Atilla király nemzetségéből származik. A későbbi krónikák azonban azt írják "Álmost még az erdélyi hazában megölték (Almus in patria Erdelw occisus est), "ugyanis nem jöhetett be Pannóniába", (non potuit Pannoniam introire). Mi történhetett? Apagyilkosság Árpád részéről? Nyilvánvalóan ugyanúgy szó sem lehetett erről, amint nem ölhetette meg Atilla király a testvérét, Blédát (Budát). Mindkét esetben önmagukat feláldozó szent és önkéntes cselekmény zajolhatott le annak érdekében, hogy a titokzatos és isteni varázserő sértetlen maradjon.

Volgai bolgár női viselet

Az arabok

Álmos fejedelem népe tehát jelentős lélekszámú és komoly katonai erőt képviselt. Hódoltatta a szláv népeket, legyőzte a kijevi ruszokat, elszakította a szálakat a kazároktól. De akkor miért hagyták el a Kaukázus-menti Kubánvidéki és a még régebbi ősi hazájukat? A Vitterbói Gottfried által Hungaria Antiqua-nak, illetőleg Hungaria Vetus-nak nevezett Ómagyarország ősi szállásairól miért kellett elvonulniuk, elköltözniük?

Lassan-lassan meg kell kísérelnünk feleletet adni az egyik fő kérdésünkre, azaz: honnan jöttünk? Az ókori Oxus folyó (az Aral-tóba torkolló Amu-Darja) és a Káspi- (a régmúltban Kazár-tenger néven is szerepelt) tó közötti vidék, valamint a Káspi-tó déli oldala és Dél-Kaukázia lehetett az a vidék, ahol a magyarság kialakult, ahol magyarul beszélő néppé kovácsolódott, kiegészülve turk nyelvűekkel. (Erről majd később részletesebben szólnunk). A régészeti leletek tanúsága szerint az "őshaza" földje elnyúlott a Volga torkolatvidékéig. Ugyanarról a területről van tehát szó, mint amelyet a húnok is birtokoltak, kiegészülve a belső-ázsiai (ide menekülő) hiung-nukkal. Ez a csodálatos szépségű és gazdag föld (amelyet szoba-tudósaink nagy része sohasem látott) a déli és keleti nagyhatalmak, Irán és Kína érdek- és harci övezete volt. Az iráni Szászánidák (Kr.sz. után 226-tól) szakadatlan harcot vívtak a harmadik nagyhatalommal, Bizánccal s a IV-V. században az itt lakó húnokkal és heftalitákkal. I. Jazdagird (399-421) szászánida perzsa király kemény csatákat vívott a hún seregekkel s tudjuk Priszkosz rhétortól, hogy maga Atila nagykirály is tervbe vette 451 táján Perzsia meghódítását. A VII. század első harmadára az iráni szászánidák vereséget szenvedtek (611-630 között) a keletrómai, azaz a bizánci birodalomtól. Bizánc azonban nem sokáig örülhetett győzelmének, mivel néhány esz-

tendő múlva megjelent egy új, eddig soha meg nem tapasztalt kemény, gyors és kegyetlen sereg és 634-ben térdre kényszerítették Bizáncot! Kik voltak ők? Mohamed próféta katonái, az arabok.

Mohamed (571-632) valóban csodálatos képességű és erejű férfiú volt, aki ugyan sem írni, sem olvasni nem tudott, mégis vallásalapítónak válhatott különleges ereje és küldetésstudata következtében. Az általa egyesített arab törzseket utódai hódítókká tették és már Omár kalifa (634-644) eljutott féleletes hadseregével Damaszkuszig, 637-ben pedig a kádiszijjai csatában tönkre verve a perzsákat bevonulhattak a fővárosukba, Ktésziphonba! Először Örményországot hódítják meg (654), majd követve Mohamed próféta parancsát: "Harcoljatok azok ellen, akik nem hisznek Allahnak... és nem vallják az igaz vallást" (Korán, 9. szúra), a szent harc, a dzsihádban lobogó alatt megindulnak Bizánc, a Kaukázus-vidék és Közép-Ázsia ellen. Az Omajjád-dinasztia (661-750) seregei a VII. század harmadik harmadára (680 tájára) meghódítják Iránt, Irakot, Szíriát, kétszer megtámadják Konstantinápolyt (Bizáncot) és csak a legendás "görög tűznek" köszönhetően a keletrómaiak, hogy el nem esett városuk, majd elfoglalják a kaukázusi országokat, Lázikát, Szvanétit, Kartlit (a későbbi Georgiát-Grúziát).

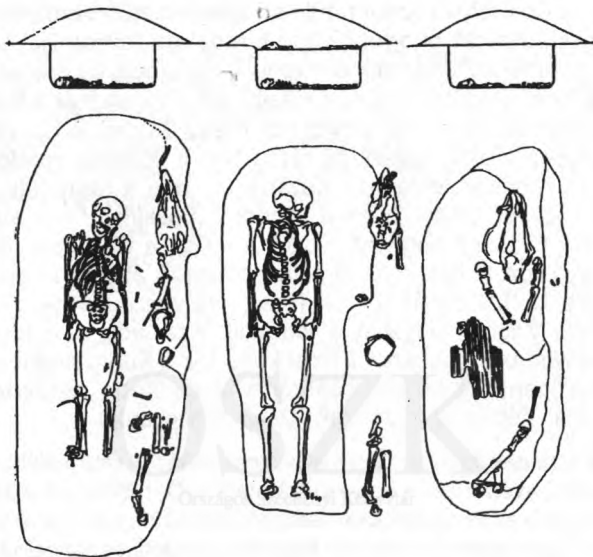
673-ban sorra kerül az ősi hún, később magyar föld, az Oxus és Jaxartes (Szir-Darja) vidéke, a VIII. század elejére pedig bevonulnak a csodálatos városba, Szamarkandba, Szogdia fővárosába (712), ahol pusztítva, rabolva százezer foglyot hurcolnak el. Az arabok óriási erejét mutatja, hogy Európában is (!) megjelennek és 712-ben megverik a gótokat, majd birtokukba veszik a Gibraltárt és a későbbi spanyol földet. Ha Martell Károly 732-ben Poitiers-nél meg nem állítja az iszlám sereget, minden bizonnyal másként alakul Európa VIII-IX. századi történelme.

Lehet-e véletlen, hogy éppen a Kr. sz. utáni VII. század végén jelzik az írott források - a korábban már általunk is tárgyalt - népmozgásokat? A Volga, a Kaukázus, a Fekete-tenger és a Don folyó közötti területen igen jelentős változások történtek. Kovrát onogur-bolgár birodalma felbomlik, fiai közül az egyik a Duna vidékére vonul (Aszparuch) és megalakítja a dunai Bolgárországot, a másik - a korábban már a Kárpát-medencébe nyomult avarokhoz megy (Kuber), a harmadik helyben marad (Baján) és része lesz a -különös módon éppen ekkoriban létrejött - Kazáriának, míg a negyedik a Volga középső folyásvidékére vándorol (Baskíria). És a magyar-türk törzsek? Nagyobb részük a Volga, a Don és a Kubán folyó közötti hatalmas térségbe telepszik át (együtt élve a kazárokkal!), a másik részük észak felé veszi útját (A Juliánus-féle Magna Hungaria), a harmadik rész pedig az arabok elől benyomul a Kaukázus bércei közé. Ők a Konsztantinosz Porphyrogenitosz bizánci császár által említett "szabartoi aszphaloi" nép, azaz a szabirok (szavárd-magyarok).

Nyilvánvalónak látszik, hogy a bizánci császár munkájában szereplő Levédia sem nagyon lehetett a Don-Donyec-vidéken, hanem a Fekete-tenger keleti oldalán, a Káspi-tóig terjedően, s ezért is utazott a kazár kagánhoz Levedi vezér hajón!

Itt nyílt alkalom az alán-magyar érintkezésre és hatások érvényesülésére, amelyet egyre több régészeti lelet is igazol. Újabban olyan tarsolyok és szablyák kerülnek elő Alániában (Martan Cu 10. sír), amelyek bármelyik magyar honfoglaló vitéznél is lehettek volna! Az alán jövevényszavak (mint például az úrnőt jelentő aksin, azaz asszony szavunk) is minden bizonnyal ekkor és itt kerültek nyelvünkbe.

A kazárok históriája adhatja meg a választ arra, hogy a magyarok miért vonultak innen Etelközbe s onnan - Álmos vezetésével - tovább.

Besenyő temetkezések Dél-Oroszországban

Kazária

Őstörténetünk újabb rejtélyes fejezete fűződik a kazárokhoz. Biborbanszületett Konstantinus bizánci császár ugyanis hírneves munkájában (De administrando imperio cap.38.) azt írja, hogy a magyarok ("a türkök népe") régen Kazáriához közel szerzett magának lakóhelyet, majd így folytatja: Együtt laktak a kazárokkal három esztendeig s minden háborújukban együtt harcoltak a kazárokkal. Kazária fejedelme, a kagán ...nemes kazár nőt adott feleségül a türkök első vajdájának, Levedinek. Később a kazár kagán magához hívatta Levedit, mondván neki "engedelmeskedj a mi szavunknak és parancsunknak". A bizánci császár szavai szerint tehát a magyarok a kazárok alávetettjei voltak, ugyanakkor egyenrangúként "együtt harcoltak".

Ámde kik voltak a kazárok? Valójában azt sem tudjuk mit jelent a kazár szó? Van olyan vélemény, hogy az úgúr qasar szóból ered, mások inkább hitelt adnak az arab Maszudinak, aki szerint ezt a népet csak a perzsák nevezik kazároknak, valójában szabir törökül a nevük (s ez a szó "bolyongót" jelentene). Általános vélekedés (és nem több!) szerint a kazárok türk (török) nyelven beszéltek. Ibn Fadlan, aki talán maga is járt Kazáriában 922/23-ban a következő meghökkentő jellemzést adja: "A kazárok nyelve nem hasonlított sem a turk, sem a perzsa nyelvhez, sőt a világ egy nyelvéhez sem! A kazárok külsejükre nézve sem hasonlítanak a turkokhoz s fekete hajúak. Kétféle kazár van: az egyik kazár fajt kara kazarnak hívják, ezek annyira sötét barnák, hogy majdnem oly feketék, mint az indiaiak, a másik kazár faj fehér és szépsége s arányai által feltűnő." Isztakhri és Ibn Haukál is megerősíti: "A kazár nyelv különbözik a török és a perzsa nyelvtől." Viszont: "a bolgár nyelv a kazárhoz hasonlított".

Chászdái ben Jiczchák ibn Sáprút kordovai (spanyolországi!) zsidó államférfi 955-ben héber nyelvű levelet írt József kazár kagánnak, mivelhogy - igen különös és ismét csak rejtélyes módon! - a kazár uralkodó és előkelői a IX. század elején a zsidó vallásra tért át. Lehetséges, hogy e különös lépésre azért került sor, mert a hatalmas erővel támadó iszlám és a világhatalom Bizánc kereszténységét kívánták így "semlegesíteni". József kazár kagán 960 táján válaszolt a kordovai zsidó "testvérének". A zsidó vallású kazár kagán azt állítja, hogy a kazárok Jáfet fia Togarma ivadéakai, Togarmának ugyanis tíz (!) fia volt s ezek leszármazottai mind rokonok. A kazároknak tehát rokonaik az újgurok, a taurisziak (krimiek), az avarok, a húnok, a barszilok, a bulgárok és a szavirok (szabírok). Van-e valamiféle nyelvemlékük a kazároknak? Igen van, hiszen volt írásuk is. Az egyik az un. türk rovásírás, amelynek betűi, szavai megmaradtak téglákon (Sarkel), cserépkulacson (Novocserkaszk) s egyéb tárgyakon. Megfejtésük azonban bizonytalan. De megvan a remény az intenzív régészeti kutatások alapján. A kazáriai régészeti emlékek kutatása 54 évvel ezelőtt nagy lendülettel indult, ám 1951-re teljesen megbénult, mivel a sztálini bolsevik diktatúra megtiltotta (!) a zsidó vallású kazárok múltjának kutatását. Csak 1958 után éledt fel ismét. Még így is kísért a múlt. A homály azonban nehezen oszlik.

A zsidó történetírás (Jószippon) a kazárt és a magyart rokonnak tekintette (Magyarország héber neve Hágár, Kazáriáé Meshekh). Ez azt jelentené, hogy a kazár nyelvben "benne van" a magyar is? A feltevés nem képtelenség, mivel a bolgár és a kazár nyelv hasonlóságára az arabok is utalnak. Maurikiosz pedig azt mondja, hogy Bulgár és Kazár két testvér volt. A kazárok először I. Justinianus császár idejében, a VI. században tűnnek fel, ámbár az örmény források, mindenek előtt Chorennei Mózes a Kr. sz. utáni III.

században tud róluk, de nem a Fekete-tenger és a Volga-vidéken, hanem a Kászpi-tenger nyugati és északi oldalán. A szabir-húnok és a kazárok szerepelnek Kavad és fia Koszrau Anusirván idejében. Kr. sz. utáni 555-567 között a türkök leigázták a heftalita (fehér-húnok) Oxus-menti országát, majd a perzsákkal hadakozva elfoglalták Derbentet. Ebben az időben jelentek meg Bizáncban, majd a Kárpát-medencében az avarok. Minden történeti utalás szerint a kazárok egyik összetevője valóban a türk volt s ezen belül is a csuvas (onogur) bolgár-török. Kuvrát onogur-bolgár birodalma, halálával (640-es évek) felbomlott s fiai közül Bat-Baján és népe része lett Kazáriának. Tulajdonképpen a VII. század dereka Kazária valódi születési ideje.

A kazárok már 642-től kemény és hatalmas küzdelmet vívtak az iszlám arabokkal, akik 737 táján le is győzték a kazárokat, elfoglalva Derbentet, Szemendert, sőt a fővárost, Itilt is. Ezt követően terjedt el Kazáriában a zsidó vallás, majd a IX. század második felében az iszlám vallás is. Maszudi szerint a kazár birodalom uralkodó elemét a moszlimok alkotják, bár sok köztük a pogány és a zsidó is.

Kazária fejlett és gazdag ország volt. Töménytelen szőlőskert, gyümölcsös, rizsültetvény, termékeny szántóföldek jellemezték. Fejlett volt az építészete (ezt a régészet nagyszerűen igazolta!), pompás téglaeépítményeik között várak, mecsetek, templomok, fürdők, iskolák sorakoztak. Mindez virágzott és fennállott mindaddig, amíg 965-969 között Szvjatoszláv orosz fejedelem el nem foglalta Sarkelt, Szemendert, majd egész Kazáriát.

A Verhnye Szaltovó és Majackóje falukról elnevezett szaltovó-majackójei kultúra igen gazdag régészeti anyagában ott találjuk őseink emlékeit is. A magyarok részét alkották Kovrát onogur birodalmának, majd Bat-Baján népével

együtt Kazáriának is. Minden jel szerint őseink egy része nem ellensége, hanem rokona és szövetségese volt a kazároknak s - minden bizonnyal - valóban csak három évig harcoltak együtt a kazárok minden háborújában. Azután útjaik elváltak (820 körül) és csak a később Bíborbanszületett Konstantin császár által "holmi kabaroknak" nevezett magyarok (kazár-magyarok!) maradtak a kötelékeikben egy ideig. A kabarok tehát - sejthetőleg - nem türk nyelvű kazárok, hanem három törzsnyi magyar népesség, akik a hét törzshöz csatlakozva ($7+3 = 10$!) visszatértek törzsökükhöz és kétnyelvűségük is úgy értendő, hogy tudták a türk nyelvet is. A kabar ("lázadó") szó is - feltehetően - félreértés szüleménye, sokkal valószínűbb, hogy khorezmi szabír-magyarokról, azaz cowarokról van szó. Erre utal, hogy 881-ben is így nevezik őket! A türk nyelvű hún-bolgár-onogurok és a magyar nyelvű szabir-hún-khorezmi-ek vérszerződése így értelmet nyer.

Avar griffek Szeged-Sövényházáról

A vérszerződés

Anonymus a *Gesta Hungarorum* című krónikájában azt írja, hogy az ősi földet, Szkitiát Dentumogernek nevezték, és bár ez a szittyaföld szerfölött nagy kiterjedésű, mégis helyszűke támadt és a hét fejedelmi személy, akit Hétmagyarnak (hetumoger) mondanak, a helyszűkét nem tűrte tovább és elhatározta, hogy elhagyja szülőföldjét. Anonymus előadásából arra lehet következtetni, hogy a Thanais (Don) vidéki Dentu-Magyararia fejedelme a IX. század elején Ügyek (Vgek) volt, akinek felesége, Emese (Emesu) - isteni látomástól kísérve - hozta világra gyermekét Álmost (Almus). Idő múltával a "hét fejedelmi személy (VII principes persone) közös és igaz értelemmel belátta, hogy a megkezdett útnak végére nem járhat, hacsak vezér és parancsoló (dux ac preceptor) nem lesz felette. Tehát a hét férfiú szabad akarattal és egyetértéssel vezérül és parancsolóul választotta magának, sőt fiai fiainak is a végső nemzedékig Álmost, Ügyek fiát, és azokat, akik az ő nemzetiségéből (de eius generatione) származnak... Akkor közakarattal Álmos vezérnek ezt mondták: A mai naptól kezdve téged vezérünkkel és parancsolónkká választunk (eligimus), s ahová a szerencséd visz, oda követünk téged. Majd a fent említett férfiak mindegyike Álmos vezérért - pogány szokás szerint (more paganismo) saját vérét egy edénybe csorgatta s esküjét ezzel szentesítette (fusus propriis sanguinibus in unum vas ratum fecerunt iuramentum)". "Az eskü első szakasza így hangzott: Hogy ameddig csak az ő életük, sőt az utódaiké is tart, mindig Álmos vezér ivadékából lesz a vezérük.

Az eskü második szakasza így hangzott: Hogy ami jószágot csak fáradozmai árán szerezhetnek, mindegyiküknek része legyen abban. Az eskü harmadik szakasza így hangzott:

Hogy azok a fejedelmi személyek, akik tulajdon szabad akaratukból választották Álmost urukká (ut isti principales persone, qui sua libera voluntate Almus sibi dominum elegerant), sem ők maguk, sem fiaik soha, semmi esetre ki ne essenek a vezér tanácsából és az ország tisztségeiből (a consilio duci et honore regni). Az eskü negyedik szakasza így hangzott: Hogyha valaki utódaik közül hűtelen lenne (infidelis) a vezér személyéhez, vagy egyenetlenséget szítana a vezér és rokonai között (discordiam faceret inter ducem et cognatos suos), a bűnösnek vére omoljon (amint az ő vérük omlott az esküben, amelyet Álmos vezérnek tettek. Az eskü ötödik szakasza így hangzott: Hogyha valaki Álmos vezér és a többi fejedelmi személyek utódai közül az esküvel kötött megállapodásokat (statuta) meg akarná szegni, örök átok sújtsa (anathemati subiaceat in perpetuum)."

A hét előkelő férfiú neve: Álmos, Előd (Eleud), Kend (Cundu), Ond (Ound), Tas (Tosu), Huba (Huba), Tétény (Tuhutum).

A huszadik századi hazai polgári és marxista hivatásos történészek azt vallják, hogy az "ügynevezett vérszerződés" Etelközben történt a IX. század végén, ám Anonymus XII. vagy XIII. századi állapotokat vetített vissza, így a vérszerződés esküszövegének (amely egyébként a Corpus Iuris-ba is bekerült!), sőt az egész leírásnak nem sok hitele van. A Névtelen Jegyző lekicsinylése és becsmérlése két évszázad óta folyik, a "végérvényes ítélet" azonban rendre hamisnak bizonyul. Legújabban ismét komolyan felvetődött, hogy Anonymus mégsem a XIII. században élt és alkotott, hanem a XI. században! A legfőbb ellenérv azonban VII. Biborbanszületett Konstantin császár De administrando imperio c. munkája (amely a X. század derekán íródott) amelyből - kétségtelenül - egészen más őstörténetről

értésülünk. A császár bennünket türköknek nevez s azt állítja, hogy a türkök-nek Kazáriához közel esett a lakóhelye, első vajdájuk (!) pedig Lebediasz volt, akiről a földjüket Lebedia-nak hívták. Megírja azonban, hogy régebben szabartoi aszphaloi volt a magyarok neve. Majd így folytatja: "A türkök hét törzsből állottak". Később azonban "módosít": nyolc törzsük volt, mégpedig az első a kabaroké, a második a Nyékié, a harmadik a Megyerié, a negyedik a Kürtgyarmaté, ötödik a Tarjáné, hatodik Jenehé (Jenő), hetedik Keri (Kér), nyolcadik Keszi." Konstantin császár azt állítja, hogy Lebediasz (Leved) a kazár kagán vazallusa volt, majd hosszú mesét kerekít arról, hogyan lett Leved vajda után Álmos fia, Árpád a fejedelem, akit azután kazár szokás szerint (!) pajzsra emeltek. Ő egy szót sem ír a vérszerződésről. Nem csodálkozhatunk tehát azon, hogy az elmúlt évtizedekben vezető tudósaink "megállapították", Álmos és Árpád is a kazárok báb-fejedelme volt!, Levediasz pedig "halálfélelmében boldogan lemondott és örült az életének". A kazárok török nyelvűek, állítják, s mivel a császár azt írja, hogy a kabarok, akik lázadó pártütők voltak Kazáriában, a magyarokat megtanították a "kazárok nyelvére is", nyilvánvaló, hogy a kabarok csakis türk-nyelvűek (azaz: nem magyarok) lehettek csak. Mivel azonban Maszudi a kazárokat szabíroknak nevezi, a magyarokat pedig a IX. század elején türköknek, ungr-nak és hún-nak is mondják (Symeon Logothetész), a kérdés korántsem ilyen egyszerű. Nem is beszélve arról, hogy VII. Konstantin egy helyütt a kabarok három törzséről szól, másutt egy törzséről.

Van azonban ennél súlyosabb zavar is. Mégpedig az, hogy vérszerződést csak azok kötnek, akik nyelvileg, etnikailag különbözőek! Csak akkor van értelme annak, hogy a vérüket edénybe (ivókörtbe, kehelybe) csorgat-

ván és borral elegyítvén, azt kiigyák, ha előtte nem voltak vérrokonok. Fajrokonok lehetnek sokan, amint például a zsidó Joszippon 940 táján írt felsorolása szerint a magyarokkal fajrokon a kazár, a besenyő, az alán, a bolgár, a varég, a türk, az úz, a kún, a zábuk és a tilmeecz. Másként fogalmazva ez annyit jelent, hogy az ősi magyar nyelven beszélők (a hún-szabir-magyarok) és a török nyelven beszélők (a hún-onogúr-bolgárok) - több évszázados együttélés után (Kr. sz. utáni VI-VII-VIII. század) törzseiket egyesítették, nyilván a besenyők támadásait is kivédendő, legfőképpen azonban önállóságukat és szabadságukat megvédendő. A törzsek egy része Kazáriában élt, másik részük azonban - elhagyva az ősi földet, Scythia Maior-t, előbb a Kubán és a Don vidékére, majd onnan az Etelköznek nevezett területre (a Dnyeszter és a Duna közötti rész, beleértve Kijev városát is) vonult, ahol már 810 tájától önálló katonai akciókat végzett, teljesen függetlenül a kazároktól. Ha egyáltalán létezett egy Lebediász nevű vezér (s ha nem inkább Eleud-ra, Elődre kellene-e gondolnunk?), az csakis Álmos előtt élhetett. Álmost pedig egyáltalán nem a kazár kagán kegye tette a vérszerződött hét törzs urává (dominus), annál kevésbé, mivel 825-ben a kazárok súlyos vereséget szenvedtek az araboktól.

A 890/91 táján végbement vérszerződés tehát nagyon fontos eseménye a magyar őstörténetnek, túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a magyarságnak, mint népnek, az etelközi vérszerződés a születésnapja.

A honszerző Árpád

Negyven esztendővel ezelőttig (1955) a magyarság történetének kutatója, művelője vagy ismerője fejében nemigen fordult meg olyan gondolat, hogy nem Árpád volt a honfoglalás vezérlő fejedelme, hiszen a magyar krónikák minderről egyértelműen írnak. Manapság azonban mind az iskolai tankönyvekben, mind népszerűsíthető történelmi feldolgozásokban (mint például Lipp Tamás, Árpád és Kurszán 1988), mind szakmunkákban egyre gyakrabban olvashatunk arról, hogy 1100 évvel ezelőtt valójában nem is Árpád volt a főfejedelelem, ő csak afféle hadvezér volt, aki a főkirály halála után szinte puccs-szerűen ragadta magához a hatalmat. Abból kiindulva, hogy az egykorú nyugati forrásokban Árpád neve nem fordul elő, illete azt figyelembe véve, hogy Bölcs Leó bizánci császár követe (Niketász Szklérosz) 894-ben az Aldunánál Árpáddal és Kusánnal (Kusánész) tárgyalt, Györffy György kidolgozta új feltevését az őseinknél hajdan dívott un. kettős királyságról. E szerint a magyarok főkirálya, a kündü nem Árpád volt, hanem Kusán/Kurszán, akit a bajorok 904-ben egy lakomán orvul megöltek. Álmos nagyfejedelelem fia Árpád pedig 904-ig csak seregvezér (gyula) volt.

Az eddigiekből is láthattuk, hogy egyáltalán nem ildomos, és főként nem hasznos, ha a magyar történelmi hagyományokat és forrásokat sutba vágva, szinte vakon hiszünk az un. "tárgyilagossabb" idegen forrásoknak. Az Álmos nagyfejedelemeiről szóló résznél jól tetten érhattük a rendkívül nagy hitelességűnek kikiáltott bizánci császár, VII. Konstantin goromba torzításait és tévedéseit. Bíborban született Konstantin ugyanis azt állítja, hogy Álmos fia, Árpád előtt a magyaroknak más fejedelmük sohasem volt. Anonymus azonban egészen másról tudósít bennünket. Tőle tudjuk, hogy Árpád nagybátyja, tehát édesanyja, Eme-

se testvére Hülek (Hulec) volt, két unokatestvére pedig Szavárd és Kadocsa (Zuard et Cadusa). Álmos fejedelem Atilla nemzetségéből származik, aki az új-régi hazába vezette népét és "még életében vezérré és parancsolóvá tette fiát, Árpádot" (dux et praeceptor). Árpád is büszkén hivatkozik a húnok nagykirályára, Atillára, mondván: "Az én ősapámé, a nagyhatalmú Atilla királyé volt a Duna-Tisza közén elterülő föld" (Licet preavus meus, potentissimus rex Athila habuerit terram, que iacet inter Danubius et Thys-ciam). A Névtelen Jegyző is tud Kurszánról (Curzan), akinek apja Kund (Cundu), amiképpen Kézai Simon mester is elbeszéli, hogy az ötödik kapitányt (capitaneus) Kundnak (Cund) hívták, fiait (!) Kusidnak és Kopjának (Cusid et Copian). Kézai külön kiemeli, hogy Ügyek fia Előd, Előd fia Álmos, Álmos fia Árpád, mindannyian a Turul-nemzetségből (de genere Turul!). Krónikáink határozottan és félreérthetetlenül elmondják, Árpád volt a leggazdagabb és a leghatalmasabb, és Kund fia, Kusidot követségbe küldte, "hogy menjen szemlélje meg a földet, és ismerkedjék meg a föld lakosaival." A XV. századi krónikák megerősítik a dinasztia-alapító Árpád hatalmas érdemeit (Ransanus és Thuróczi). Nemigen lehet tehát szó arról, hogy a szent és sérthetetlen főkirály Kusid (Kurszán) lett volna! E mesterkéltséget és bizony alaptalan elmeszüléményt fő tartópillérének szokták nevezni Aventinus Annales Boiorum c. művének Kusánra vonatkozó adatait, ám Aventinus a XVI. században élt és láthatóan csak ezt az egyetlen magyar vezéri nevet ismerte. A Kurszán-főkirály (kündü)-elmélet legfőbb ellenérve azonban az, hogy 904-ben Kurszán, mint egyszerű seregvezér (Chussal dux) a bajorokhoz megy tárgyalni s az Annales Alamannici adata szerint a lakomán orvul legyilkolják kíséretével együtt (Ungari in dolo ad convivium a Ba-guariis, Chussal dux eorum suique sequaces occisi sunt). Egy főfejedelem, egy szákrális főkirály sohasem megy követségbe az ellenséghez!

Árpád fejedelem nagyságának és szentségének megkérdőjelezése szerencsétlen ötlet volt, kiváltképpen azért is, mert szívesen használják fel egyesek rövidlátó, politikai célok érdekében ugyanúgy, mint azt a "történelmi tételt" is, hogy a magyarság 1100 esztendővel ezelőtt, mint "vert sereg és kifosztott nép menekült eszeveszetten a Kárpát-medencébe".

Árpád nagyfejedelem a hatalmas Úr, Álmos fiaként valóra váltotta Atilla földjének ismételt birtokbavételét, 895-ig még együtt Álmossal, - majd Álmos szakrális önfeláldozása után - vezéreivel és fiaival együtt, mint egyszemélyes "nagyfejedelem Turkiának". Bíborbanszületett Konstantin szerint Árpádnak fia volt Levente (Liüntika), illetőleg Tarkacsu, Jeleg, Jutocsa és Zoltán. Tarkacsu nemzette Tevelit, Jeleg Ézeleget, Jutocsa Falicsit (Fajsz vagy Vál?), Zoltán (Zsolt) nemzette Taksonyt. Teveli fia Termacsu (Tormás).

A hazai krónikák Árpád nagyfejedelemnek csak Zolta nevű fiáról írnak. Árpád apjáról, Álmosról Anonymus ezt írta: "Maga Álmos szép, de barna orcájú volt, a szeme fekete, de nagy, a termete magas és karcsú, a keze nagy, az ujjai vaskosak." Zoltánról viszont így emlékezett meg: "Örökébe lépett a fia Zolta, apjához hasonló erkölcsére, azonban elűtő természetére nézve. Zolta vezér ugyanis kicsit selyp és fehér bőré volt, puha és szőke (!) hajú, középtermetű, harcias vezér, bátor szívű, ám alattvalói iránt kegyes, nyájas beszédű, de hatalomra törő, akit Magyarország valamennyi főembere meg vitéze csudamód szeretett." Magáról Árpád nagyfejedelemről pontos képünk nincs, halála éve (907) is bizonytalan, éppenúgy, mint születési ideje. Az azonban bizonyos, hogy Árpád méltó örököse volt Álmos fejedelemnek, aki erős hadseregével és nagy hatalmával megteremtette a Kárpát-medence birtokbavételének minden feltételét. Árpád népe nem menekült hordák tépett tö-

mege volt, hanem egy tudatosan és megtervezetten hazát változtató népesség, amelynek élén - a szó szoros értelmében is: a seregnek menet közben előtte, visszavonuláskor mögötte járó - a honszerző Árpád nagyfejedelem állt, akinek "nemzetségéből kiváló királyok származtak."

Ordo	Potestas	Nomen	Figura	Ordo	Potestas	Nomen	Figura
1.	a	a	4	17.	m	em	⚡
2.	b	eb	X	18.	n	en)
3.	c	etZ	h	19.	ny	eny	9
4.	ts	ets	† ‡	20.	o	o	∅
5.	d	ed	+	21.	δ	eδ	X
6.	e	e	3 }	22.	p	ep	7
7.	f	ef	⊙	23.	r	er	H
8.	gh	egh	^	24.	β	es	^
9.	gy	egy	=	25.	sch	esch	∇
10.	h	ah	⋈	26.	s	es	
11.	i	i	Υ	27.	t	et	γ
12.	j	ej	∟	28.	ty	ety	*
13.	k	ek	◇	29.	v	ev	∞
14.	k	ak	∩	30.	°u	°uv	M
15.	l	el	∧*	31.	u	ov	∩
16.	ly	ely	⊙	32.	z	ez	B

Rovásírásos ábécé a gyulafehérvári református kollégiumban 1655-ből

A "Kárpátok-hadművelet" 1100 évvel ezelőtt

Történelmi bűvárkodásunk során már többször is rámutattunk arra a történetírói szándékosságra, amely úgy kívánja beállítani a magyar honfoglalást, mint egy megtépázott, tönkrement horda fejvesztett menekülését (lásd a 12. részt). Hamis volna az ítékezésünk, ha azt a látszatot igyekeznénk kelteni, mintha a 45 esztendő, marxista-leninista történetírás torzította volna el őstörténetünket. Legalább egy évszázada annak, hogy - szinte fenntartás nélkül - hitelt adtak Biborbanszületett Konstantin császár feljegyzéseinek (X. század dereka) és szentírásnak vették a prűmi apátúr, Regino eléggé hányaveti sorait. Elsősorban e két szerző híradásai nyomán rögzült az a kép, hogy a besenyők "borzalmas erejű" támadásai következtében kerültek a magyarok "sanyarú körülmények közé", "Etelközén már nem találtak otthonukra", a "védekezésre teljesen képtelenné váltak" és "két tűz közé szorulva vergődtek át a Kárpátokon". Árpád népe "mögött a romlás, előtte a bizonytalan jövő". Az 1945. utáni tankönyveink és csaknem valamennyi feldolgozás azt a torz képet ismételteti, hogy "a besenyők kivetették Etelközből a magyarokat", ám a "hajójukat vesztett magyarok nem hazajöttek a Kárpátmedencébe és nem előre eltervezett szándékkal érkeztek". Valójában hosszú időn át csak egy magyar történész volt, aki küzdött ez ellen a beállítás, ez ellen a szemlélet ellen. A nevét meg kell tanulnunk: Padányi Viktor, akinek "Dentu-Magyararia" című könyve alapműnek nevezhető. A közelmúltban (1990) Harmatta János igen figyelemre méltó módon módosított korábbi álláspontján, mivel a honfoglalást illetően "magyar hadműveleti tervről" beszél, és kijelenti, hogy a besenyők és a bolgárok "jórészt már kiürített kabar szállásokon ütöttek rajta", s így ennek a portyának "semmi hadászati jelentősége nem volt magyar honfoglalás szempontjából".

A megbízható források száma csekély, így való igaz, igen nehéz pontos képet rajzolni. Tulajdonképpen már a honfoglalás évszámánál elakadunk. A magyar kormány 1882. október 17-én szólította fel a Magyar Tudományos Akadémiát, határozza meg, melyik év volt a magyar honfoglalás éve. Az öt-hat féle változat közül végül is a 896. évet fogadták el. Munkácsy Mihály Honfoglalás c. képe és Feszty Árpád híres körképe azonban 1894-re készült el.

Józanul gondolkodva csak abból indulhatunk ki, hogy a IX. században hol lakott a magyarság, hogy végleges lakhelyének tekintette-e azt a földet, ahol élt? A magyarság ősi földjét, amely nem a Volga-Káma-Bjelája vidékén volt elhagyni kényszerültek már a VII. században. Egy részük "Perzsia vidékére települt", másik részük felköltözött a Volga-mentére, a harmadik rész, a legszámosabb nép-rész pedig Kazáriától nyugatra, a Don folyótól a Dnyeper - vagy talán a Prut folyóig - elterülő vidéken telepedett le és élte életét emberöltőkön át. Feltehető, hogy ide csak a IX. század elején nyomultak a Kubán folyó tájáról, akkor, amikor a kazárok ismételten súlyos vereséget szenvedtek az araboktól. Álmos fejedelem Atilla leszármazottjának vallotta magát, nagyon is hihető tehát, hogy tudatosan készült birtokba venni az ősi hún földeket. Előbb az Al-Duna vidékét, majd a Kárpát-medencét. Ésszerűen gondolkodva fel nem tehető, hogy a legalább félmilliónyi lélekszámú magyarság, amelynek 50-100 ezer főnyi lovassága volt, ne azért teremtetten volna meg szilárd egységét, hogy pontosan tervezett és nagyszabású hadműveletekkel vegye birtokába Atilla király országát. Ez nem romantika, ez a magyarság egykori erejének és európai súlyának elfogulatlan mérlegeléséből következik.

Álmos nagyfejedelem és fia Árpád tehát igenis készült a mai szóval élve - a "Kárpátok-hadműveletre". Pontosan

kellett tudniuk, hogy az avarok Atila-maradékai, azaz testvér-nép és így számolhatnak a segítségükkel. Így került sor az első komolyabb katonai portyára már 862-ben, majd 881-ben, 884-ben. 894-ben VI. Leó bizánci császár Nikétász Szklérosz követe útján katonai szövetséget ajánlott fel a magyarok két vezérének Árpádnak és Kusánnak. Ugyanabban az évben (!) Arnulf frank császár ellen hívja a magyarokat segítségül a morva Svatopluk. Álmos és Árpád ezt a szövetséget is elfogadja. Egy sereg indul Simeon bolgár fejedelem ellen az Árpád-fi, Levente vezérlésével, egy másik sereg pedig a morvák oldalán Arnulf frank császár ellen. Az ellen az Arnulf ellen, akinek két évvel korábban szövetségesei voltak. Ám a nagy haditerv most mást kívánt.

A bolgárok elleni háborúnak semmi valódi oka nem lett volna, ha nem lett volna fontos része a Kárpát-medence birtokba vételének. Sajnálatos és szomorú, hogy ún. jeles történészeink Árpádék hadairól, mint "a szabad rablás ígéretével felbérelt" csapatokról beszélnek. A bolgárok elleni hadjárat sikeres volt, Levente biztosította a déli "frontot", annak ellenére, hogy a csalárd bizánciak szerződészése zavarokat keltett. Csaknem teljesen kizárható, hogy a Konstantin császár által emlegetett nagy besenyő támadás "vetette volna ki a magyarokat Etelközből" és száználmas menekültekként vergődtek volna át a Kárpátok szorosain. Sőt, maga a besenyő támadás sem bizonyítható kifogástalanul! Jó és alapos előkészületek után indult meg a hadseregek oltalma alatt az egész nép - talán 895. tavaszán - és vonult be a Vereckei, a Tölgyesi, a Gyimesi és az Ojtozi szorosokon át. Anonymus igen részletesen meséli el a honfoglalás történetét, ám leírását csaknem teljes egészében elutasítják. Pedig ez nem indokolt. Tőle tudjuk például azt is, hogy a székelyek Árpád elé vonultak. Álmos fejedelem még a Kárpátok bércei között feláldozta magát, Árpád vi-

szont győzedelmesen vonult be a Tisza és a Maros mentére, majd eljutván a Dunáig, a Garamig, felkészült Pannónia megvételeére is. 899-ben nem Arnulf frank császár pénzért mindenre képes rablócsapataiként nyomultak be a Dráva mentén Itáliába, hanem azért, hogy egy átkaroló hadművelettel, visszatérőben Itáliából, ahol hatalmas győzelmeket arattak (Brenta), hogy meghódíthassák Dúnántúlt is és ezzel teljessé váljon a honfoglalás a 900. esztendő tavaszán.

Árpád nagyfejedelem hadai az adott kor legkiválóbb serege volt, pompás fegyverzettel, töménytelen hátszlóval, erős vezérlettel, kiváló seregvezérekkel.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A szeri országgyűlés

Anonymus a Gesta Hungarorum c. munkájának 40. fejezetében a következőket írja: (Salán vezér legyőzése) "után Árpád vezér (dux Arpad) meg vitézei továbbvonulva addig a mocsárig mentek, melyet Körtvélytónak (Curtuelto) mondanak, s ott maradtak a Gyümölcsény-erdő mellett (iuxta silvam Gemelsen) harmincnégy napig. Azon a helyen a vezér és nemesei (dux et nobiles) elrendezték az országnak (regnum) minden szokástörvényét meg valamennyi jogát is, hogy miképpen szolgáljanak a vezérnek meg főembereinek, vagy miképpen tegyenek igazságot bárminő elkövetett vétékért. Egyszersmind ott a vezér a vele jött nemeseinek különböző helységeket adományozott összes lakosságukkal együtt. Azt a helyet, ahol mindezt elrendezték a magyarok a maguk nyelvén Szerinek nevezték el azért, mert ott ejtették meg a szerét az ország egész dolgának (et locum illum, ubi hec omnia fuerunt ordinata, Hungarii secundum suum idioma nominaverunt Scerii eo, quod ibi ordinatum fuit totum negotium regni).

Mindenki számára magától értetődő, hogy Pusztaszerről van szó, ahol (Szeged közelében) egyik fontos nemzeti emlékhelyünk található. Szer szavunk több jelentésű, így jelenthet "elrendezést", "határrészt", "eljárást", "tesztületet", stb. Anonymus szövegében elsősorban a hadak, a nemzetségek csoportosulását kell értenünk alatta. Szer faluról ismert egy másik korai adat is 1150-ből (villa Scer).

A mi fő kérdésünk azonban most is az, vajon hiteles lehet-e Anonymus leírása a honfoglalás korára vonatkozóan, vagy azoknak volna igaza, akik megközelítően egy negyed-évezred óta vitatják korhűségét. Anonymus hírneves műve ugyanis eredetiben nem maradt fenn, csak egy XIII. századi másolatban, amelyet 1933-ig Bécsben őriztek. Itt is

tették közzé először 1746-ban. 1933-ban végre ezt a 24 hártyalapból álló felbecsülhetetlen kincset sikerült a Magyar Nemzeti Múzeumnak, illetőleg az Országos Széchenyi Könyvtárnak megszereznie. Nagyon nehezen érthető és még nehezebben magyarázható a magyar történettudomány sok-sok művelőjének az az igyekezete, hogy Anonymust minél hiteltelenebbnek, minél használhatatlanabbnak, minél hitványabbnak mutassák be. Nemrégiben egyik történészünk már odáig jutott, hogy a következő mondatot volt bátorsága leírni: "Anonymus Gesta Hungarorum nem más, mint egy apokrif Ósgeszta, magyarul hamisítvány"! Anonymus adatai tehát nem érnek semmit, fantázia terméke az egész mű, a Gesta szerzője tudatosan csalt, mivel munkáját úgy akarta feltüntetni, mintha régi, XI. századi volna, holott egyáltalán nem az, sőt nagyon is késői, a XIII. század végéről való. Ezt "bizonyítja" - állítják egyre-másra a kutatók, hogy a műben szerepelnek a honfoglalás korában a vlachok (blasii, blacki), akiket románoknak gondolnak, hogy szerepel a műben a balista szó, amelyet számszeríjnek vélnék. Van aki azt vallja, Anonymus tudatosan "primitivizált", vagyis a Névtelen mester "egy raffinált író", aki egyszerűen "kitalálta" a XI. századi gestát!

Tartsunk tiszteletben minden véleményt, hiszen a történettudományban kétségbevonhatatlan tények alig vannak, ám szabaduljunk meg a "hivatásos történetbúvárok" dölyfös intelmeitől is. Ne féljünk attól, hogy hozzánemértő (diletáns) jelzót kapunk, ha saját fejünkkel gondolkodunk, józanul elemzünk és semmiféle kinyilatkoztatott közhelyet nem fogadunk el. Anonymus esetében nagyon is nagy szükség van a sokoldalú felülvizsgáltra, hiszen a magyar honfoglalásról más forrásunk jószerével nincs.

A Gesta egyetlen fennmaradt másolata tagadhatatlanul XIII. századi kalligráfiával készült, igen sok a másolatban

a javítás, a beszúrás, a törlés, az átírás. Hangsúlyozzuk: a másolatban. Abban a másolatban, amelyet éppen a magyar szavak alapján nem-magyar, tehát külföldi ember kezelműjének kell tartanunk. Ám ez nem változtat az alábbi tényeken.

Anonymus Gestája a magyar fejedelmeket és királyokat pontosan felsorolja az ősidóktól I. Béla királyig (1060-1063), és nem tovább! Anonymus nem említi meg a tatárjárást és a muhi csatát (a Sajót többször is!). Erdélyt nem Transsilvania-nak, hanem a régies Ultrasilvania-nak nevezi, hasonlóképpen Pannonhalma neve nem Fons Pannoniae, hanem az ősi Fons Sabariae. Sehol nem említi Ausztriát, holott 1156 óta Ausztria hercegség, a csehek hercegéről beszél, holott a XII. századtól Csehország királyság. De mindezeknél súlyosabban esik a latba Anonymus magyar helyesírása, amely egészen magában álló! A magyar szavak sokkal régiesebbek, mint a XII. századi Halotti beszéd nyelvezete! Amíg például a Halotti beszédben már egyáltalán nem szerepelnek az -u, -ű véghangzók (pl. Lelu), Anonymus szövegében szinte általánosnak mondható.

Az is igaz ugyanakkor, hogy sok a későbbi korra utaló adat is, ezeket azonban a másoló rovására írhatjuk. Fel kellene végre mentenünk a magyar történetírás atyját a tudatosan hamisító csaló sötét és súlyosan igaztalan vádjá alól, hogy végre hozzáláthassunk rejtélyes személyének felfedéséhez. Vannak, akik Anonymust III. Béla király jegyzőjének mondják, van, aki V. István korában élt nótáriusnak tartja. A magunk részéről csatlakozunk Katona Istvánhoz (1778) és Szabó Károlyhoz (1851), valamint Berenik Annához (1991) és Anonymust I. Béla király jegyzőjének hisszük, aki - magától értetődően - sokkal-sokkal többet tudott az 1100 évvel ezelőtti honfoglalásunkról a XI. században, mint mi 900 esztendővel később.

1	2	3	4	5	6
a	ə		ǻ	ǻ	ǻ
b		ʃ	X	X	∞
e	ɛ		ɛ	ɛ	ɛ
h	h	h	h	h	h
i	i		ɪ	ɪ	ɪ
q	ʒ ʒ		ʒ	ʒ ʒ ʒ	ʒ E
l		ʎ	ʎ	ʎ	ʎ
ky	o		o	o	o T
m	ʒ		ʒ ʒ	ʒ	ʒ
n))))
ó)))))
ö	ɔ		ɔ	ɔ ɔ	
p	ɛ		ɛ	ɛ	E
r	ʃ	N	H	ʃ	ʃ T
s		^	^	^	^ T
sz	l		l	l	l T
t	ʒ ʒ		ʒ	ʒ-	ʒ ʒ T
v	ʎ		ʎ	ʎ	ʎ T

Összehasonlító írástáblázat

1: hangérték, 2: Szarvas, 3: Benepuszta, 4: nikolsburgi ábécé
 5: Marsigli, 6: Kájoni, E: enlakai felirat, T: Telegdi

A magyarok hadjáratai Európában

Már kisiskolás korunkban megtanultatták velünk, hogy a magyarság a honfoglalást követően, mint általában a "kielégítetlen, nyugtalan népek" szüntelenül zsákmányoló és rabló (adóztató) portyákat végeztek, amelyeket kalandozó hadjáratoknak neveztek el. Mind a polgári történetírás, mind az 1945 utáni marxista történészek, élükön az utóbbi időkig "a marxista történetírás nagy alakjának" nevezett Molnár Eriekkel, különböző feltevéseket igyekeztek történelmi igazságokká változtatni. Voltak, akik úgy vélték a "menekülő magyarok" a IX-X. században is egyre újabb és újabb hazát kerestek, azaz: tovább akartak költözni a Kárpát-medencéből. Voltak, akik szerint: a magyarok, mint a "kalandozó népek" általánosságban (így a vikingek és az arabok is) egyszerűen, a könnyű megélhetés végett, raboltak, fosztogattak, gyilkoltak, gyujtogattak. A harcosokat csak "a vér és az arany" izgatta, legfeljebb még a textiliák meg a foglyok. Az új tízkötetes történelmi műben is gúnyolódnak a "bámulatos lovasteljesítményeken", mivelhogy itt a cél "nem a testedzés" (!) volt. Az elmúlt 45 esztendő bevezette a "katonai demokrácia", a "pásztorársadalom válsága", "a társadalmi fejlettség alacsony fokából adódó rabló akciók", a "könnyű munkához szokott magyar pásztorok rablásai" fogalmakat, egy cseppnyi kétséget sem hagyva az iránt, hogy a "termelésből kiszorult szabadok", a katonai kíséretakcióiról van szó, amelyeket egy-egy törzs vagy csoport eszelt ki és hajtott végre, kihasználva a IX-X. századi Európában a "hadi konjunktúrát".

A magyarok katonai hadjáratai azonban valójában egyáltalán nem nevezhetők "kalandozásoknak", egyáltalán nem nevezhetők szervezetlen rablóportyáknak. Ellenkezőleg: fel kell figyelnünk arra, hogy valójában már 830 tá-

jától lényegében megismétlik a húnok és az avarok hadjáratait mind nyugat, mind dél felé! Nagyon is szervezeten, nagyon is tudatosan. Aki legalább egyszer életében, mondjuk kerékpáron, nekiindult egy európai túrának, annak egészen tiszta fogalmai lehetnek arról, mit jelentett 1500-1400-1200-1100 évvel ezelőtt egy olyan katonai hadjárat, amely révén több ezer ember nemcsak eljutott, mondjuk a Balatontól az Atlanti óceánig (!), hanem mindenütt győzött, mindenütt megőrizte ütőerejét, fegyelmességét, eközben megoldott volt a táplálkozás, a hadianyag-pótlás, a pihenés, a tisztálkodás. Hidak nélkül átkeltek az Elbán, a Rajnán, a Po folyón, a Loire-on és amiképpen hadba vonultak, éppenúgy haza is tértek, rendben és persze nagy zsákmánnyal. A zsákmányolás egészen természetes a háborúban mindmáig. Megóvták egészségüket, vigyázták számtalan lovuk épségét és erejét. E tényeket csak sápadt szobatudósok tudják figyelmen kívül hagyni, akik egy patakocskán sem tudnának átkelni. Az a közel ötven (!) hadjárat, amelyet a magyarok vezettek éppenséggel azt mutatja, hogy a fejedelmek szervezték és irányították ezeket a nagy hadi vállalkozásokat, mégpedig meghatározott politikai, diplomáciai és katonai célokkal. Ezt láttuk a "Kárpátok-hadművelet"-nél, ezt láthatjuk a 38 nyugati és 9 déli hadjárat esetében is. 830 utántól vannak írott adataink s az utolsó ilyen jellegű hadi portya 970-ben volt (Arkadiapolisz). Az Itáliában aratott hatalmas győzelem (Brenta, 899.), Pannónia birtokba vétele (900) igen komoly haditett volt, amelyet csak megkoronázott a 907. július 4-5-én megvívott bresalauspurci (pozsonyi) csata, ahol egy herceg, 19 gróf, egy érsek, két püspök, három apát és több ezer harcos esett el! A katonai hadjáratokat általában magas vagy igen magas személyiségek vezették. 929-ben például Árpád nagyfejedelem fiai, Tarhos és Bogát, akiket királynak is mondanak

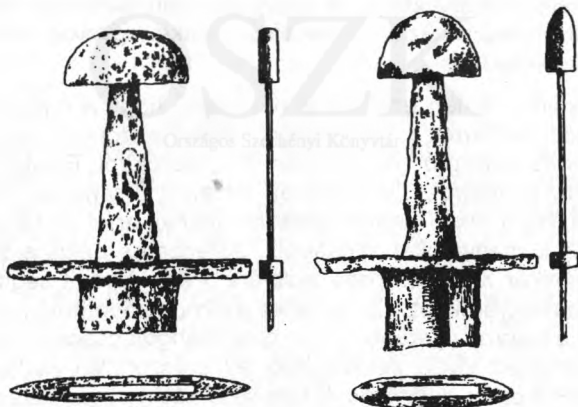
a források (rex). 924-ben egy herceg (princeps) került Henrik király fogságába, aki oly' fontos és hatalmas személyiség volt, hogy 9 évi békét megért a magyaroknak. 947-ben is Taksony fejedelemfi vezette a győzedelmes sereget az olasz csizma csücskéig, Otranto-ig. S azután a hatalmas seregvezér, a legendás Bulcsú, akinek hadvezéri képességeit a legnagyobbakéval lehet összehasonlítani. De ott voltak a seregben más főemberek is. 954-ben Bulcsú "király" öccse került az ellenség kezébe Cambrai-nál. A védők megölték a foglyot és fejét lándzsára tűzték, akárcsak a hún Nagykirály, Atilla fiáét, Dengizikét évszázadokkal korábban. S Bulcsú vezér minden kincset odaadott volna a testvére fejéért. Nemrégiben került elő egy igen fontos írott forrás, Ibn Hajján tudósítása a 942. évi cordobai magyar hadjáratról. Itt is szerepel Bulcsú (Vulsudi), de szerepel a fővezér gyula (gyila) és a harmadik főember a horka (Harka) is. Az arab szerző a turkok-magyarok hét vezérét sorolja fel!

Csaknem minden esetben kimutatható, hogy a magyarok kitűnően ismerték a "célországok" belső viszonyait, legyen szó Szászországról, Bajorországról, Svábföldről, Frank-földről, Burgundiáról, Thüringiáról, Itáliáról, Bizáncról, Thrákiáról. Nem ritkán pontos adataink vannak arról is, kik hívták be a magyarokat segítségül. Jeilegzetes példa a 927. évi, amikor X. János pápa testvére, Péter fordult segítségért a magyarokhoz. De ugyanez nyomon követhető a szászok, a bajorok esetében is. Az összehangolt csapatmozdulatokra pedig kiváló példa a 906. évi szászországi hadjárat, amikor a szláv delamancok kérésére két magyar sereg is megjelent s az egyik bevárta a másik sereget!

Természetesen a magyarok is, akárcsak a húnok és az avarak, adókat is követeltek. Többször is megemlítik a mennyiséget, például 10 véka ezüst (kb. 180 kg), vagy 15-18 kg

arany. De kutathattak az ősi hún-avar kincsek után is.

Voltak persze vereségek, veszített csaták is. Közismert ket-
tő, a 933. évi merseburgi (Riade) és a 955. évi augsburgi
(Lech folyó). Ez utóbbi kivált drámaian kiszínezett, annyiból
joggal, hogy a nagyszerű vezérek, Bulcsú, Lél és Súr fog-
ságba estek és a vérszomjas Henrik parancsára bitóra
húzták őket. A katonai csapás azonban nem volt jelentős.
Nem ez "vetett véget a kalandozó életmódnak". Nem a ke-
reszténység győzte le a magyarokat, hiszen azzal már ko-
rábban is ismeretségben voltak. A X. század végén azért
szűnt meg az európai hatalmak katonai fenyegetése, mert
a magyar állam már annyira megerősödött, hogy nem volt
szüksége a fékentangra, az elrettentésre.

Kétélű nehéz kardok a X. századból (Székesfehérvár)

Az államalapítás

Az iskolákban tanított általános ismeret szerint Európa keleti felében az államok viszonylag későn, a Kr. sz. utáni X-XI. században alakultak ki, és természetesen, a nyugat-európai államok hatására és mintájára. A római birodalom bukása után az V. században Childerich és Chlodvig királyok korában már frank államról beszélnek, amely megerősödött a nyugati gótok legyőzése (507) után. Ám helyénvaló-e a frank királyok kortársát, Atilla hún nagykirály birodalmát "nomád képződménynek" és nem államnak nevezni? A húnoknak ugyan nem ismerjük a törvénykönyvét, mint például a száli frankok híres törvénygyűjteményét, az azonban erősen feltehető, hogy voltak írott emlékeik is. A húnok társadalmában rabszolgák voltak, a frankoknál, Itália földjén, a pápai államban és legfőképpen Bizáncban pedig jobbágyok is. A VIII-IX. századra Európa két erős hatalma Bizánc és Nagy Károly frank birodalma lett. De sem a VI-VII. században, sem a VIII. században nem voltak kisebb hatalmasságok az avar kagánok sem, akiknek országáról ma már egyre nyilvánvalóbb, hogy letelepedett, falvakban és más településeken élő, földet művelő emberekből állt. Így a legcsekélyebb mértékben sem állítható, hogy a húnok-onogur-bolgárok-szabír-magyarok-avarok semmiféle államszervezetet nem ismertek. Sőt azt sem helyénvaló kijelenteni, hogy Európa keleti felének népei, s kivált a magyarok a kereszténységgel itt ismerkedtek meg a Kárpát-medencében.

A bolgárok erős állama létrejött a VII. században s nem véletlen, hogy az onogur-bolgár-törökök hozták létre.

Akkor hát milyen történelmi érvek vonulathatók fel annak magyarázatául, hogy a csehekkel, lengyelekkel, dánokkal, a kijevi Rusz-szal nagyjából egy időben adnak hírt a források a magyar állam létrejöttéről is?

Nem kétséges, hogy a X. század Európában hatalmas változásokat hozott, elsősorban a német királyságban, ahol a magyarok ellen is győző (Augsburg, 955.) I. Ottó meghódította a szétagyűlölt és egymással acsarkodó Itáliát, majd Kr. sz. után 962-ben felvette a német-római császári címet. 964-ben az oroszok megdöntötték a kázár kaganátust és ezzel Bizánc vetélytársai lettek. Hispánia földjén ugyanakkor mind a gazdasági élet, mind a tudomány mind az államszervezet rendkívül fejletté vált az arab kalifák uralma alatt. A cordovai emirátusban fejlett ekés földművelés folyt, és magában a félmillió lakosú Cordovában a X. században (!) 113 ezer ház állott.

A magyarok - az elveszett őskronika és Anonymus Gesta-ja alapján is - már a IX. században szervezettek, egységesek és erősek voltak, erős fejedelmek uralma alatt. Kézai ugyan arról beszél, hogy a magyarok Taksony fejedelemmel tanácsot tartottak (tunc Hungari Cum Tocsun eorum duce consilio inito), és miután Görögországot és Bulgáriát (Graeciam et Bulgariam) kifosztották, befejezték a rablóhadjáratok vezetését. "Ez volt ugyanis az utolsó rablás, amelyet a pogány vallású magyarok elkövettek (istud enim existit ultimum spoliium, quod facere Hungari sub ritu paganismo constituli)". Ezután Géza (Geicha, Geysa) fejedelem lett Magyarország ötödik fejedelme (quintus dux Hungariae).

Géza fejedelem - Heltai Gáspár 1575. évbéli fogalmazása szerint - "semmi hadat sem viselt, hanem csak a Bécs országbeliek ellen.."

Thietmar messeburgi püspök szerint Géza fejedelem "felette kegyetlen ember volt", aki "hirtelen haragjában sok embert megölt és az ellenszegülő alattvalóit szigorúan megbüntette". "A magyar források (Szent István király le-

gendái) is arról tanúskodnak, hogy Géza fejedelem sok harcot vívott és a kemény csatákban keze "embervértől lett szennyes". Géza fejedelem negyedszázados uralma alatt - ismereteink szerint - egyetlen hadjáratot vezetett külföldre, akkor hát kikkel és hol küzdött?

A IX-XI. századi Kárpát-medencei magyarság régészeti emlékéanyagában van egy jól körülhatárolható és jellegzetes emlékéanyag, amelynek legfőbb jellemzője a kétélű nehéz kard. Ezek a kétélű kardokkal felfegyverzett harcos-sírok a Kárpát-medence területén eléggé meghatározó módon lelhetők fel a fontos stratégiai pontokon. A harcosok 950/60-1020/30 között élhettek, így nyilvánvalóan Géza és fia István idejében katonáskodtak. Jó okkal írta Petrus Ransanus, hogy "Géza egész Magyarországon alkalmas helyekre osztotta el" a fegyveres erőit. Ezekkel a közrendű szabad magyarokból toborzott fejedelmi sereggel lépett fel Géza fejedelem a központi hatalom érdekében mindazokkal szemben, akik néki ellenszegülni merészeltek. De mi volt a nemzetségfők és más hatalmasságok ellenszegülésének a valódi oka?

Általános és hivatalos vélemény szerint az, hogy Géza fejedelem parancsára, "tűzzel-vassal" keresztényekké kellett válniuk. Ha azonban új szemlélettel tekintünk őstörténetünk fő kérdéseire, ezt a feltevést nem támogathatjuk. Számos adatunk van annak igazolására, hogy eleink már ismerték a kereszténységet! Ha el tudunk szakadni a finnugor-elmélet követelte vogul-osztyák-szamojéd primitív sámánkodás bűvkörétől, és Kelet- és Közép-Ázsia rendkívül fejlett társadalmaira, városaira, vallásaira gondolunk, nagyon is kézenfekvő, hogy Géza fejedelem és fia István abban a kérdésben döntött - kétségkívül hatalmas történelmi felelősséggel, - hogy a magyarság szakítson keleti hagyományával és a nyugati kereszténységet vegye fel.

Ezért küldte el Géza 12 főemberét 973-ban Quedlinburgba I. Ottó császárhoz, nyugati térítő papokat kérve. A nyugati rítusú kereszténység elfogadtatása igen kemény ellenállásba ütközött, hiszen minden ősi hagyományunkkal ellenkezett. Géza felrúgta az ősi uralmi rendet, azaz a fejedelmi székbe fiát ültette és nem a rangban következő legidősebb férfi-rokonát (szeniorátus), fellépett a kereszténység keleti kultusza ellen (nyilván ez is egyik oka a későbbi, 1054. évi egyházszakadásnak!), sőt fiának, Vajk-Istvánnak a bajor II. Henrik hugát, Gizellát szerezte meg hitvesül. Erős és jól szervezett haderejével érvényt tudott szerezni akaratának, ám súlyos és véres harcok árán.

Szent István király (Molnár C. Pál)

A magyar Szent Korona titkai

A magyar fejedelemség a X. század végére Európa erős országa lett. Nem volt már szükség az európai hadjáratokra, szükség volt viszont a nagyhatalmak politikai-jogi elismerésére. A magyarság nem pusztában kóborló nomád hordaként érkezett a Kárpát-medencébe, hanem tudatosan hont foglalt és ismerte a kereszténység tanait is. Magától értődően a keleti (a bizánci) keresztény egyház befolyása érvényesült, ma még pontosabban nem ismert mértékben. A görög papok természetesen görög nyelvű liturgiával működtek, bár görög szertartású szláv kifejezések is megmaradtak a nyelvünkben (kereszt, szombat, karácsony). A keleti kereszténység erőteljes térhódítását jelzi, hogy 864-ben Vlagyimir kijevi fejedelem és Borisz bolgár cár Bizáncban megkeresztelkedik, majd a X. században a magyar főemberek görög szertartású kereszténységéről is értesülünk (Ajtony, Koppány, Vászoly, Gyula, Bulcsú).

Géza fejedelem a központi hatalom megerősítését tekintette a legfőbb feladatának és erős hadseregével felvonult a nagyurak ellen. De nem volt elég erős. Külső szövetségesre volt szüksége. A bizánci császár, aki 971-ben meghódította Kelet-Bulgáriát, az ellenfeleit pártfogolta. Görög püspököt (Hierótheosz) küldött Magyarországra, Keresztelő János tiszteletére kolostort alapított Marosváron. Az egyre hatalmasabb német császár, I. Ottó készen mutatkozott a segítségre - ez jutott kifejezésre abban, hogy 973-ban Quedlinburgban szívélyesen fogadta a Géza által küldött 12 főembert (XII primates Ungarorum) - ám a segítségnek nagy ára volt! Szembe kellett fordulni a keleti örökséggel, az ősi hagyományokkal és fel kellett venni a latin (a római katolikus) keresztény vallást. Ezt a hatalmas feladatot kellett Géza-fia Istvánnak megoldania, aki feleségül kapta II. Henrik testvérét, Gizellát (Heinricus rex sorore sua Gisila

Stephano regi Ungarorum data in uxorem) s vele országába jött számos térítő pap, akiket szláv anyanyelvű (főként szlovén) szerzetesek és közpapok segítettek.

Koppány legyőzése után elérkezett az idő, hogy István nagyfejedelem - európai szokás (ritus) szerint - királyi címet és királyi koronát nyerjen. Thietmar merseburgi püspök (975-1018) közlése szerint István III. Ottó német császár kegyéből és ösztönzésére (gratia et hortatu) kapott koronát és egyházi kenetet (coronam et benedictionem) s a II. Szilveszter pápától elhozott koronával 1001. január 1-én (vagy: június 1-én, vagy: augusztus 17-én) szerencsésen megkoronázták (diademate regalis dignitatis feliciter coronatur). Bár Hartvik püspök István-legendája szerint "a jeles mívvű koronát" a pápa csináltatta, a szigorú forráskritika nyomán kijelenthető, hogy I. István királyunk koronáját nem II. Szilveszter készítette. De akkor hol és mikor készült Szent István király koronája, és a Szent Korona István király koronája-e?

A magyar Szent Koronát 1978-ban az Egyesült Államok elnöke visszaadta Magyarországnak. Az átadó az amerikai külügyminiszter, az átvevő Apró Antal bolsevik főember, a KGB főügynöke volt! A Szent Koronát, amelyet egy évezreden át királyaink is - a koronázási szertartáson kívül - csak az esztendő három legnagyobb ünnepén: karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor vehették elő, s amelyet kézzel érintenie senkinek sem volt szabad, azonnal múzeumi kiállítási tárggyá tették a koronázási palásstal, a jogarral és a karddal együtt. Az első - átmeneti - helyén a legegységesebb feltételek sem voltak biztosítva a magyarság legfőbb szent ereklyéi számára! Miért jártak el így a hatalom birtoklói? Minden bizonnyal legfőképpen azért, hogy egyetlen magyarnak se jusson eszébe a magyar Szent Korona láttán az államforma törvényes volta felől elgondolkodni. A ma-

Feszty Árpád, Honfoglalás c. körkép részlete

gyar Szent Korona ugyanis nem egyszerűen egy uralkodói ékszer. Már a középkorban azt tartották róla, hogy nem emberkéz csinálta, hanem angyal-hozta, Isten ajándéka (corona angelica). "Bizony gyakran elmosolyodnak, ha nem éppen mérgelődnek rajtunk, amidőn mi a koronát szentnek, angyalinak, apostolinak ...illetjük. Pedig a mi koronánknak vallása van (religio nostrae Coronae) és mi, magyarok hiszünk benne" - írta 1613-ban Révay Péter koronaőr. Magyarország törvényes államformája - bármilyen hihetetlenül és visszatetszően hangzik is! - mindmáig: királyság, amelyet király nélkül is a Szent Korona testesít meg. 1916. december 30-án koronáztak utoljára magyar királyt (IV. Károlyt, Habsburg Ottó édesapját), s azóta tulajdonképpen a magyar nemzetet soha senki meg nem kérdezte, kívánja-e az államforma megváltoztatását? 1918. november 16-án a pesti utcára csődült tömeg követelte a köztársaság kikiáltását a Nemzeti Tanácstól és attól a gr. Károlyi Mihálytól, akít a király nevében a homo regius József főherceg nevezett ki és vette ki tőle az esküt. IV. Károly 1918. november 13-án az államügyek viteléről lemondott, az államformát azonban Magyarország népére bízta. A Károlyi Mihály által kikiáltott "népköztársaságot" Kun Béla 1919. március 21-én "tanácsköztársasággá" változtatta. Kun Béla egy müncheni ószeresnek 100 ezer frankért el akarta adni (!) a magyar Szent Koronát. 1920. március 1. után a Szent Korona eszméje és méltósága visszaállt, ha IV. Károly személyét nem is fogadták el (1921.). Gr. Andrássy Gyula tisztán fogalmazott: a Szent Koronához különösen ragaszkodnunk kell, mert ez egyik erkölcsi kapcsa annak az egységnek, amelyet most ellenségeink tönkre akarnak tenni". A Szent Korona a magyar királyság állami szimbólumaként őriztetett egészen 1945-ig. A vasládát páncélteremben tartották, előtte fegyveres koronaőrség strázsált. Az 1928. évi 25. tc. részletesen szabályozza a Szent Korona őrzési rendjét.

1945-ben "nem jutott idő és energia a régi államforma törvényes eltávolítására", azért - a Vörös Hadsereg szuronyai alatt - egyszerűen eltörölték a királyságot. Az "eljárást" a Szociáldemokrata Párt kezdeményezte, a Független Kisgazdapárt azonban keményen ellenezte (Varga Bélával az élen). Sulyok Dezső hiába hangsúlyozta, hogy a megszállott ország nincs a függetlenség birtokában és a féllégitim nemzetgyűlésnek nincs felhatalmazása az államforma megváltoztatására, Tildy Zoltán áruló megalkuvása lehetővé tette, hogy - népszavazás nélkül! - 1946. február 1-én ismét "kikiáltás" (helyesebben: kijelentsék) a köztársátságot. Rákosi Mátyás 1949. évi "népköztársaságához" magyarázat sem kell, ám valójában 1989. október 23-án sem érvényesült a népfelség elve, mert nem a magyar nemzet döntött (népszavazás útján) hanem a reformkommunisták, akik gyakran Kossuthékra hivatkoztak, mondván Kossuth Lajos még a koronát is "levette" a magyar címerről, holott ez nem igaz! Az un. Kossuth-címer tévedés. Kossuth Lajos nem változtatta meg Magyarország államformáját!

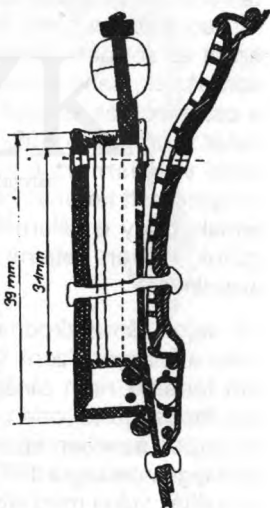
A magyar Szent Korona tehát abban leli erejét, hogy Szent István király koronája. Ez tehát sikerül megingatni, megtámadni a Szent István-i korona hitelét, nyugodtan múzeumi vitrinbe zárható a szent ereklye, amely akkor már nem több, mint mutogatandó látványosság.

Általános vélemény, amelyet mind a tankönyvek, mind az összefoglaló történelmi munkák hirdetnek, hogy a Szent Korona jelenlegi alakjában csak a XI. század vége óta létezhetik, hiszen a koronát díszítő zománc-lemezek közül három elég pontosan keltezhető. Ezek: VII. (Dukász) Mihály bizánci császár, Konsztantinosz trónörökös és Geobitzász, akit I. Géza magyar királlyal azonosítottak (1074-1077 között uralkodott). A XVIII. század végén keletkezett az a vélekedés, hogy a Szent Korona két részből áll, még-

pedig a felső ún. latin koronából és az alsó ún. görög koronából. A felső részen ugyanis a nyolc apostol-lemezen latin feliratok olvashatók (Pál, Fülöp, Jakab, Tamás, Bertalan, András, Péter, János), míg az alsó abruncson (Jézus, Mihály és Gábor arkangyal, Kozma, György, Demeter, Damján, Mihály császár, Konsztantin és Geobitzász) görög feliratok láthatók. A görög "diadémát" a bizánci császár adta I. Gézának, míg a felső korona-részt -a közelmúltig így állították- II. Szilveszter pápa küldte István magyar királynak. Újabban azonban egyre határozottabban hangoztatják azt a nézetet, hogy a felső rész sem lehet Szent István koronája, hiszen VII. Gergely pápa 1074-ben világosan megírta, hogy az Aba Sámuel magyar királyt 1044-ben legyőző III. Henrik német császár az aranyos lándzsát (aurata lancea) és az arany koronát Rómába visszaküldte, s azokat ott kifüggesztve sokan látták. Ha ez így volt, igen súlyos adat arra vonatkozóan, hogy a magyar Szent Korona semmiképpen sem lehet Szent István koronája, és még kevésbé lehet a magyar korona még ősiabb szent ereklye! Ezt a kérdést kell tehát legelőször megvizsgáljunk. Az Altaihi évkönyvek (Annales Altahensis) elmondja, hogy Henrik császár megszerezte Aba király aranyos lándzsáját (lancea regis deaurata capitur), arról azonban egy szó sincs sem ebben az évkönyvben, sem Arnulf milánói érsek munkájában (Gesta Archiepiscoporum Mediolan. Anno 1053: Deinde diebus multis modo cum Ungri modo cum Leuticiis pro tempore configlebet. De quibus omnibus nobiliter triumphavit, victos tributa coarctans. Cuius unum insigne tropheum aurata lancea indicat, Ungrorum regi violenter extorta et Romae in apostolorum templo suspensa!), hogy az aranyos lándzsán kívül koronát is zsákmányolt volna III. Henrik Aba Sámuel királytól! Arnulf is csak azt meséli el, hogy a győztes -többek között- elvette a magyar király aranyos lándzsáját és az ki volt függesztve Rómában a

pápai kincstárban. Szó nem lehet tehát arról, hogy Szent István király arany koronája "elkallódott" Rómában, a pápai kincstárban. Arról nem is beszélve, hogy soha egyetlen király sem hadakozott a csatamezőn szent koronájával a fején!

A köztudatban úgy él, hogy a koronázás nyugati eredetű szertartás, holott ez egyáltalán nem így van! Ősi időkben virággal, lombbal, babérkoszorúval övezték a fejet, hogy a gonosz rontó erőktől megóvják, megvédjék a viselőjét. A korona szó maga is, amely a görög sztefanon latin fordítása, "köralakban körülvevett"-et jelent, s régebben nem is kapcsolódott a papokhoz a koronázás, mint szertartás. Fejékek voltak már az asszíroknál, a szkítáknál, hiszen az a

A Szent Korona ún. Dukász-lemeze

szokás, hogy a növényi koszorúk helyett fém (arany, ezüst) diadémákat készítenek keleti eredetű. A római császárok is előbb babérkoszorút viseltek és csak Diocletianus óta vették be -éppen perzsa hatásra!- a fém diadémot. Egyáltalán nem véletlen tehát, hogy a húnoknál az előkelő nők ékköves diadémákat viseltek, a hún királyok pedig koronákat! A Kr. sz. utáni I. században már szabályos boltozott koronát viseltek a közép-ázsiai kusán királyok.

A korona tehát oltalmaz (gondoljunk a "bűvkör" szavunk értelmére!) és a koronázási szertartás csakis annyiban bizánci eredetű, hogy ott alakult ki az egyház, a főpapság szerepköre. A fejedelem, a király ugyanis a koronával Istennek szenteli magát s ez csak megerősíti az olajjal való felkenetést (rex consecratus). Ezért hívták a magyar királyt is: deo coronatus rex Hungariae-nak. S ezért volt személye szent és sérthetetlen (sacrosanctus). Tehát nem a főpapok koronáztak, hanem maga a nép, a nemzet. Hosszú időn át a császárok és királyok saját maguk tették a fejükre a koronát. Európában 800-ig, tehát Nagy Károly koronázásáig, nem volt ismert a koronázási szertartás és maga a megszentelt korona -vÁlik a történészek. Ám eljött az ideje annak, hogy e véleményt revízió alá vegyük és megvizsgáljuk, milyen hatalmi jelvényei voltak a húnoknak és az avaroknak?

De vajon támaszkodhatunk-e e kérdéskör vizsgálata kapcsán a Magyar Szent Koronára? Azt már láttuk, hogy az írott források nem zárják ki azt, hogy e páratlan és csodálatos szépségű korona I. István királyé volt, a görög korona keltezése azonban kizárja ezt a lehetőséget. Azaz: kizárná, ha Magyarországra 1978-ban visszatért Szent Koronát nem vizsgálták volna meg kitűnő ötvösök-aranyművesek és meg nem állapították volna, hogy -amíg az előlnézeti Krisztus-lemez eredeti, a hátulnézeti Dukász lemez és a mellette

A Szent Korona

lévő Konsztantinosz és Geobitzász-lemezek másodlagosak, azaz: az eredeti koronán e három lemez nem volt rajta! E rendkívül nagyjelentőségű megállapítás egycsapásra megváltoztatta a korona-kutatást.

Mostmár nem érv a XI. század-végi keltezéshez a bizánci császár uralkodási ideje. Egyelőre nem kutatjuk, milyen

zománcképek voltak (lehetek) a magyar koronán eredetileg, csak azt állapítjuk meg, hogy -különösen a Dukász-lemez- sokkal nagyobb, mint az eredeti foglalat. (9x3 mm-rel nagyobb.)

A magyar Szent Korona külső kerülete 66,4 cm, belső kerülete 63,5 cm, a kupola magassága 12,7 cm. Igen ám, de sem cm-ben, sem mm-ben nem szabad gondolkodnunk, hiszen a méter-rendszer csak 1874 óta dívik. Amikor a korona készült más méret-rendszer szerint dolgoztak az ötvösök. A Szent Koronát alaposan megvizsgálták mérnökök is és megállapították, hogy a korona arány- és méretrendszerének alapegysége a hüvelyk (25 mm). Az abroncs és a pánt szélessége 2 hüvelyk, a kupola magassága 5 hüvelyk, a külső kerület 26 hüvelyk, stb. Mivel a korona arány és méret-rendszere összehangolt, joggal felvethető: a magyar korona egységes egész volt eredetileg is, tehát nem két részből (latin és görög rész) rakták össze "valamikor".

Nos, az már világos előttünk, hogy a Magyar Szent Korona egységes egésznek tekintendő és igenis benne láthatjuk Szent István király koronáját (is). Akkor tehát Géza nagyfejedelem fia, Vajk-István valóban II. Szilveszter pápától kapta a koronáját, a német császár III. Ottó ösztönzése és kegye révén? Thietmár merseburgi püspök (meghalt 1018-ban) ugyanis éppen ezt írja: *Imperatoris gratia et hortatu ... Waic in regno suimet episcopales cathedras faciens, coronam et benedictionem accepit.* A kérdés nem ilyen egyszerű, mivel a nagyobbik István- legenda semmit sem tud sem a császári, sem a pápai korona-küldésről! Nagy valószínűséggel állítható, hogy a Szent Korona nem is a pápa vagy a német császár valamelyik műhelyében készült.

A XIII. században élt Hartvik püspök tehát századok múlva találta ki, hogy a pápa "egy jeles mívű koronát csináltatott" István számára. Szent István király koronája koronázáskor,

tehát az 1001. évben, rendelkezésre állott, mégpedig a jelenlegi formájában. Bizonyára erős őrizet mellett vigyázták a diadema regium-ot, nehogy az ország becsülete a korona elveszte miatt kárt valljon (ne honor patrie de corona aliquam lesionem incurrat). Sőt, már rendelkezett is a koronáról: (István király) "eldöntötte, hogy a királyi felség koronáját fiának ... Imre hercegnek fogja adni (deditus esse coronam vero regni Emrico duci suo filio ... disposuit). Inti a fiát a királyi korona megbecsülésére: si regalem coronam honestare. Mindebből kitűnik, hogy a magyar Szent Korona legkésőbb a X. században készülhetett. S legkorábban? A vizsgálatok, a kutatások jelenleg is folynak. Többünk véleménye szerint nagyon is lehetséges, hogy amint a híres nagyszentmiklósi kincs esetében is láttuk- a magyar korona is ősi hagyaték. Az azonban erősen valószínűsíthető, hogy a keleti kereszténység övezetében működött az ötvös-műhely, tehát nem bizánci aranyművesek alkotása s kivált nem VII. Dukász Mihály bizánci császár "adománya" I. Géza magyar király számára, mivelhogy a bujdosó Salamon király magával vitte volna Szent István koronáját és annak nyoma veszett. Voltak persze bizánci koronák is a királyi kincstárban, mint például a Nyitraivánkán talált ún. Monomachos-korona, ám ezek nem hasonlíthatók a magyar Szent Koronához.

Ha a Dukász-, Konsztantinosz- és Geobitzász-lemezek eredetileg nem voltak a koronán, milyen képek lehettek a helyükön?

István király Nagyobbik legendájában olvasható: (István) "fogadalom és felajánlás útján szüntelen imáiban magát és királyságát az örökszűz istenanya, Mária gyámsága alá helyezte, kinek tisztelete s dicsősége a magyarok között oly nevezetes volt, hogy nyelvükön még e szűz mennybemenetelének ünnepét is ... csak Királyné napjának emlegetik

(per votum et oblationem semet cum regno suo sub tutela perpetue virginis dei genetricis Marie precibus assiduis conferens, cuius honor et gloria tam celebris inter Ungaros habetur, quod etiam festivitas ... ipsorum lingua regine dies vocitetur). A Mária-Boldogasszony-tiszteleten kívül van azonban egy igen fontos támpontunk: 1613-ban a koronaőr Révay Péter ezt írta a koronáról: "a homlokzati részen almát tartó Üdvöztőnk képmása, az ellenkező oldalon a Szent Szűz Máriáé ..."

Eléggé valószínű tehát, hogy a Szent Koronán -eredetileg- a Dukász-lemez helyén Szűz Mária képe volt látható, balján és jobbán pedig arkangyalok.

A magyar Szent Korona ősi idők óta legfőbb nemzeti jelképünk:

Örülj magyar, s vigyázz e drága kincsre,
Nem különben mind a két szemed fényedre!

A koronáról írt könyvében hasonlóképpen ír Decsy Sámuel ugyancsak a XVIII. század végén: "elejítől fogva igen felséges gondolatokkal voltak a magyarok, s vagynak még ma is ... ditsőséges koronájáról. Mivel tsaknem mindnyájan Istentől magától küldettettnnek lenni gondolják, rendkívül való szentséget tulajdonítanak annak, és azokat, akik azt vagy kétségbe hozni, vagy tagadni merészelik vakmerő hitetlenséggel és eretnkséggel vádolják."

* * *

Végig tekintve a magyarság őstörténetének hosszú és bonyolult útján, azt mondhatjuk, erős és nyomós okunk van annak kijelentésére, hogy népünk nem a Volga-Ural-Ob folyó északias övezetében alakult ki, amely valóban sohasem tartozott Eurázsia meghatározó, fejlett régióihoz (Bartha Antal 1977), hanem jelentősen délebbre, a hajdan gazdag és termékeny Közép-Ázsia területén, ott, ahol a szkíták ősi földje is volt (Magna Scythia) s ahol -jelenlegi ismereteink szerint- az ősi magyar nyelv évezredes múltú lehetett (tehát nem finnugor-uráli "alapnyelv"-ről helyénvaló beszélni!). S ahonnan -feltételezésünk szerint- a magyarság részei talán már a szkíta-szittyákkal (Krisztus születése előtt a VI. és V. században) eljutottak a Kárpát-medencébe, majd újabb -talán jelentősebb tömegek- a húnokkal a IV-V. században, azután az avarok megnevezés alatt a VI-VII. században. A Kr. sz. utáni VII. században az arab hódítás igen súlyos terhei elől menekülve adhatták fel őseink a régi hazát és indultak meg délnyugat, a Kaukázus vidéke felé, majd fel északra a Fekete-tenger és a Kubán vidékére, onnan pedig tovább nyugat felé (egyik águk északra felé, a Volga vidékére) a Don, a Dnyeper, a Donyec és az Al-Duna tájaira, előkészülvén a Kárpátok ismételt és végleges birtokbavételére, amely terület nem-hogy nem volt idegen és ismeretlen eleink számára, hanem egyenesen -túlnyomórészt- testvér, vérrokon népek lakták, akik europid alkatú, magyar-turk nyelvű emberekből állottak. Ezért volt csaknem vértelen a honfoglalás, ezért sikerült a Kárpát-medence ezeréves megtartása.

